GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

BIBLIOTEK·GÖTEBORGS·UNIVERSITETS·

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

Sv. 28/770

FRÅN

OFFICERSMESSEN

OCH

SOLDATTÄLTET

FRÅN

OFFICERSMESSEN

OCH

SOLDATTÄLTET

KULTURTECKNINGAR FRÅN VÅRT ÄLDRE MILITÄRLIF

AF

JOHANNES SUNDBLAD

FÖRF. TILL »UPSALALIF», »BLAND KRÅKLOR OCH MITROR» M. M.

STOCKHOLM

WILHELM BILLES BOKFÖRLAGS AKTIEBOLAG

STOCKHOLM, IDUNS TRYCKERI AKTIEBOLAG, 1894

FÖRORD.

Ett par tillfälligheter ha föranledt första tillkomsten af dessa blad. På 40- och 50-talen hade nämligen författaren, då bosatt på landet, till närmaste granne en gammal, afskedad kapten, som med stor bravour deltagit i våra sista krig, och att hans minnen från dessa år ofta vid skymningsbrasan skulle blifva föremål för våra samtal är naturligt.

Tjugu år senare kom författaren, då blifven stadsbo, i beröring med en annan granne, en gammal fältläkare, hvilken ännu mer än kaptenen lefde i sina minnen, och som var berättare *ex professo*. — Dennes tjenstetid sammanföll ej med våra krigsår, men han hade mycket annat, karakteristiskt för det gamla militärlifvet, att berätta. Berättelserna »Ett skördekalas» och »En andrekapten» äro sålunda bland andra, *hvad sjelfva fakta* angår, helt och hållet från honom.

De bägge gubbarnes berättelser hafva sålunda utgjort källorna till det mesta, som förekommer i första och sista afdelningarna.

Hvad så till sist den mellersta, eller »Från ett gånget grenadierlif», angår, så kan författaren ej uppge

en person som sagesman till hvad som der förekommer, utan ha meddelandena för dessa berättelser kommit från flera håll under loppet af nära trettio år. En stor del af den nuvarande grenadiergenerationen kan dock sjelf kontrollera dessa berättelser i allt faktiskt, hvadan någon närmare uppgift om källorna till den afdelningen må anses obehöflig, äfven *om* författaren efter så många år skulle kunna med säkerhet uppge dessa.

Utan att i formelt hänseende kunna mäta sig med en del af sina föregångare på det militär-kulturhistoriska området torde dock dessa teckningar kunna göra anspråk på ett företräde framför de flesta af dessa: de äro *allsidigare*. Författaren har nämligen ej skytt att framdraga äfven det fula och dåliga i det gamla militärlifvet, på samma gång som han gjort sig till en pligt att framhålla det vackra och tilltalande, som onekligen fanns i detta lif.

Författaren.

I

KAPTENENS BERÄTTELSER

I.

"Utan afsked".

Det var en söndagsmorgon. Dörrarne till kyrkan stodo öppna. Klockaren gick och sysslade med kommunionsilfret på altarbordet och utslätade duken samt försvann derpå i sakristidörren. I bänkarne sutto män och qvinnor, af hvilka några hade blickarne oaflåtligen fästade på de på altaret stående kommuniontygen: hos en låg det något skygt i blicken, hos en annan en orolig fråga, men de fleste hade emellertid det der uttrycket, som den drunknande får, då han intill sig ser plankan, som i nästa ögonblick skall bli hans räddning.

En högtidlig tystnad rådde bland de församlade. Någon gång vexlades visserligen ett par ord med den närmaste grannen, men det skedde förmedelst hviskningar; det föreföll nämligen, som om man fruktat för ljudet af sin egen röst. Men så kommo stunder, då tystnaden för ett ögonblick bröts af ett par grofbottnade stöflar, som klampade fram på hufvudgången, samt genom skrället af någon stoldörr, som våldsamt uppryckte för att på lika sätt stängas.

Efter en stund hördes prestringningen, och några ögonblick derefter syntes klockaren dyka fram från sakristian; i handen höll han en liten lapp och med denna styrde han kosan till nummertaflorna, på hvilken psalmerna uppsattes. Under tiden började nattvardsgästerna strömma in i kyrkan, hvilken snart var till hälften fyld af folk.

Medan detta pågick derinne, hade en man och en qvinna tagit plats utanför på hällen till en af de öfverbygda grafvar, som man förr så ofta såg på våra kyrkogårdar; inne i kyrkan hade det endast funnits bönder; dessa båda tillhörde herrskapsklassen. Äfven de sutto tysta; blott då och då vexlade de några ord, men så blef det åter tyst, under det han sysselsatte sig med att slå utaf hufvudena på några vallmostänglar, som stodo i närheten.

— Jag tror, du måttar endast efter de långa? sade fruntimret, som uppmärksamt följt operationen.

— Ja, jag tål ej de der, som med sina hufvuden skjuta upp öfver de öfriga . . . Vive l'egalité!

— Du svärmare! utbrast hon . . . Liksom det finns höjder och djup på sjelfva jorden, så måste det ock finnas höga och låga bland dess bebyggare.

— Må så vara, men existerade ej den der fördömda förmågan att skjuta upp öfver mängden, så funnes det ingen Napoleon, och funnes det ingen Napoleon, så hade ej dessa milliontals menniskor behöft offras blott för hans ärelystnad. Nej, ned med alla sådana kaxar, de må vara växter eller menniskor!... Se der strök en sådan der öfversittare!

Med dessa ord svängde han till med käppen, hvarvid hufvudet af en stor valmo åter föll till marken.

I detsamma hördes ringningen från tornet, och presten steg inom kyrkporten. Hans väg gick förbi grafven, på hvilken de båda slagit sig ned.

— Nå, det var roligt att få se herrskapet! sade den unge prestmannen, i det han artigt helsade. — Att jag skulle träffa *löjtnanten*, hade jag åtminstone ej trott... Men här afbröt han sig tvärt. Den unge krigaren sammandrog ögonbrynen med en lätt skakning på hufvudet. Den afbrutna meningen fick sålunda sin fortsättning i ett par förlägna: »hm, hm», hvarefter han fortsatte sina steg till sakristidörren, bakom hvilken han i nästa ögonblick var försvunnen.

— Hvad mente han med, att han ej hade trott sig skola träffa dig? frågade den unga hustrun.

— Han har den ovanan att prata litet bredvid munnen, vår gode pastor, men kommer han väl på predikstolen, då vet han hvad han skall säga. Der har han en märkvärdig förmåga att säga just hvad han bör, hvarken mer eller mindre, men kommer han väl af den, så... Men vill du, så gå vi in och höra på skriftermålet? frågade han, tvärt ombytande ämne. — Vi kunna ju sätta oss bakom kommunikanterna.

— Som du vill; det är bättre, att du hör ett Guds ord, än att du sitter här med de mordiska tankarne, sade den unga frun, leende. — För hvarje blomma du afhugger, tänker du alltid på någon kaxe, som du skulle vilja expediera med lika lätthet blott derför, att han råkat bli ett hufvud högre än folket. Jag undrar just, huru många gånger du i tankarne expedierat stackars Napoleon.

Den vackra frun drog åter på munnen, men det låg ej någon glädtighet i det leendet. Mannens svärmiska frihetsidéer voro ej i hennes smak.

— Ja, det är säkerligen ej så få, svarade denne, skrattande. Se der en till! Men nu gå vi in, om du vill. Jag medger gerna, att det just ej är söndagstankar. Hör, psalmen har allaredan börjat.

De båda makarne följdes åt, och hade några

minuter derefter tagit plats längst bort i kyrkan. Psalmsången slutade just som de satt sig, och nu vände sig presten mot församlingen. Han såg ut öfver denna med en genomträngande blick; den tycktes nå alla, det fanns ingen, som ej tänkte: det är *mig* de der ögonen söka, och när han sedan började tala, var det på samma sätt: det är just till *mig* i första rummet han ställer sina spörsmål. Detta var särskildt händelsen med den unge krigaren. Det sorglösa och öfvermodiga i blicken lemnade efter hand rum för ett uttryck af allvar och begrundning. Ett par gånger stodo tårarne honom i ögonen, och han måste luta sig ner i bänken. Hustruns blickar halkade då och då öfver till mannen på andra sidan gången. Äfven hon greps härvid af en allvarligare känsla, hvilken småningom öfvergick till ett visst vemod, annars så främmande för denna kraftiga, utåtvända natur. Till sist var skriftermålet slut, och nattvardsgästerna strömmade ur kyrkan. Man och hustru sutto dock qvar på sina platser. Ingen af dem kände lust att fortsätta det utanför började samtalet eller att komma in på något annat, kanske lika banalt. De voro båda försjunkna inom sig sjelfva och tycktes ej tänka på hvad som försiggick omkring dem.

En halftimme senare började den allmänna gudstjensten. Icke heller härtill lade de märke, så borta voro de med sina tankar, och det var först, när presten kommit upp på predikstolen som de kunde rycka sig ifrån dessa och lyssna till denne, hvilken äfven nu visade sin förmåga att rycka åhörarne med sig. De begge makarne kände båda, att de aldrig varit med om en sådan gudstjenst, och då nattvardsgången vidtog, och kommunikanterna började sin gång fram till altaret, såg mannen på hustrun med en frågande min, som denna genast

förstod, och i nästa ögonblick hade äfven de slutit sig till dessa. Då de lemnade altaret, följdes de båda gången utför till de bänkar, i hvilka de vanligen hade sina platser. Hustrun steg in i sin och väntade, att mannen skulle gå in i den motliggande. Häruti misstog hon sig emellertid, utan denne fortsatte sina steg gången utför. Först i dörren vände han sig om och kastade en lång blick tillbaka men var ögonblicket derefter försvunnen.

En halftimme förgick, och nattvardsgången fortsattes på vanligt sätt, men nu hördes en smattrande trumhvirfvel, hvilken en kort stund derefter efterföljdes af de taktmessiga trumslagen till en marsch. Den unga frun förstod dock ej, att dessa hade att göra med mannen, en tro, hvari hon styrktes derigenom, att denne ej varit uniformsklädd. Hon satt således qvar på sin plats, och det var först, när hon kom ut, som hon fick veta sammanhanget. En af grannarne kom nämligen emot henne med ett deltagande: jag har en hjertlig helsning till er från Erikson. Han marscherade nyss med sitt kompani; det var från detta, som trumslagen hördes. Han ville bespara er smärtan af ett afsked af så allvarsam beskaffenhet som detta och derför så . . .

— Men, min Gud, han var ju inte klädd i uniform! afbröt frun, bleknande.

— Nej, men den hade han med sig i vagnslådan och hann sålunda nätt och jemt att kläda om sig . . . Hans civila kläder äro nu inpackade i denna. Jag lofvade honom göra detta.

— Jaså, han är borta! Och jag får aldrig återse honom, klagade den öfvergifna, vridande händerna — och detta *utan afsked!*

Hon stod stilla ett ögonblick, men snart märkte de kringstående, huru en konvulsivisk darrning genomilade henne. Denna efterföljdes snart af en ny,

tills hon slutligen med ett hjertslitande: och *utan afsked!* föll i en af de kringståendes armar.

*

Trettiotvå år hade gått sedan denna söndagsmorgon. Jag var utkommen på min första kondition och aflade mina lärospån i att plugga latinska grammatikan i en skolpojke. Min principal var en gammal, afskedad kapten, som tjenat på vestgötarne. Han hette Drakenberg. Han hade börjat sin bana som kavallerist, men då regementet »satt af» och blef omskapadt till infanteri, blef han dömd att som kamraterna *gå* och traska på Axvall den återstående tjenstetiden. Han tillhörde redan vid den tiden ett mera sällsynt slägte derigenom, att han deltagit i våra sista krig, men deri låg ej största egenheten utan deruti att han hade ett hus, till hvilket man nu för tiden knappt kan finna något motstycke inom den samhällsklass han tillhörde; det var en verklig kulturbild. Salens väggar med gul botten voro sålunda ådrade af sockenartistens hand. De skulle föreställa marmor men en marmor sådan, att den nog ej finnes på vår planet, och finns den på någon annan, så skulle det vattnas mer än en mineralog i munnen att få göra en resa till denne, blott för att få några stuffer. Salsmöblerna bestodo af tolfskillingsstolar och ett par bord, på hvilka färgen varit bortnött åtminstone de sista tio åren. På ena tvärväggen stod ett gammalt klavér med ben, så spetsiga, att de kunde tjenat till tandpetare. På den motsatta hade ett slagbord sin plats och öfver detta hängde en oljefärgstafla, som visst icke kunnat tillerkännas någon plats på »salongen», men hvilken nog hade skänkt mången ett lika stort nöje. Den förestälde Sancho Panzas »himmelsfärd» och var rätt lustig med sina groteska figurer, bland hvilka

hufvudpersonen med sin förskrämda min ej var det minst roliga. På fondväggen fanns en soffa med lösa madrasser, stoppade med björnmossa och öfverklädda med hemväfdt bomullstyg. Sådan var salen. Ett bättre rum fanns, som usurperade den stolta benämningen af förmak, men den simpla rottingssoffan och de grofva stolarne med sina hemväfda öfverdrag påminte dock ej mycket om ett sådant rum i våra dagar. Men trots allt detta fanns i detta hem något, som man ofta förgäfves söker i vår tids, och det var *trefnad*. Sent glömmer jag dessa vinteraftnar, då brasan var tänd på den öppna spisen och spred sitt sken öfver rummet, medan skuggorna höllo jagt efter hvarandra i vinklar och vrår. Husfadren satt oftast tyst, under det han stirrade in i elden, men så kunde det hända, att man fick höra ett: tala om någon krigshistoria, far! från barngruppen i spiselhörnet, och detta drog honom då från hans grubblerier. På *det* örat hörde han emellertid ej gerna, utan strök han i stället öfver ögonen med den ena handen, liksom om han velat värja sig från de bilder, som tanken härpå framkallat. Men han hade andra historier, som han ej ogerna berättade. Jag skall denna gång välja en af dessa; den blir fortsättningen och slutet till det ofvan omtalade. Det skedde dock ej en sådan der vinterafton utan vid att annat tillfälle.

Det var en vacker sommarmorgon. Humlorna och bina rumlade i blomkalkarne, fjärilarne jagade hvarandra i de blommande kastanjerna, fönstren stodo öppna, och luften i rummen kändes mättad af syréndoft.

Familjen var samlad kring frukostbordet. Husfadren, som varit uppe sedan klockan fyra och gjort sin vanliga skogspromenad på en half mil eller så, var matfrisk som vanligt, och lät maten tysta mun-

nen. Fruntimren åter sutto och småpratade. En af dessa, som slutat att äta, satt och ögnade i det nyss ankomna Aftonbladet och uppläste då och då en notis ur detta, hvilken hon allt emellanåt kryddade med en anmärkning, som var både spirituell och rolig. Sista minuterna hade hon suttit tyst, men nu hördes ett utdraget: ah, se der! . . . Gudskelof, att han fått sluta! Han har länge nog plågats.

— Hvem är död? frågade kaptenen och såg upp från sin tallrik.

— Jo, gubben Lundgren.

— Jaså. Nå, vid sådana sorger bör gumman ha hunnit vänja sig. Var gubben n:o 5 eller hur var det?

— Vi få hålla med n:r 4, men det var han ändå.

— Nå, så vi få hålla med det då, men ej kunde jag tro, att hon, då hon miste sin förste man, skulle tre gånger till träda i brudstol. Att vara färdig att gifta sig med n:o 2, så snart enkeåret var öfver, då man mistat en *sådan* man som hennes förste var, det har ofta förargat mig . . . Jag talte en gång med henne om honom, och hvilken krona till karl han var. Hon var då gift med n:o 3. Hon talade visserligen om honom med en viss tillgifvenhet, men hon kunde dock ej, fastän det var femton år efteråt, rätt smälta, att han ej tagit ordentligt afsked af henne, innan han gick ut i kriget, och hon sade ett par gånger: tänk ändå, utan afsked! Det skulle han icke gjort.

— Ja visst, sade ett af fruntimren, men det var dock för att skona henne, som han gjorde det.

— Ja, när gjorde *han* något, som ej var hederligt midt igenom . . . Det var en »sakramenska'» dugtig karl; har känt få hans likar; han var . . . ha, ha, ha! afbröt han sig midt i meningen, i det

han pekade på mig. Om han visste hur rolig han ser ut, min unge herre! tillade han, sedan skrattparoxysmen gått öfver. Han ser ju ut som ett lefvande frågtecken . . . Nej, men se, hur nyfiken han ser ut! Och så började han åter skratta.

Jag såg litet enkel ut, det kände jag på mig, men sökte dock hålla god min och framstammade några ord om, att jag visst ej var nyfiken.

— Vara så ung och ljuga så fräckt! fortsatte han, alltjemt med ett retsamt skratt. Men lofvar herrn mig att plugga bra med Thure i dag på förmiddagen, så skall jag i eftermiddag tala om det der afskedet, och huru det gick till. Det var början till en hel liten roman, men det stannade vid ansatsen, ty af ett fruntimmer, som ej dör af sorg utan gifter sig gång på gång, kan man omöjligen göra en romanhjeltinna. Men om jag också ej kan lofva honom en roman, så är likväl den der skilsmessan, öfver hvilken gumman gått och purkat hela sitt lif, en »rätt artig historia». I eftermiddag skall han få höra sammanhanget . . . Nej, icke nu, hör han . . . Icke nu . . . Men plugga consecutio temporum, eller hvad f-n det heter, bra i gossen, så skall han få historien till efterrätt ute på gungbrädet; någon annan lär Mina ej bestå oss.

Jag måste naturligtvis foga mig efter nödvändigheten, men jag kan ej neka, att medan jag pluggade med gossen, flögo mina tankar mer än nyttigt och nödigt var öfver till gumman och hennes ungdomshistoria, hvilken, af det lilla jag hört, måste bli, om just ej en roman, så dock något i den vägen. Timmarne gingo med snäckgång, tyckte jag, men man kommer till målet äfven med den gången, och fem minuter efter det middagen var expedierad satt jag på gungbrädet utanför kaptenens fönster, der han var bäst upplagd för sina historier.

— Jaså . . . redan här . . . Det var märkvärdigt . . . Jag trodde, jag skulle behöfva vänta, började han litet ironiskt och stack en smula pickanell i munnen, under det han tog plats bredvid mig. Gumman Lundgrens historia skall sålunda gå af stapeln. Den är märkvärdig nog i sådant fall, att den visar, det romanhändelser kunna finnas äfven i verkligheten och ej blott i bläcksuddarnes hjernor . . . Ja, det är en rätt »artig» historia.

Jag måste gå tillbaka till 1813 och 1814 års fälttåg, i hvilket jag naturligtvis deltog. Mitt regemente hade under några dagar fått till kampementsplats en by en mil från Leipzig. Vi gingo i väntande dar, ty det kunde ej dröja länge, innan det skulle komma att braka löst och, hur det är, så går man nog före en sådan affär med den der känslan som pojken har, hvilken går och väntar på den utlofvade risbastun. Jag hade stött på Erikson, som var löjtnant på vårt jägarkompani*. Han var en flink karl, och jag tyckte alltid, att det var roligt att språka med honom, för han var alltid vid »bon courage», och kände man sig dufven, så var han mannen att krya upp en. Denna afton var han sig dock ej lik utan dyster och fåordig. Jag frågade honom om anledningen och fick till svar, att han tyckte sig ha handlat orätt mot sin hustru, och att detta grämde honom. Han hade alltid varit plågad af högtidliga och formliga afsked och hade derför så godt som stulit sig ifrån henne utan något sådant. Han hade fått uppbrottsorder, men hemlig-

* På grund af en generalorder af 1812 skulle 12 man af hvarje kompani uttagas för att bilda ett så kalladt jägarkompani på hvarje infanteriregemente. Utom det att desse skulle vara de skickligaste skyttarne, skulle de äfven vara de intelligentaste, ty åt dem var striden i spridd ordning uppdragen.

hållit dessa samt skaffat sig tillåtelse att få stöta till sitt kompani vid sockenkyrkan. På morgonen samma dag, en söndag, som tillstötningen skulle ske, hade han föreslagit, att de tillsammans skulle fara till kyrkan. Nattvardsgång var der utlyst, och han hade beslutit sig för att deltaga i denna, men af fruktan, att hon skulle misstänka, att uppbrottsorder redan kommit, hade han ock beslutit att hemlighålla äfven detta samt öfverlemna åt slumpen, huruvida äfven hon skulle förklara sig benägen att göra detsamma eller låta honom gå ensam. Utan att de på förhand talat ett ord om saken, hade emellertid äfven hon beslutit sig för att kommunicera, men efter aktens slut hade han i stället för att intaga sin vanliga plats fortsatt sin gång mot dörren och lemnat kyrkan. Utkommen, såg han kompaniet komma marscherande. Han fick knappt tid att kasta på sig uniformen, innan detta hunnit fram, och en halftimme senare hade han aftågat med sin trupp. »Det är denna dubbelhet mot henne», slutade han, »som plågar mig. Jag har skrifvit och bedt henne förlåta mig, men har ej fått svar från henne sjelf utan endast från en slägting, hvilket gör, att jag måste tro, att det är något på sned derhemma. Detta gnager mig, som sagdt, mer än jag kan utsäga... När du kommer hem, skall du säga henne, huru jag grämt mig öfver detta, för du kommer nog helskinnad från eländet, men det gör inte jag, det känner jag på mig... Åskmolnen närma sig hvarandra; det kan ej dröja många dagar, innan de stöta tillsammans, och då skall Europas öde, kanske för ett helt århundrade, afgöras. Hvem som kommer lefvande från det menniskoslagtet är svårt att veta, men jag känner på mig, att *jag* ej gör det... Helsa gumman, hör du det, och säg henne hvad jag nu sagt».

Så ungefär föllo hans ord. Jag sökte nu uppmuntra honom. Kronprinsen hade hittills följt grundsatsen att så mycket som möjligt skona svenskarne; kanske komme han att göra på samma sätt nu, med mera sådant, som jag dock sjelf ej trodde på mer än till hälften. Det visade sig emellertid att jag haft rätt: vi svenskar stodo i det påföljande slaget blott som reserv och blefvo först efter drabbningens slut befalde att rycka fram och besätta slagfältet. Det hade dock varit bättre att ha fått vara med än att, som jag nyss sade, få gå och vänta på en sådan der risbastu. Att höra kanonsalfvorna, af hvilka — vi visste det — hvar och en sopade bort menniskor i hundratal och veta, att man kanske ett par timmar derefter skulle göras till mat för en sådan, var kusligt nog. Från denna spänning befriades vi ändtligen, men först mot aftonen, så att, då vi ryckte in på slagfältet, var det nästan skumt. Hvad jag dervid fick se hvarken vill eller kan jag beskrifva. Det trotsar i sin gräslighet alla ord, och han strök handen öfver ögonen, som han ofta gjorde vid dessa tillfällen.

Omedelbart derefter blef, som vi veta, Leipzig intaget af gåra trupper. Vestgöta regemente var ett bland dem som fingo order att besätta staden, men »linien» fick — af hvad anledning vet jag icke — genast order att draga sig tillbaka. Jägarkompanierna skulle remplacera oss. Just då mitt kompani var i stadsporten, mötte jag Erikson. Nu var dysterheten bortblåst, och han var sig fullkomligt lik. Då han fick ögonen på mig, ropade han, skrattande, i det han helsade med värjan: Ja, i kunde väl *ta'* sta'n, men i kunde inte behålla'n; *det* vill *jägare* till, min gubbe! I samma ögonblick var han försvunnen. Ej fullt en timma derefter mötte jag honom åter, men då liggande på en ambulansvagn,

som man körde ur staden. Den var full med både sårade och döde. Erikson tillhörde de senare — kring munnen låg ännu det käcka leendet. Ja, det var en sakramenska' dugtig karl!

*

Den gamle kaptenen hade tystnat. Det syntes tydligt, att minnet af denna stund trängde sig våldsamt inpå honom. Jag ville ej störa honom, och det var först då han sjelf bröt tystnaden, som jag sökte få veta något vidare om den »fyrdubbla» enkan, som kaptenen skrattande kallade henne.

— Ja, det är inte mycket att veta, svarade han med en viss förargelse i tonen. Det har varit med henne som med oräkneliga före henne, och som det skall bli med oräkneliga efter henne: hon fick sälja sig för att inte svälta ihjel. Spekulanter felades inte, ty hon var i sin ungdom ett af de vackraste fruntimmer jag sett. Långt innan enkeåret var slut, hade hon en friare för hvart finger. Första tiden sörjde hon honom visst, ja, säkerligen mer än hon nu sörjer »lille pappa», som hon jemt kallade den här siste, men hon tog snart tröst till sig, som vi se. »Armbogestötar och enklingesorg» säger väl ordspråket, men det passar lika bra in på enkesorgen . . . Den tusan, som kunde bara ett år derefter gifta sig med en *prest*, se'n hon haft en så bra *knekt* . . . Åh, hon borde ha skämts!

Gubben såg arg ut.

— Men, säg mig, kapten, började jag efter en stund, sedan vi uttömt ämnet om den lättröstade enkan, är det sant, att krigaren med döden framför ögonen, kan taga saken så der sorglöst, som nyss beskrefs. Skämta, skratta . . . Hur är det möjligt? Känner man ingen rädsla?

— Nej, det skall vara det lilla åtminstone, svarade den gamle krigaren lugnt. *En* pinsam stund finnes dock, det är sant, och det är då man står och väntar på signalen till aktion. *Då* flyga tankarne till hem och anhöriga, *då* tycker man sig i ett ögonkast genomlefva hela sitt föregående lif och — det märkvärdigaste af allt — en mängd bagateller, som många år varit bortglömda, tränga sig oemotståndligt in på en. Jag för min del tänkte bland annat på ett par vattenqvarnar, som jag och min bror bygt i bäcken intill vårt föräldrahem, och huru jag och han slogos om »vattenrätten», som vi hört vår far tala om. Kan ni tro det? Men *så* var det dock. I detsamma trummorna höras och musiken börjas, är det dock, som om all ängslan vore bortblåst; sjelfbevarelseinstinkten har vaknat med hela sin styrka, och man tänker blott: tar jag ej fiendens lif, så tar han mitt, och man blir som ett vilddjur.

Detsamma ungefär har jag hört af en annan krutgubbe. Han talte äfven om musikens förvånande inverkan i det ögonblick, då anfallssignal gafs. Det var, som om han gått till en dans, sade han.

Den gamle kaptenen såg på mig med den der minen, som folk ibland få, då de tro sig ha hört orätt, och frågade hastigt: det var väl aldrig L—d? Herrn har ju varit informator der i huset eller hur?

— Nej, men han bor hemma i församlingen och jag har varit på besök i huset ett par gånger.

— Jaså, han hade mage till det, sade gubben, hos hvilken förargelsen tagit öfverhand. Hade han verkligen panna till det! Men huru kom han in på det kapitlet . . . Jag tycker annars han borde haft vett att ej stöta på patrull.

— Jo, det kom helt naturligt. Han kom att tala om Carl Johan, och hvilken respekt han hade

med sig, och berättade, hur han en gång haft en uppvisning för honom, då denne var på Axvall som kronprins. Han påstod, att han hela dagen gått med magkramp. Det var femti gånger värre, än då jag skulle fram vid Leipzig, der jag, skam å tal om'et, ej skämde ut mig.

— Och detta hade han mage att säga! utfor kaptenen.

— Ja visst, men det föreföll mig allt en smula besynnerligt, då han erkände, hur darrande han varit före en exercisuppvisning för Carl Johan. Det gick dock bra, slutade han, och kungen lät komplimentera mig för exercisen, très brilliante, som han lär ha uttryckt sig.

— Att han inte skämdes att sitta och skräfla på det sättet! Hans exercis! . . . Jag orkar aldrig höra't, utbrast gubben och spottade ut tuggbussen. Till straff härför skall jag tala om hans verkliga uppträdande just vid Leipzig. Vi kamrater kommo väl öfverens att ej omnämna detta, då det ju var en skam för uniformen, men vi trodde då, att han åtminstone skulle ha det vettet att inte skryta med några *mandater*, men nu skall han, sig till straff, bli framställd i sin rätta dager. I dag har jag dock ej tid . . . Jag måste nu bort till min skogsodling, men en annan gång skall han få höra det . . . Nej, nej, inte i dag, men en annan gång.

— Ja, det är mycket bra, men »en annan gång» är en stor skälm, utbrast jag otålig.

— Inte *min*, sade han med en viss skärpa i tonfallet. Var lugn, munsjör. Håll han sitt löfte att plugga med min pojke, lika bra som jag tänker att hålla mitt. Men farväl nu! Der står rättaren och vill säga något. Var lugn, herr nyfiken, gömdt är icke glömdt.

II.

En pultron.

Ett par dagar hade gått. Kaptenen hade brådt eller, rättare, låtsade sig ha det, kanske för att plåga mig ett grand, då han såg min »vetgirighet», som han skämtande kallade min nyfikenhet. Då jag märkte detta, beslöt jag att hålla mig rak och låtsa, som om jag å min sida hade glömt alltsammans. Så gingo vi ett par dagar och »spelade mot hvarandra», men en dag, då skogssmultronen varit särdeles präktiga och filbunken mer än vanligt god — två saker, som alltid försatte honom i godt lynne — och jag satt på min vanliga plats på gungbrädet och drog några drag ur min middagssnugga, kom gubben ut till mig . . .

— Nu skall jag visa honom, min unge herre, att en annan gång ej är en skälm, sade han och tog plats bredvid mig. Jag har hört, att han har pluggat bra med Thure i dag, och jag har lust att använda mina historier som ett slags premium . . . Nå, grym sig inte så . . . Jag vet nog, att han gör sin skyldighet ändå, men det kan ju aldrig skada

att sticka in med en sådan, eller hur? Men nu till saken. Jo, med L—ds tapperhet vid det der tillfället förhöll det sig så ... Jag nämde i min berättelse rörande Eriksons slut, att mitt kompani bland andra fick order att draga sig tillbaka, medan jägarne beordrades att remplacera oss. Vi stodo just och väntade på vidare order samt räknade öfver hvilka som saknades. Bland dessa var L—d en. — Jaså, han har fått sluta på *sådant* sätt, sade en af kamraterna. Det var nästan mer än jag unnade honom ... Måtte han få det bra, der han hamnat, men nog kommer han att sätta vår herres tålamod mer än en gång på prof, ty för honom skall han naturligtvis också skräfla med sina jagthistorier och sin tapperhet, inföll en annan.

— Ja, jag hör honom just, fortsatte den förste; tänk hvad han skall sqvadronera, men ... men ... ser jag ej alltför galet, så är den vi begråta uppståndne från de döda ... Se der kommer han, men hvar i herrans namn har han varit ... Se, hur han ser ut!

Den uppståndne hade emellertid kommit närmare. Gyttjig från hjessan till fotabjellet, liknade han mera en rörlig gyttjestod än en menniska. Förbruten såg han ut och linkade långsamt framåt. Slutligen hade han hunnit fram och möttes då med ett enstämmigt:

— Hvar böfveln har du hållit hus? Det var tusan hvad du ser ut! Du ser ju ut, som om du komme från en svinstia!

— Åh, herre gud! jag kom i nappatag med en fransos strax utanför stadsporten, pustade han. Han anföll mig med bajonetten, men jag *kan* sköta min värja, som ni vet ... jag gjorde en understöt och sårade honom i ena armen, så att han släpte geväret, men var det mig icke en fan, han gaf sig

icke, utan rusade nu på mig och slog armarne omkring mig, och innan jag visste ordet af, var jag inne i en brottning, till hvilken jag icke haft maken, sedan jag var skolpojke i verlden . . . Jag skulle nog ha redt mig med den lille spinkern och fått honom under mig, men i detsamma kom en annan liten fransossate till hans hjelp, och det blef väl mycket, utmattad som jag var, af vår långa dagsmarsch . . . Gaf mig i första taget gjorde jag dock ej, utan hade jag den ene två gånger under mig, men härunder ville olyckan, att vi kommo för nära vallgrafven, och innan jag visste ordet af, stod jag på hufvudet i denna.

— Besynnerligt! Du är ju ren i ansigtet som en söndagstvättad torparunge, anmärkte en af de kringstående, utbytande en blick med kamraterna.

— Hm, hm! . . . Jag tvättade af mig ett grand, stammade han förläget . . . Jag . . . Jag . . . kom åt litet vatten i . . .

— Se så, stå ej och slå dalbönder i oss . . . Hur du kom i, det vete gud, men att du ej kom med hufvudet före, det är säkert . . . Gå nu emellertid och laga, att du, om möjligt, får litet torrt på dig, annars blir du sjuk efter det här badet, och det vore skada, för hvem skulle vi då få som berättade historier för oss. Pallra dig derför af!

— Ja, men hvar ska jag få kläder ifrån? Hvar *vår* tross finns, det vete tusan . . . Ja, hur skall jag ställa mig? Han såg enkel ut, der han stod.

— Åh, för torra kläder behöfver du ej vara i förlägenhet. Blott några steg ifrån oss ligger ett par stycken af våra, om du vill ikläda dig en tjenares skepelse. Att få tag i någon officersuniform så här i hast blir ej så lätt . . . Der borta ligger, som sagdt, tre af våra; n:r 24 var ungefär af din storlek; hans uniform passar . . . Den talande gjorde en utpekande

rörelse med handen, och i detsamma fortsatte den genomblöte sin gång i utvisade riktningen.

Under samspråket mellan oss hade en närstående soldat med girigt öra följt samtalet. Då och då drog väl ett eget leende öfver ansigtet, men i nästa ögonblick hade det återfått den ogenomträngliga mask, hvarmed allmogen förstår att dölja sina känslor. Respekten för förmännen gjorde dessutom, att han ej vågade alltför mycket visa sitt intresse, hvarför han till hälften vände sig ifrån oss men dock så att han ej förlorade ett ord. Ett par minuter efter det L—d aflägsnat sig stod han stilla, men derpå närmade han sig och gjorde ett dundrande ställningssteg.

— Nå, hvad står på?. frågade någon. Hva' vill du?

— Jo, ja' skulle be å få säja ett par ol'.

— Ja, säg ut.

— Jo, ja' ville bara, med förlof, säja, att lyttnanten ljög hvarteviga ol. Han kom allri' ihop mä nå'ra fransoser, som kasta'n i löpegrafva, utan nå'ra minuter, innan tecken te' anfall ga's, hoppa' han burdus ner i'na, å der låg han hela tia, mäna vi to' in sta'n, å hade bara hofvet uppe.

— Och detta kan du besvärja, om det skulle behöfvas?

— Ja, mä hele kroppen på boka, om dä klämmer. Hvart ol ä sant.

Jag och kamraterna utbytte härunder några ögonkast, och slutet blef, att vi lutade hufvudena ihop till en liten öfverläggning, hvars resultat blef, att saken för regementets skull måste nedtystas. Soldaten skrämde vi till tystnad med hot, att han skulle skjutas ner som en hund, om han knystade. Vi inbillade honom, att han allaredan nu kunde bli det för hvad han tillåtit sig rörande en förman. Denna öfverenskommelse hölls i många år. Saken

kom se'n ut, jag vet ej huru, och de sista mötena han gjorde, fick han då och då en gliring för sitt skutt i löpgrafven. Jag hade annars ej talt om det — men det retade mig härom dagen, då jag fick höra, att han vågar skräfla med sina bedrifter... Åh, han borde veta hut! slutade gubben och såg förbittrad ut. Kommer han ofta med det der skräflet? slutade han, vändande sig tvärt till mig.

— Åhnej, ej så ofta men alltid då han fått litet i näsan och är upprymd. Då får man höra talas om både brottningen med de två fransoserna och paradexercisen för Carl Johan, som han anser för sitt ärofullaste minne; tänk ändå: »trés brillante», citerar han efter kronprinsen och slickar sig om munnen.

— Förbannade narr!... Förbannade narr! Men det är ej värdt att vara för högfärdig, tillade han ett ögonblick derefter med ett vackert tonfall; hvar och en har sin påle i köttet: en super, en spelar, en är qvinnfolksgalen, och allt det der är ju inte bra, men hvad som retar mig, det är, när folk skryter öfver sina mandater, det må vara den eller den, och det är derför L—d alltid förefallit mig så äcklig; jag blir rasande bara jag tänker på honom.

Här tog gubben sig en ny buss, liksom om han velat trösta sig öfver förtreten och försjönk derefter i tankar. Dessa gingo dock ej tillbaka till flydda tider utan sysslade alldeles i närheten; detta förstod jag på riktningen af hans blickar och ett halfhögt: bara vinden ej drar sig, för då kunde det bli fara för skogen: det var sitt hacke han tänkte på. Jag åter satt och tänkte på gubbens berättelse, öfver hvilken jag grundligt förargade mig, då den nedrifvit en illussion, ty i min tjugotvååriga hjerna hade jag målat krigsbilder af helt annat slag än den som jag här fått se, och jag kunde ej afhålla mig

från att mumla ett halfhögt: jaså, voro svenskarne af *den* ullen. Det hade jag ej trott ... Detta var sagdt mer för mig sjelf än för att höras, men kaptenen hörde det och bet af mig med ett hvasst: Åh, *vestgötarne* ha visat hvad de duga till; *deras* ära förstörs ej genom en så'n der pultron som den der narren. I hvarje kull finns alltid *ett* rötägg; men, för fan, jag menar, vinden vänder sig. Med dessa ord stod gubben upp och lunkade af till sitt hacke.

III.

"Ondt mot".*

Vi gingo den smala skogsvägen framåt. Kaptenen hade varit ute på sin vanliga morgonpromenad för att tillse, om han »haft någon främmande» i skogen under natten, och jag för att andas barrdoft och lyssna till småfoglarnes morgonkonsert. Vi hade händelsevis stött på hvarandra och gingo småpratande. Härunder sprang en ekorre tvärt öfver stigen.

— Det der förebådar olycka, sade jag, stannande.

— Ja, jag kunde just tro det! Förebåda mig hit och förebåda mig dit! . . . . . Jag blir rasande, då jag hör sådant der, utbrast gubben otåligt. Hur kan förnuftigt folk tro på t. ex. att när några skator skratta vid en gård, så förebådar det dödsfall; när de skratta om nätterna**, betyder det stor mansdöd.

* Ett samfäldt uttryck i allmogespråket om som dåliga ansedda möten med vissa menniskor och djur.

** Så skedde 1834 före kolerans första uppträdande här i landet.

— Man har väl sedan gammalt observerat, att dödsfall förekommit efter sådant, sade jag, tvekande.

— Tillfälligheter, idel tillfälligheter och *intet* annat! invände den gamle hetsigt. Men tänk, hvilka ledsamheter, hvilka olyckor sådan der öfvertro ofta åstadkommit. Jag minnes mycket väl ifrån min ungdom en historia om en person, som, stadd på en affärsresa, vände om derför, att en katt sprungit öfver vägen. Han skulle fara senare på dagen, hette det, och det gjorde han ock, men nu fick han käringmöte, och då beslöt han att alldeles afstå från affären. Den skulle blott medföra olycka, menade han. En medtäflare öfvertog den emellertid — det var ett arrende — och denne hade ej skäl att ångra sig: han blef smått förmögen på kuppen. Det var nu *ett* fall, de många tusen att förtiga, då sådan der vidskeplighet förorsakat större eller mindre förargelser, ja, riktiga olyckor.

— Och jag skulle åter kunna tala om för kapten ej ett utan *tjugo* fall, då det verkligen följt förtretligheter och ledsamheter efter sådana der möten. För min far skenade en gång hästen efter ett sådant der möte; för en af våra grannar välte vagnen, och han bröt armen af sig. Hvad nu det der skatskrattet angår, så *kan* äfven det verkligen betyda något: Jag minnes mycket väl, huru en grannhustru kom till mitt föräldrahem och omtalade, att hennes man dött, »å se, dä kunne ej gå på aent vis, slutade hon, för se, skatera har tjattrat å skrattat hele vecker'a förut».

— Jag menar, han är topp galen, min unge herre! Tror han verkligen på fullt allvar, att de der olyckorna kunna ha något sammanhang med de der djurmötena och det der skatskrattet — han är inte rätt klok, som kan tala så.

— Åhjo, det är jag nog, och jag är till och

med *så* klok, att jag tror, att mycket af det, som kapten skrattar åt, har skäl för sig, fastän vi ej förstå det. Mycket af det der »öfvernaturliga» har tusenåra anor; det fortlefde ej annars med sådan seghet, om det inte låge något uti det, fastän vi ej kunna förklara det.

— Hvar har »herr professorn» fått det der ifrån? frågade han ironiskt.

— Ja, jag minns verkligen ej, men läst har jag det på något ställe, och det är nog sant.

— Nå, så roa sig med att tro på de der dumheterna då; det är litet som roar barn, sade han medlidsamt.

Samtalet afstannade här, och vi gingo åter en stund tysta bredvid hvarandra. På en gång stannade han. Jag såg, att han hade något på hjertat, som han ville säga men ej ville fram med. Han hade då alltid den roligaste min på sig.

— Kapten har visst något, som kapten vill säga. Hvad är det, om jag får fråga.

— Jo, jag tänker på en berättelse, som jag en gång hörde en kapten vid skaraborgarne tala om på Axvall. Han var också full af sådana der dumheter: trodde på förebud, spådomar och spöken och allt djefvulstyg, som till är.

— Nå, hur lydde den? Var så god och tala. Kapten har i mig en tacksam åhörare.

— Ja, det tror jag nog. Jo, han hade som vanligt kommit in på sitt älsklingsämne och berättade härunder följande tilldragelse, som nog hör till det besynnerliga. Jo, han berättade, att han under 1814 års fälttåg var stadd på marsch med sitt kompani; det var ändå Höjentorps.* Man hade först brutit upp på morgonen, hållit rast och marscherat

* Skaraborgs regemente.

ytterligare en fjerdingsväg eller så, då en af soldaterna slog sig för bröstet under utropet: åh, herre gu'! Mi' packning!... Hvar ä *den?*

Saken anmäldes genom korpralen för befälet, och kompaniet gjorde halt. Karlen togs i förhör, men han kunde ingenting förklara; sade blott, att han ej saknat den förrän då. Som han gick i sista ledet, hade han ej några bakomgående, som kunnat märka bristen, och sidokamraten hade ej heller märkt något. Han fick en skur ovett naturligtvis och skickades efter den, ifall den skulle finnas qvar. Kompaniet skulle emellertid få rasta. Under det han var borta, hördes sådana uttryck som: Ett dödsbu' å inte annat... Han behöfver inte sin rensel längre... Han har nokk tjent ut. Inte kunde han annars ha gått ett så långt stycke utan te å sakna'n!

Efter ett par timmars bortvaro hade den dödsdömde återkommit med renseln på ryggen. Han måtte ha tagit saken på samma sätt som kamraterna, ty det låg ett uttryck i blicken, som aldrig förr funnits der — han gick som i en dröm, och som om ingenting i närheten hade det minsta rört honom. Ingen sade något om saken, men i allas blickar låg ett: »dödsdömd» — »dödsdömd», tydligare än *ord.*

En stund derefter hade man fortsatt marschen. Dagen derpå stötte de på fienden; det kom först till en liten förpostfäktning, och vid den första skottvexlingen var han den som först stupade af de våra. Kamraterna hade således haft rätt: han behöfde ej sin rensel vidare.

— Ser kapten det! Der ha vi en af de der besynnerligheterna, som man så gerna vill kalla tillfälligheter, men som dock ej äro det! utbrast jag.

— Jo, det *är* tillfälligheter, säger jag, sade han med eftertryck, fastän besynnerliga tillfälligheter.

Här tystnade han, och det låg något generadt i uttrycket.

Detta väckte min nyfikenhet, och jag kunde slutligen ej afhålla mig från att fråga, ty att det var något, som han ville säga, men hade svårt att komma fram med, det sågs tydligt.

— Jo, jag måste, för att vara ärlig, omtala en sak, som jag glömt, men just nu kommer ihåg. Den sätter vapen i hans händer, munsjör, men jag anser mig nästan skyldig säga det. Jo, bland de der yttrandena, som kamraterna fälde, var äfven ett af hans sidokamrat: nu sannas nokk hans egne or' att han aldrig skulle komma hem mä lifvet, för han har inte en utan tie gånger sagt: de går mä aldri väl, för ja' hade bå käringe- å djuremöte, när ja' la' å hemifrå.

— Ja, ser kapten det, sade jag, triumferande. De, som ifrigast bestrida saker på det oförklarligas område, de komma ej sällan sjelfva i sina argumentationer *emot* helt oförmodadt med saker, som lägga vapen i motståndarens händer. Så har det varit äfven här: kapten började med att bestrida en ofta upprepad erfarenhet, men slutar — tack vare sin ärlighet — med att andraga ett faktum, som måste göra den mest inbitne tviflare till en troende.

— Vi fortsatte vägen under tystnad. Denna fortfor, tills vi kommo till förstutrappan. Nu var det kaptenens tur att fråga.

— Hvad tänker ni på, min bäste »professor»? Ni ser mig så djup ut, att jag knappt vågar kalla er annat . . .

— Jo, jag tänker på sanningen af hvad jag läst på något ställe; aldrig har jag känt det sannare är just nu.

— Nå?

— Jo, der stod, att vi aldrig med förnämt förakt böra se ned på en mängd fakta, som vi ej kunna förklara, ty det obegripliga för oss ligger just deri, att dessa hvila på sanningar, »*som ännu ligga under horisonten*».

IV.

Tvenne generaler.

Det var just på fyrtiotalet, då Vilhelm von Brauns skrifter voro som mest läste — af herrarne öppet och af fruntimren i smyg. Kaptenen hade också blifvit nyfiken, icke så mycket på hans frivoliteter som på hans skildringar ur dåtidens militärlif, hvars skuggsidor Braun skoningslöst blottade. Han hade lånat ett häfte af de sistutkomna utaf en granne, hvilket bland annat innehöll »Den nye öfversten» och »En tjenstgörande major», hvilka isynnerhet skulle intressera honom, menade han.

— Nå, hvad sägs? frågade långifvaren, då han åtta dagar senare inträdde i kaptenens rum.

— Åhjo, åhjo, men visst slår han öfver i ett och annat. *Rena* djeflar äro dock ej de tjenstgörande majorerna alltid, som han vill göra dem till. En rolig kurre är han dock, kan man läsa någonting galnare än denna hans definition. Hör hvad han säger, det är dock kostligt, och nu tog han boken och läste: »Hvad är en tjenstgörande major? Jo, en tjenstgörande major eger många af de egenskaper, som högtsalig ärkebiskop Olof Swebilius till-

erkände vår herre. En tjenstgörande major är nämligen ett väsen, begåfvadt med de allra högsta fullkomligheter: oföränderlig, allestädes närvarande, allvetande, allvis och allsmäktig — ofta *osynlig* men sällan god och barmhertig. En tjenstgörande major är *lagen*, som lärer hvad vi skola göra och icke göra. En tjenstgörande major är, med ett ord, *allt* inom en kår, hvarvid han tjenar och hvars skräck han ex officio *måste* vara, om svenska vapnen skola behålla sin glans, det vill i våra tider säga — vara väl *skurade.*»

Det torra i läsningen, förenadt med den allvarsamma minen, gjorde ögonblicket i hög grad skrattretande. Åhöraren lade också ej mycket band på sig utan började skratta.

— Ja, det är verkligen qvickt, det der, men då han skildrar öfversten och majoren som han gör, borde han inte ha glömt generalerna De kunna vara etter värre och kunna göra ännu mycket mera ondt, då deras makt är så mycket vidsträcktare och de äro så godt som okontrollerade. Jag ska blott dra fram två exempel för att visa hvilka »ljuseliner» de kunna vara. Jo, det var vid det tillfälle, då kronprinsen Carl August kom in till Sverige. Han väntades till Göteborg, och ett par sqvadroner af vestgöta kavalleri voro ditkommenderade för att paradera.

General *** var högste befälhafvare vid tillfället, och der lät han oss sitta paradklädda i 25 graders köld och vänta på prinsen, som hade blifvit fördröjd. Om det dragit öfver *en* timma eller så, hade det väl gått an, men vi fingo sitta fyra timmar, utan att han hördes af, och det harmligaste af alltsammans var, att vi hela tiden genom ett åt torget vettande fönster kunde se generalen, klädd i *vargskinnspels*, gå fram och tillbaka i en stor sal i kommen-

dantshuset. Att vi ej allesamman tog spik på det var mer än märkvärdigt.

Det är snart fyrti år sen dess, men jag blir rasande än i dag, då jag tänker på den dagen. Sådan var *den* »kanobeln». Hos *honom* var det ett drag af elakhet eller kanske dåligt lynne, då han var ursinnig öfver kronprinsens dröjsmål, hvilket dock, efter hvad man sedan fick veta, varit alldeles ofrivilligt, och då det nu behöfdes en afledare, så var ingen närmare om att bli det än kommenderingen. Men jag skall nu tala om ett annat, som blott visar kitslighet och ett begär att spela herre och visa, hvilka dockor de underordnade äro för en sådan der matador. Jo, det var under ett möte, och general — hade kommit för att inspektera. En dag var han ute och åsåg exercisen. Det var under de åren som jag hade Elfsborgs kompani. Då turen kom till mig, gick det en smula trassligt — det kan jag ej neka — men folket hade haft vind och sol emot sig, och några andra omständigheter hade äfven tillkommit, men detta besinnade generalen icke, utan jag fick mig en ordentlig skrapa. Det der kostade på, och jag hade nog genom någon min förrådt, hur förargad jag kände mig. Detta togs naturligtvis som ett disciplinbrott, som skulle på något sätt bestraffas. Tillfälle härtill erbjöd sig strax. Axvall var då för tiden ej så jemn som i våra dagar, utan fanns der både stenrös och kärr. Under en flankmarsch, som kompaniet utförde, låg sålunda ett bredt och tämligen långsträckt kullerstensrös, med ena ändan vänd emot oss, midt i vår väg. Ju mer vi närmade oss detta, desto oroligare blef jag. Utan något tecken från generalen fick jag ej kommendera vare sig till höger eller venster, utan rakt fram skulle vi. Jag såg mig om gång på gång, men något sådant syntes ej till utan framåt, framåt bar

det. Slutligen voro vi framme. Jag såg mig om för siste gången, men nej, ingen barmhertighet: *öfver* röset skulle vi, och nu började marschen, men, bevare mej, hvilken marsch! Somliga föllo framstupa, andra på sidan, ett gevär till höger, ett annat till venster, tschakoterna i nacken eller bland stenarne, och slutligen låg folket i stora högar, allt under det kamraterna, de sakramenskade »kanoblerna», gåfvo till den ena skrattsalfvan efter den andra. Ändtligen voro vi öfver, men i hvilket tillstånd låter sig ej beskrifvas. Kompaniet såg ut som en upprifven trupp, hvilken kommer från en dust med fienden.

Några timmar derefter kom middagen. Min förargelse hade ej lagt sig, och jag hade nog ej gått till bordet, om jag vågat uteblifva. Under denna drack generalen äfven med mig, och höll dervid ett litet tal, i hvilket han bland annat tackade mig för »den vackre flankmarschen».

— Ja, det var, minsann, ej godt att få den bättre, sade öfversten, ursäktande, sedan han slutat.

— Nå ja, men man skall lära sig att kufva sitt sinne, svarade han med ett försmädligt grin, hvilket ej bidrog att mildra förargelsen på förmiddagen.

Kaptenen, alltid retlig då han kom in på dessa kapitel, satt hela tiden och småsvor. Det låg en viss jemmer i tonen, som ej var så litet skrattretande. Kunde man då ej afhålla sig ifrån att dra' på smilbandet, så hette det litet syrligt: ja, det kan gå an att skratta, då man ej haft med saken att göra, men jag skrattade inte, jag, under det att det påstod, det vet jag, och under det jag läst det der, har jag ej kunnat låta bli att tänka, att nog finns det de, som äro värre än en — tjenstgörande major.

V.

I knipa.

Kaptenen talade sällan om sina krigsbedrifter. Han hade dock mer än de fleste kunnat skryta af sådana, om något sådant legat i hans natur, men så var ej fallet; det låg tvärtom något försynt och tillbakadraget i hans väsen. Detta nyktra, besinningsfulla i hans skaplynne gjorde visserligen, att han ej dumdristigt uppsökte faran, men ställde pligten eller tillfälligheten en sådan i hans väg, ryggade han aldrig tillbaka, utan gick modigt framåt; det fick bära eller brista. Han undkom emellertid krigets alla farligheter och hemkom helskinnad: någon kula hade ej funnits stöpt för hans räkning. En gång hade han emellertid råkat i en svår knipa.

Det var efter hufvudaffären vid Dessau. En kapten Gyllenberg och Drakenberg hade fått order att besätta staden. Den senare var blott löjtnant men för tillfället kompanibefälhafvare. Det troddes, att fransmännen utrymt staden, hvarför de två kompanierna ansågos tillräckliga. De båda befälhafvarne hade fått order att från olika sidor inrycka i denna

med ett uppgifvet torg till mötesplats. Drakenberg marscherade således i all skröns lugn, men just som han passerade ett gatukors, hvars ena arm mynnade ut till just det torg, till hvilket han ämnade sig, hördes en smattrande muskötsalva. Kulorna hveno omkring svenskarne, men man hade hållit för högt, hvarför de i stället råkade ett lågt tegeltak, som låg intill gatan, och från hvilket flingorna röko omkring dem. Af fruktan att få en sådan helsning till kommenderades språngmarsch förbi den farliga gatan, hvarefter halt gjordes. Under tiden fick en af korpralerna infallet att »titta ätter, hva' dä va för ena, å hva' di velle», men denna förvetenhet stod honom dyrt, ty knappt hade han stuckit näsan framom det fatala gatuhörnet, innan han fick en kula i pannan och låg der. Nu voro goda råd dyra; staden var tydligen full af fransmän, och man hade att välja mellan att gifva sig, låta sig nedskjutas eller genast draga sig tillbaka. I valet här emellan skulle säkerligen de flesta sökt begagna sig af det sista alternativet för att undvika de båda andra. Den unge kompanibefälhafvaren såg dock saken på annat sätt. Han hade fått order att marschera fram till den utsatta mötesplatsen, och *det skulle han,* följden finge bli hvilken som helst.

Efter ett kort: »Se efter att i har krut i era fängpanner, karlar, och håll er nu raska!» kommenderades ett kraftigt: framåt — marsch! hvarefter kompaniet svängde in på nästa gata, hvilken äfven ledde till det ödesdigra torget. Redan på afstånd hade man sett en och annan rödjacka skynda förbi gatmynningen, men då svenskarne ett ögonblick senare ryckte in på detta, fick man se, huru det »myrde och kröp» af sådana. Fransmännen höllo just rast; gevären voro kopplade, och man-

skapet stod i grupper eller låg och hvilade sig, spridt öfver hela torget. Vid svenskarnes upprycckande sågo fienderna förvånade på den lilla styrkan; men någon lång funderstund fingo de dock ej, ty just som denna gjorde halt och front mot torget, ljöd ett beslutsamt: lägg an!... ge fyr! En smattrande salva hördes, och när röken skingrade sig, låg platsen full af döda. De som undkommit den mördande elden hade hastigt utrymt torget och tagit sin tillflykt till en närliggande kyrkogård, omgifven af en hög mur. Denna D:s själsnärvaro var det som räddade honom, då fienden naturligtvis ej kunde tro annat att, än hvad den såg framför sig, blott var ett detachement af en större styrka, som snart skulle bli synlig.

Från kyrkogården började emellertid en häftig skjutning. Gevärspiporna stuckos upp öfver murkanten; eld gafs, och härvid fick den ene efter den andre af svenskarne bita i gräset, under det att de osynlige skyttarne voro så godt som oåtkomlige. För att i någon mån förtaga verkan af denna eld flyttade Drakenberg kompaniet på andra sidan af torget, der det placerades bakom en rad af tjocka pelare, hvilka hade sin plats framför en bazar eller något dylikt. Det var på den tiden, då trupp stod uppställd på tre led, hvarför han lagade, att hvarje rote så mycket som möjligt fick skydd bakom pelarne. Skjutningen fortfor emellertid. Den leddes af en fransk officer, som helt ogeneradt hade fattat posto utanför kyrkogårdsporten, der han med sin näsduk, fästad på värjspetsen, gaf tecken åt sitt folk att skjuta, då någon blottade sig. Sjelf stod han der, som om han »gjort sig hård». På detta sätt fortgick skjutningen, men då Drakenberg en gång efter ett sådant tecken fick se en af sina bästa karlar falla bredvid sig, då »rann sinnet till» på honom, och han

upptog hastigt den dödes gevär samt ropade en af de bäste skyttarne till sig och befalde honom att jemte sig taga stöd mot en af pelarne samt att på gifvet kommando samtidigt med honom bräcka af. Ett — tu, tre! hördes kaptenens röst och samtidigt dermed en smäll. Då röken ett ögonblick derefter skingrats, såg man den modige fransosen ligga orörlig i porten.

Den lilla truppens läge blef emellertid med hvarje ögonblick allt mer vådligt. Ej så få hade redan fallit, och af det andra kompaniet »sågs ej en rök». Med sina stränga åsigter om blind lydnad i tjensten tänkte dock Drakenberg ej ett ögonblick på att retirera, då ordern lydt att »på torget invänta vidare sådana»; han skulle hellre låtit sig nedskjutas. Dock här som annars: »då nöden är som störst, är hjelpen närmast»; en adjutant sprängde plötsligen fram med order till Drakenberg att genast draga sig tillbaka. Under ditvägen hade adjutanten blifvit alldeles öfversållad med kulor: kappan hade på flera ställen blifvit genomborrad och den ena tygeln afskjuten. Han lyckades emellertid att komma helskinnad tillbaka.

Drakenberg beredde sig nu att lyda den nya ordern. Detta var emellertid lättare sagdt än gjordt, ty att marschera tillbaka samma väg som man kommit dugde ej; reträtten måste ske på ett par bakgator, om den skulle kunna gå för sig.

Lyckligtvis fanns vid ena ändan af bazaren en port, hvilken nu sprängdes, och derigenom kom man ut på en af dessa. Härmed tycktes man dock ha hoppat ur askan i elden, då vid begge gatändarne syntes fiender. Goda råd voro således dyra, men till all lycka fick man i detsamma ett godt sådant af en liten gubbe, hvilken utstyrd i nattmössa stack ut hufvudet genom ett fönster

och under eder och skällsord på de »verdammten franzosen», pekade på en port, som man borde marschera igenom för att komma ut på en annan bakgata, der man ej hade några fiender. Drakenberg beslöt att följa rådet. Porten var stängd, men man sköt muskötkolfvarne under den och lyfte honom på detta sätt af krokarne och kom derigenom in på en större gård, der man för några ögonblick befann sig i säkerhet. Snart måste man dock ut igen. Gubbens påstående slog emellertid icke in, ty äfven här såg man vid ena gatänden fransmän, hvilkas eld strax började att bestryka gatan. Verkan af denna mildrades dock af en tillfällighet, utan hvilken man hade varit förlorad. Längs utmed hela gatan stodo nämligen på vissa afstånd stora pumpskjul, hvilka gåfvo ett godt skydd. Uppställd på endast två led, avancerade truppen framåt, hvarunder hvarje led vid framkomsten till ett sådant måste göra sig angeläget att i hast komma förbi detta. Lyckades det, hade man skydd bakom det närmast föreliggande, tills ordningen kom att skynda förbi detta. En och annan fick väl bita i gräset vid det fatala springandet förbi skjulen, men för de flesta lyckades det emellertid att komma oskadade förbi dem. Så gick det gatan utför, men då man kommit närmare slutet, samlade sig kompaniet; språngmarsch kommenderades, och med bajonetten i hand och sin modige befälhafvare i spetsen banade sig det decimerade manskapet vägen genom den fiendtliga truppen, som lyckligtvis ej var stor.

Utanför staden stötte man på Gyllenberg. Han hade, så fort han kommit inom tullen märkt, att det »osade katt», hvarför han för undvikande af onödig mansspillan hastigt dragit sig tillbaka.*

* Denne var dock ingen kujon. Han blef sjelf kort derefter dekorerad med guldmedalj för tapperhet i fält.

För sitt ådagalagda välförhållande vid detta tillfälle blef Drakenberg strax derefter dekorerad med guldmedaljen för tapperhet i fält, hvilken händelse han en gång för författaren omtalade med orden:

— Ja, det var då som öfverstlöjtnant Wahlfelt sa': har inte Drakenberg förbaskadt ondt i nacksena' i da'?

Jag hade på morgonen ett par timmar förut blifvit dekorerad och hade väl, kan jag tro, ett par gånger sneglat ner på medaljen, tillade han godmodigt.

VI.

En för alla och alla för en.

Kaptenen satt en dag i sin soffa, och läste sitt Aftonblad, hvilket på 40-talet på många ställen var ett slags husbibel.

— Förbannade kältringar, att de ej kunna förlikas! brummade han och lade tidningen ifrån sig. Är det af en *officerskår* det der?

— »*Tacka vill jag förr i verlden*», då var det inte så, eller hur! inföll en i sällskapet med en utmanande min.

— Ja, just det, min gunstige herre, just det! Men det hade, hvad militärerna angår, sina randiga skäl. Den gemensamma dödsfaran under våra många krig skapade ett kamratskap, som aldrig kan komma till stånd under fredstid. Krig är en förbannelse, som för alla möjliga olyckor med sig, det är sant, fortsatte han lifligt, men intet ondt, som ej har något godt med sig, och så äfven härvidlag. Jag vill nu ej tala så mycket om det goda kamratskapet, som ju kan vara en småsak i mångas ögon, men det skapar fosterlandskänsla och förmåga af upp-

offringar, som ett folk aldrig får under fredstid. Nej, hvar drar för sig; ingen tänker på grannen. Ja, tacka vill jag den gamla tiden!

— Ja, den var bra, ty då stod gemenskapen så godt som utom lagen, inföll en. Befälet kunde prygla soldaten utan minsta påföljd och blott af en nyck. Jag minns mycket väl, huru jag en gång hörde talas om ett par unga flickor, som kommit till en kaptensfamilj i trakten af Ulricehamn. Under deras dervaro anmälde sig en soldat, som blifvit ditbeordrad för att få sig en genomprygling, derför att han varit full på en auktion eller marknad. Kaptenskan blef generad, men teg. Detta gjorde dock ej en af de unga flickorna, hvilken, ofta gäst i huset, på visst sätt hade måst vara med om en sådan bestraffning. Exekutionerna egde alltid rum i en bod, som låg något afsides, på det att det som föregick skulle så litet som möjligt bli för verldens öron. Afsigten vanns emellertid ej, ty delinqventernas skrik kunde ibland höras långt utom gården.

Den främmande flickan tyckte sig, som sagdt, ha fått nog af den föregående bestraffningen och lade sig ut för den stackars syndapalten. Kaptenen ville slå bort det med skämt: det skulle ej bli så farligt den här gången, sade han; han ville blott sätta litet skrämsel i kroppen på honom. Härmed förklarade gästen sig emellertid ej nöjd utan påstod sig skola genast lemna stället, om den stackarn ej benådades. Hennes sällskap, som äfven blifvit uppskrämdt af hvad hon hört, gjorde gemensam sak med henne, och slutet blef, att delinqventen verkligen slapp och fick komma in och tacka de unga flickorna, att han sluppit för så godt köp. Sådant der kallas godtycke och nyck, och för sådant bör den underordnade alltid vara skyddad, ty annars förstöres disciplinen. *Sådana* drag hörde ock till den goda tiden.

Kaptenen hörde tåligt till slut, men utbrast derpå i några grymtanden, som, öfversatta i ord, sade så mycket som, att ägget ej skulle lära hönan värpa eller något dylikt.

För några ögonblick blef det tyst, men derpå upptog han ämnet med ett:

— Men herrns prat har ju ledt oss alldeles ifrån hvad jag ämnade säga. Jo, jag kan ej uttrycka, hur det harmar mig, då jag ser den ena artikeln efter den andre i det här ämnet*, och jag säger än en gång: förbannade kältringar, som ej kunna förlikas! Annat var det på min tid, då hängde en officerskår ihop som en ärtref: hade *en* blifvit förolämpad, så kände sig hela kåren vara det. Se här ett exempel, och så berättade han, huru vid en kyrkparad på Axvall en af kaptenerna, som under något af krigen fått sitt ena ben skadadt, låtit för sin räkning framsätta en stol under predikan, något, hvartill den tidens tjenstgöringsreglemente visserligen berättigade officer, men som dock ansågs som ett sjelfsvåld. Detta märktes af chefen**, som efter gudstjenstens slut framkallade den sjelfsvåldige, hvilken nödgades inför hela kåren uppbära en väldig skrapa. Pillret måste naturligtvis för tillfället svälja utan alla medikamentsminer, men under den följande veckan öfverenskom hela officerskåren, chefen och regementsofficerarne undantagne, att laga i ordning en dosis, som skulle bli lika amper, och bli än svårare att svälja för vederbörande. Följande söndag kom, och hvad får man se? Jo, hela officerskåren sittande på åt sig framför fronten fram-

* Anledningen till kaptenens utfall var en artikelserie, i hvilken omtalades en schism, som uppstått vid ett regemente med anledning af en befordringsfråga.

** Var vid tiden för denna händelse generaladjutanten von Platen.

satta stolar. De enda undantagen utgjordes af chefen och de tre majorerne, hvilka under hela akten, beskedligt *stående*, intogo sina vanliga platser.

Af en händelse var Carl Johan på Axvall samma dag. På eftermiddagen fick Drakenberg vakt hos kungen, hvilken, då för tiden åtminstone, alltid skulle bestridas af en kapten. Under det han med sin staf — tecknet till hans värdighet — gick fram och tillbaka i det utanför de kungliga rummen belägna förmaket, passerade excellensen Posse igenom detta på väg in till kungen. Han hade dock knappt fått ögonen på Drakenberg, innan han styrde kosan rätt på denne med ett: Hvad står på? Har det blifvit myteri vid vestgöta regemente? Utom chefen och majorerna satt ju hvarendaste kotte af officerarne i dag under gudstjensten. Hvad skulle det betyda?

Drakenberg omtalade nu i korthet hvad som passerat föregående söndag samt den förtrytelse, som chefens beteende emot den allmänt afhållne kamraten uppväckt, hvilken man på detta sätt velat lemna den enda upprättelse man kunnat. Excellensen lyssnade uppmärksamt och utan att afbryta, men då Drakenberg slutat, utbrast han lifligt: jag hade, min själ, gjort detsamma, om jag varit i edra kläder.

Med dessa ord fortsatte han sin gång in till kungen, hvilken nog blef regalerad med historien om »myteriet» bland vestgötarne, hvilket, framställdt i det ljus, som excellensen önskade ge åt saken, ej föranledde till någon påföljd, ehuru man vet, hur ytterst noga Carl Johan annars var med allt, som rörde disciplinen inom arméen.

VII.

Esprit de corps.

Det hade varit med kaptenen som med de fleste af hans samtida: under fänriksåren hade han exercerat och kurtiserat, i löjtnantsgraden hade dessa sporter börjat att förlora sitt behag: med boställsåren låg honom studiet, huru han skulle få sju kannor bränvin ur en tunna potatis och tionde kornet af rågen, vida mer om hjertat än exercisreglementet, och med pensionsåldern hade det militära alldeles afdunstat. — Dock, i *ett* fall stod militarismen qvar, och det var i kärleken till och respekten för uniformen. Således ondgjorde han sig oupphörligt öfver skuldsättningen och obeståndet bland militärerna, i nio fall bland tio tillkommet genom ett öfverdådigt lefnadssätt, så menade han.

— Det är alldeles förbannadt, det här! utbrast han en dag, då han fått höra en stor militärcession omtalas. — Det skulle en officer understått sig på min tid! Hade någon stält sig så, fick han packa in uniformen och ta afsked af kamraterna. Detta kunde väl *någon gång* träffa en, som var så godt som oskyldig till sin olycka, men detta inträffade

för det första högst sällan, och för det andra uppvägdes dessa olägenheter rikligen genom de fördelar, som de stränga fordringar på en officers redbarhet i affärsväg lemnade; och nu berättade han i sammanhang härmed en händelse, betecknande för tiden och rent af rörande, då man fäster sig vid det mod och den själsstorhet, som uttalar sig i händelsen.

Det fanns, så lydde hans berättelse, under de första åren af 1800-talet en ryttmästare vid Vestgöta kavalleri, som hette Wästfelt. Denne hade genom någon oförsigtighet vid uppgörandet af ett större klädesinköp för regementets räkning — således ej genom något öfverdådigt lefnadssätt — kommit på obestånd och såg ej annan utväg än att göra cession. Hvad hade nu en hans vederlike i vår tid gjort? Jo, han hade bedt och tiggt om vänners och kamraters hjelp, vånglat och kränglat för att kunna hålla sig uppe ännu ett par år, men blott för att, sedan kraschen blifvit oundviklig, draga äfven sina hjelpare med i förderfvet. — Till något sådant ville Wästfelt ej göra sig skyldig, utan han fann sig i nödvändigheten, lade in om afsked och gjorde derefter cession.

En tid derefter blef en fanjunkaretjenst vakant. Bostället låg i Varnhemstrakten och var en af de fetaste indelningarne vid regementet. Den afskedade ryttmästaren stod emellertid på bar backe. Han hvälfde många förslag inom sig för att kunna finna något medel till inkomst men förgäfves. Under denna svåra tid var det som det feta fanjunkarebostället blef ledigt. Huru skulle det vara, om jag ginge in som fanjunkare vid regementet? tänkte han. Det låg något afskräckande i den första tanken på ett sådant arrangement, men ju mer han tänkte på saken, desto förnuftigare föreföll den honom, och dessutom tänkte han väl, som det står i skriften:

»grafva orkar jag icke, tigga blyges jag», men lefva måste likväl jag och de mina. Under dessa tankar blef klenmodigheten och fåfängan snart besegrade, och en vacker dag tog han gud i hågen och reste till Götala, chefsbostället, der general Fock, dåvarande chefen, bodde, för att uppvakta denne och framställa sin ansökan.

Generalen blef både rörd och öfverraskad. Han uppfattade väl fullkomligt karaktersstyrkan och ädelheten i det framställda förslaget, men han ansåg dock som sin pligt att göra alla de invänningar, som här lågo nära till hands. Han påpekade de otaliga förödmjukelser och ledsamheter, som den förändrade ställningen skulle medföra. Den förre officeren skulle få känna otaliga nålstyng från såväl de nye som de gamle kamraternas sida; det låge visst ej något personligt i dem från de senares sida, derom kunde han vara öfvertygad utan komme endast från den förändrade ställningen, men känna dem skulle han få. Af dessa skäl ansåg han som sin pligt att på det varmaste afråda det tilltänkta steget. Wästfelt stod dock fast vid sin föresats och lemnade ej generalen, innan han hade dennes löfte om platsen.

Chefens förutsägelser slogo in, många förargelser och förödmjukelser voro förenade med den nya ställningen, men den nye fanjunkaren bar dem som en man. Sålunda, då kaptenerne — de forne ryttmästarne — ställde till små picknicker, som höllo sig inom graden, glömde desse aldrig att bjuda den förre kamraten. Denne kom, var munter och glad samt tömde sitt glas i botten, men hände, att någon af regementsofficerarne härunder tittade in i tältet, då visste *fanjunkar* Wästfelt sin plats och stod, stel och uppsträckt, nere vid tältöppningen, och kunde inga öfvertalningar förmå honom att lemna sin plats,

förrän majoren gått, något som denne emellertid vanligen snart gjorde för att förkorta det plågsamma i situationen.

Någonting sådant gör ingen nu för tiden slutade kaptenen alltid med öfvertygelse, i det han tog sig en ny buss. Det var åtminstone *ett* drag, i hvilket den tiden var bättre än vår. Ja, den hedersmannen var så rädd att sätta en fläck på uniformen, att han ej skulle velat stanna qvar som ryttmästare, äfven om han fått det.

Detta var *ett* exempel som visar, huru ömtålig man var i sådana fall, fortsatte han. Jag skall nu tala om ett annat. På regementet fanns på min tid en kamrat, som hade den ovanan att titta för djupt i glaset. Utom tjensten var man ej så noga med den saken, ja, ruset hörde, snart sagdt, till gästabudet då för tiden: ju flera värden fick under bordet, och ju flera gästen kunde dricka omkull, desto bättre var det. Men skedde sådant i tjensten, då blef det, som sagdt, för officeren annat ljud i pipan. Den nämde kamraten — lika godt hvad han hette — hade, som sagdt, ovanan att äfven under denna då och då supa sig pirum, och en gång kom han så full till exercisen, att det väckte allmän uppmärksamhet. Detta gick naturligtvis ej an, och en dag efter dennes slut hade kaptenerne en öfverläggning, hur man skulle bete sig. Att saken skulle anmälas för chefen, derom var man ense, men hvem skulle göra det? Man drog sig litet hvar för det, då man visste följden. Slutligen måste jag, ehuru ogerna, åtaga mig saken, och passade derför på vid nästa exercistimma, då jag visste, att chefen* skulle komma ut på fältet. Under en rast gick jag sålunda fram och anmälde hvad som passerat. Han såg ej nöjd ut och

* Generaladjutanten, baron v. Platen.

ville slå bort saken. Detta stack mig, då det såg ut, som om jag i onödan velat springa med sladder, hvarför jag ej tillät att saken togs så utan höll i mig. Slutligen fick jag till svar ett hvasst: jasså, är det således kaptens mening att officielt anmäla saken?

— Ja, det är det, svarade jag, saluterade och gick.

Kort derefter fick den stackarn stryka på foten, men saken kunde ej hjelpas såsom man då för tiden tog konduite-fel.

Här tystnade han ett ögonblick. Det syntes på minen, att han fått något att tänka på, som ej var behagligt, ty öfver ansigtet låg ett djupt drag af tungsinthet, som det i vissa ögonblick kunde få. Slutligen lyfte han upp hufvudet och sade med ett mjeltsjukt tonfall:

Ja, *så* var det med den saken. Jag har ofta tänkt på den, och tider ha funnits, då jag ej vetat, om jag den gången handlade så alldeles rätt, äfven om jag i den stunden, då anmälan skedde, trodde mig göra det. Denna fråga gjorde jag mig sjelf isynnerhet en gång, då jag sjelf blef pirum. Jo, händelsen var denna. Det skulle bli ett stort dryckeskalas kort efteråt. Kamraterna hade som ofta förut gett mig i uppdrag att brygga punschen. Vid ett föregående tillfälle hade jag fått en och annan pik, derför att jag brygt den för svag. Detta skulle de ha igen; det hade jag föresatt mig och brygde den utan vatten och mycket söt, hvarigenom man ej skulle märka skälmstycket. Utdunstningen af de starka spritångorna slog emellertid härunder åt hufvudet, och jag fick mig en ordentlig florshufva. — Jag hade dock så mycken reda på mig, att jag förstod, att det skulle gå alldeles på tok, om jag ej pallrade mig undan för en stund.

Till lägret vågade jag ej gå utan skyndade mig ut i talldungen invid officerspaviljongen, der jag stack mig undan i det aflägsnaste hörnet. Här satt jag en stund och blef snart klar i skallen. Naturligtvis var mitt rus ej af den sort, att det kunnat ha någon påföljd — jag hade ju blott *luktat* men ej druckit mig till det — men ändock kunde jag ej låta bli att tänka på den stackars S. och ordspråket: den som gräfver en grop åt en annan, faller sjelf deri.

VIII.

Duellen i Lockerudsskogen.*

Ett ämne, hvartill kaptenen ej så sällan återkom, var denna händelse. En gång hade den kommit på tal, hvarunder en af de närvarande kom att citera det kända »où est la femme?» men med tillägget, att i *den* duellen var åtminstone ej någon qvinna inblandad. »Visst skedde utmaningen på en bal, men . . .

— Se så der! utbrast kaptenen med ett grymt. Det hörs, att herrn fått det på kjortelvägen! Det skall vara så romantiskt, kantänka! Men nu *var* det inte så . . . Jag känner väl till allt det der, emedan ett par af mina kamrater sutto i den »melerade krigsrätten», som afkunnade domen. Öfverstelöjtnant Wahlfelt och Sjöblad voro bland bisittarne**. Nej, det gick myc-

---

* I närheten af Venersborg.

Denna duell har fått en utförlig beskrifning i en »Åttiårings minnen», utgifna i medlet af 70-talet af A. E. Lilliestierna, en af sekundanterne vid densamma, men då författaren hört berättelsen om densamma åtminstone 25 år innan L—s bok utkom, har han ansett sig oförhindrad att upptaga den efter *sin* källa.

** Båda vid Vestgöta regemente.

ket prosaiskare till, ty hela duellen var, rätt benämd, ej annat än en matfråga. En utbördning, som tog tur och lönen ifrån de yngre på vestgötadalingarne, var skuld till alltsammans.

— Jaså, var det så? Jag har hört, att utmaningen skedde på en bal och har till och med hört namnet på ett af de fruntimmer, med hvilken Köhler, en af duellanterna, dansade, svarade den först talande.

— Jo jo men! Sätta ihop och göra historier, det kan man! Nu skall jag tala om hela händelsen men med vilkor, att jag ej blir afbruten, hvarken af den ene eller den andre... Lofva ni det?... Nå så, jo, historien lyder så här. Jag hörde den på sin tid både upp och ut, så att jag än i dag kan den utantill.

På Vestgöta-Dals regemente rådde för många år se'n — låt mig se... när kunde det vara? jo sexton var det, ja, der rådde, som sagdt, en stark jäsning. Officerskåren var missnöjd öfver, att öfversten — han hette Gyllenram — understödd af en af majorerna, intagit så många utbördingar på regementet, att det måste bli »marsch på stället» för i synnerhet de yngre.

De nyplacerade voro för det mesta gardesofficerare och kavallerister, som ej kunde slå sig fram som sådane utan hade måst söka plats på landtregementen, der lefnadskostnaderna voro billigare.

Vestgöta-Dals regemente var ett af dem, som voro mest utsatte för att bli sådana der nödräddningsplankor. Anledningen härtill var, bland andra, att ackordena, ehuru förbjudna, ännu med öfverstens goda minne florerade. Förnäma relationer gälde äfven hos denne, och det gick som en olja att komma in der.

Sinnesstämningen var emellertid i hög grad upphetsad. Flere i löjtnantsgraden hade skuldsatt

sig för ackordssummor, uppgående ända till tretusen riksdaler, hvilket gjorde deras existens i hög grad osäker. Räddningen låg således endast i att ju förr dess hellre komma till ett godt boställe, som skulle bli den slutliga ersättningen för alla genomgångna vedermödor. Att kåren sålunda tog saken så som den gjorde, var minsann ej mycket att undra på.

Vid sexton års möte hade en ny sådan placering egt rum. Den nykomne var en baron Köhler, som förut tjenat vid »konungens regemente». Han anlände midt under befälsmötet och knotet blef allmänt. En kapten Sabelfelt åtog sig att frambära kårens missnöje till den nykomne samt uttala dennas önskan, det han måtte packa in och bege sig till en annan marknad.

I medvetandet af det understöd den nykomne, som sagdt, hade af chefen och en af majorerna, förklarade han emellertid, att han ej ämnade ge vika utan skulle antaga anbudet att komma in på regementet. Han blef då formligen utmanad af Sabelfelt, hvilket var egendomligt nog, då denne sjelf var en af de utbördingar, som trängt sig in på regementet, och detta blott för fyra år tillbaka.

Som Köhler var alldeles obekant, hade han vändt sig till en af majorerna — Norlin var det, tror jag — med anhållan, att denne ville skaffa honom sekundant. Denne vände sig då till Lilliestierna. Han nekade dock af vissa skäl att bli Köhlers, men åtog sig sedermera att bli Sabelfelts. En kapten Sundén åtog sig efter mycket öfvertalande att bli Köhlers sekundant. Åt dessa uppdrogs nu till att börja med att uppsöka ett närbeläget ställe, der man kunde få vara ostörda, och utsågs härtill den närbelägna lockerudsskogen. Hit begåfvo sig sålunda tidigt en morgon strax efter befälsmötets början de båda duellanterna och deras sekundanter samt en läkare.

Under vägen hade det kommit till ytterligare förklaringar, hvarunder man å ömse sidor talade rent språk. Lilliestierna hade förestält Köhler, huru litet nöjd man kunde vara vid ett regemente att oupphörligt se utbördingar tränga sig in och ta' bort turen för dem, som från början tillhört regementet och på detta väntade sin befordran, och detta så mycket mer, som dem man fått emottaga ej voro några utmärktheter utan tvärtom. Köhler hade ju sjelf förut försökt sin lycka på åtskilliga andra regementen. Denne genmälde å sin sida, att han visserligen ej undrade på det uppkomna missnöjet, men tillade, att man var sig sjelf närmast, och att han derför ej ämnade ge vika, detta så mycket mer som han af den af majorerna, på hvilkens inrådan han sökt sig in vid regementet, blifvit tillrådd att ej dra' sig tillbaka. Under denna ordvexling hade man kommit fram till skogen, der man begaf sig till den utsedda platsen. Här kom det åter till förklaringar och ordbyte. Sekundanterna sökte väl medla, men detta lyckades ej, utan blef tvisten allt häftigare, tills äfven dessa funno, att man ej hade något annan utväg än att vädja till vapnen.

Köhler som den utmanade var den som hade att välja dessa. Han valde pistol men fordrade, att afståndet ej skulle bli mer än tolf steg, då han var närsynt. Köhler sköt först men utan verkan, Sabelfelt likaså, som det tycktes. Nu sökte sekundanterna åter att medla dem emellan men förgäfves. Pistolerna laddades sålunda ånyo, hvarefter båda duellanterne intogo sina förra ställningar. Nu var det Sabelfelts tur att skjuta först, han gjorde det ock, men då motståndaren skulle skjuta, förmådde han det ej, utan vacklade. Lilliestierna skyndade då till för att understödja honom, men märkte, att blod framsipprade från ett sår i

bröstet. Som man hade tagit vagn med sig, blef denne genast framkörd. På botten bäddades med kappor och granris, hvarefter den sårade nedlades på detta.

Nu anträddes återfärden, men då de framkommo till staden, var Köhler död. För de tre andra återstod således, på grund af duellplakatet, ej annat än att söka rädda sina egna lif, och detta kunde ej ske på annat sätt, än att de genast togo till flykten. Sabelfelt var den som först lagade sig i väg, sedan han kommit öfverens med Sundén och Lilliestierna, att de skulle stöta tillsammans vid Gärdhems gästgifvaregård.

Några timmar senare skedde detta, och nu fortsattes vägen öfver Varberg, Halmstad till Helsingborg. Der blef emellertid deras resa afbruten. Lilliestierna hade fått rekommendationsbref till en grefve Lewenhaupt, hvilken han uppsökte genast efter ditkomsten. Denne afrådde emellertid öfverfarten till Danmark; den skulle tjena till intet, menade han, ty flera, som försökt denna utväg, hade blifvit reklamerade. Han tyckte dessutom, att Lilliestierna och Sundén ej behöfde rymma, då de endast varit sekundanter; med Sabelfelt var det en annan sak; för honom gälde det lifvet, och han måste således hålla sig undan.

Detta gjorde, att resan till Danmark inställdes. Sabelfelt reste till en god vän någonstans i Skåne — namnet har jag glömt — men Sundén och Lilliestierna foro öppåt landet. De skulle tillsvidare hålla sig gömda på olika ställen, äfven dessa har jag glömt. Snart kommo de dock på andra tankar och beslöto att återvända direkt till Nygårdsängen* och låta arrestera sig. Beslutet sattes ock i verket, och kursen ändrades på så sätt, att de togo vägen öfver Jönköping, Gökhem och Grästorp, på hvilket senare

* Regementets dåvarande mötesplats.

ställe de lågo öfver en dag, tryckande som harar. Följande natt fortsatte de resan och framkommo till Nygårdsängen en morgon, samma dag mötet slutade. Här blefvo de genast arresterade och förde till Venersborg. De släptes dock snart lösa och fingo lof att, mot sitt hedersord att ej rymma, vistas hvar de behagade. Ett par veckor derefter sammanträdde krigsrätten. Denna hade ett ledsamt göra, då nästan alla voro, om än hemliga, parter i målet; för ordföranden, en af majorerna, var det så mycket ledsammare, som han varit den som på visst sätt gifvit anledning till hela duellen, då han uppmanat Köhler att ej »backa sig».

Det var derför naturligt, att krigshofrätten ej kunde godkänna de vid ransakningen förda protokollen, utan förordnade denne, att en så kallad melerad krigsrätt skulle tillsättas. Till denna inkallades äfven, som nyss nämdes, två af Vestgöta regemente, Wahlfelt och Sjöblad, och det är derför jag har så väl reda på saken. Domen afkunnades en tid derefter; den lydde så: Sabelfelt dömdes till döden och de begge sekundanterna till fästning, att mista sina tjenster och utge tusen riksdaler i böter hvardera. Ändring i domen söktes naturligtvis hos kungen, och nåd beviljades, men ej på andra vilkor, än att Sabelfelt förständigades att genast lemna riket, så kärt det vore honom, att domen icke skulle gå i fullbordan. Lilliestierna och Sundén fingo äfven ändring, men blott så tillvida, att de fingo behålla sina tjenster, men fästningsstraffet skulle de undergå och böterna skulle de erlägga. Sedan denna dom fallit, fördes de till Varberg under bevakning af en major — det namnet har jag också glömt; anfäkta, hvad det minnet börjar bli klent! — der de insattes på fästningen. Men hvad var detta annat än ett gyckelspel, ty der kalasades det för dem i långa

banor. Hos kommendanten voro de som barn i huset; spelade kort och superade hos honom och ställde sedan sjelfva till små picknicker, till hvilka både han och andra voro inbjudna. Besök uti staden fingo de äfven göra mot sitt hedersord att ej försöka någon flykt. Detta varade en tid, men vid Carl Johans tronbestigning, då amnesti utfärdades för en mängd förbrytare, voro lockerudsmännen äfven inbegripna i denna.

Under det år, som duellen egde rum, voro Sabelfelts och de begge sekundanternes namn i hvar mans mun ... Det finns många sätt att bli omtalad här i verlden, tillade kaptenen efter några ögonblick med litet ironi i tonen ... Deras var dock väl dyrköpt! ... Så'na galenpannor! ...

— Känner kapten Lilliestierna? frågade någon i sällskapet efter en stunds tystnad.

— Åhja, men ej så mycket, blef svaret. Vi ha dock stött på hvarandra ibland; en gång på ett bröllop, då ämnet naturligtvis kom på tal. Det var ej så långt efter det han blifvit frigifven, och han var således dagens hjelte. Man behöfde blott aldrig så litet stöta på detta, så var han genast färdig. Det var hans cheval de bataille, det hördes tydligt. Var han riktigt i tagen, repeterade han med allvarsam min alla de tempon, som duellanter på pistol hade att genomgå, innan de fingo skjuta. Detta hade han gjort äfven i lockerudsskogen, då ingen af de andra hade varit med om en duell, men han så mycket mer. Han var således gammal och van, som sekundant åtminstone. Roligast var han dock, när han kom in på kapitlet om huru fêterade de varit under fästningsåren.

Det låg något romantiskt i hela saken, och de ansågos som ett slags martyrer för hederns fordringar, och då äro fruntimren alltid med, förstås. En

af dem — Sundén — blef till och med förlofvad under tiden. Under det han talade om detta, hade han den vanan att röra in en mängd familjförhållanden: huru många döttrar, som funnos i det huset och i det huset; hvad de hette, hvem den var förlofvad med och den gift med och en tredje skulle gifta sig med — och detta allt rörande obekanta namn och personer, så att man till slut blef alldeles hufvudgalen. Att hejda honom var aldrig värdt: man fick ej en syl i vädret. Ja, han var en rolig kurre men också en riktig gåpåare. Det generade honom sålunda ej det minsta att, ehuru blott fänrik och utan egentligt ärende, gå på uppvaktning hos kronprinsen Carl Johan. Ja, han sökte till och med att få någon hofcharge hos honom.

— Men hur var det möjligt, att han kunde betala böterna? En löjtnant då för tiden hade ju knappt 300 kr., och han var fattig. Hur var det möjligt? frågade man.

— Åhjo, för den herrn lyckades mycket, som ej skulle ha gått för andra. I detsamma de fingo nåd, fick han ett handbref från Vestgöta-Dals nye chef, d'Orchimont, i hvilket han beordrades att genast infinna sig i Stockholm för att underdånigst tacka kungen. d'Orchimont sjelf åtog sig att vara förkläde. Huru denne lade sina ord, eller om Lilliestierna sjelf intog kungen genom sitt onekligen hurtiga sätt och tillvinnande yttre, allt nog: kungen efterskänkte böterna och betalte på köpet hans nya uniform. Ja, han har varit en lycklig ost i många fall. En mängd förtretligheter, som han sjelf kastat sig i genom sitt burdusa sätt och sitt stora lättsinne, har han redt sig bra ifrån, kanske förnämligast genom sitt, som sagdt, tillvinnande sätt, ty ett sådant hade han i hög grad.

— Kapten nämde något om Lewenhaupt, som

lagade så, att de vände om i Helsingborg. Huru var det? Föll han ej sjelf i en duell? frågade någon.

— Jo, det slår in, svarade kaptenen. Han hade blifvit utmanad i Göteborg af en Müller, som var officer i preussisk tjenst. Då ingen kände till dennes antecedentier, och man ej visste, hvarför han uppehöll sig i staden, ansågs han af många som spion, hvilket han nog också var. Af någon anledning kommo Lewenhaupt och Müller i gräl, hvilket slutades så, att Müller utmanade Lewenhaupt. Denne antog likväl ej utmaningen af det skäl, att han ansåg Müller vara spion, hvilken åsigt var allmän, och detta gjorde ock, att preussaren ej kunde få någon sekundant. Det blef således ingen duell af den gången.

Några år förgingo, men en dag, fem år senare, fick en af Lewenhaupts systrar ett bref från brodren, i hvilket han enträget anhöll, att hon under någon förevändning skulle stanna hemma och ej följa med familjen på ett besök på ett grannställe, dit han visste, att de ämnade sig.

Brefvets ton gjorde henne orolig, och då hon dessutom var mycket fästad vid brodern, gjorde hon som han bad, och blef hemma under föregifvande af illamående. Vid utsatt timme kom han. Han var i en upprörd sinnesstämning och omtalade, att han ånyo blifvit utmanad af samme Müller, om hvilken hon så ofta hört honom tala, och att han nu ej längre kunde afslå utmaningen. Som han var den utmanade, hade han rätt att välja plats och vapen. Han hade sålunda utsatt mötet på Seeland och valt pistol. Han kom nu för att säga farväl i händelse af en för honom olycklig utgång samt hade dessutom ett par uppdrag att lemna henne. Vid afskedet tröstade han henne emellertid dermed, att under de fem år, som förgått mellan

första och sista utmaningen, han flitigt öfvat sig med målskjutning, och att han nu träffade pricken på, jag minns ej, hur många steg. Han hoppades sålunda gå segrande ur striden. Detta slog emellertid fel. Systren återsåg honom aldrig och kan ännu i dag* ej utan rörelse tala om detta möte. Med honom hade Lilliestierna, som sagdt, sammanträffat.

— Nå?

— Jo, han berättade upp och ut om detta möte: hvad han sagt, och hvad grefven sagt, hvad han afrådt, men hur envis grefven varit. Men också gick det som det gick, slutade han med något nästan triumferande i tonen.

Så var det med den saken, slutade kaptenen och afnöp en bit af sin pickanellrulle. Vår Herre är de dårars förmyndare, heter det, och det kan man med fullaste skäl tillämpa på Lilliestierna. Han talade först och tänkte se'n; han rusade alltid först i väg och gjorde än en galenskap än en annan, men så kom eftertanken, och då först fann han, att han oftast begått en dumhet. Jag talar om honom sådan han var i sin ungdom. Nu har han väl köpt vett, han som andra. Det är roligt att se, då man talar med någon af hans kamrater om honom, så drager alltid först ett leende öfver ansigtet; en och annan mumlar väl: den galenpannan! men alla öfverensstämma dock deri, att han var en rask knekt, som hade hjertat på rätta stället, och en präktig kamrat, ja, i dessa fall finge man leta efter en bättre än — August Edvard Lilliestierna.

* Detta kaptenens ord; hon är nu, sedan många år tillbaka, död.

II

FRAN ETT GÅNGET GRENADIERLIF

I.

Kapten Mårtenson.

Det finns menniskor, som likna vissa träd. Ser jag aspen med sina skälfvande blad, tänker jag ovilkorligen på ett nervöst fruntimmer, ser jag åter en lind, som står just i blomningen, föras mina tankar på en tjugoårig brud, lika säkert som jag ej kan undgå att tänka på en bedagad matrona, då jag ser en fullt utslagen lönn.

Aldrig föreföll mig dock likheten mellan en menniska och ett träd större, än då jag såg gamle Mårtenson. Han liknade naturligtvis intet af dessa utan en gammal, skroflig masurbjörk. *Skrofligheten* märkte man, gifvetvis, genast, men blef man aldrig så litet bekant med honom, så fanns det nog andra likheter, fastän dessa ej straxt föllo i ögonen: björken är ett segt träd — så var han; hon är ett härdadt träd, som trotsar sjelfva polcirkelsklimatet — så gjorde han, ty var vintern aldrig så sträng, så såg man gubben i sin korta, tunna rock, vanligtvis mörkgrön till färgen, promenera fram och tillbaka på gatorna. Helsades han då af någon utaf sina

bekanta med ett: men hvad tänker *du* på, som går så der? så blef svaret: hvad skall jag då taga på mig, när jag blir gammal (de sjuttio åren voro ju inte att tala om) om jag skulle pelsa på mig som du? Det låg litet sång i tonen, ty han var *finne* och den der lilla brytningen hvarken kunde eller — kanske rättare — ville han aldrig bortlägga.

Hur gubben Mårtenson kommit hit vet krönikören ej utan blott, att han tjente på Andra regementet. Öfverflyttningen till Sverige bevisade emellertid en sjelfkännedom, som man, att döma af mycket annat, knappt skulle tilltrott honom, men han hade väl resonerat som så: styr jag inte kosan åt *vester*, så kommer det nog att bära *österut*, och det så långt vägadt är och ännu litet längre, ty i *Sibirien* skall det vara klent med landsvägarne. Ja, eldfängd, som han var, vägde han ej orden, utan pratade ibland ej så litet bredvid munnen, så nog hade det blifvit slutet på historien alltid.

Mårtenson var, som de flesta hetlefrade menniskor, särdeles godhjertad, när *det* föll på honom: han skulle kunnat ge bort sin egen »middagskrischa» för att hjelpa en stackars sate, ja, gått ännu längre i offervillighet, om det klämt. — Sådan var ena halfvan af honom, men den andra deremot ytterst hård och obeveklig, i synnerhet då det gälde uppehållandet af disciplinen. Vid minsta brott mot denna var det ej långt efter hasselkäppen. Denne nedstacks i kalefaktorns långa musköttpipa — som på *den* tiden kunnat vara gömställe till och med för *två* sådana — då han med kompaniet marscherade utåt fältet, men fick åter krypa in i arresten, då han lemnade slätten. Hade denne kunnat tala, nog skulle *han* haft åtskilligt att berätta om de polskor, som han under mellantiden fått dansa på stackars knektryggar.

»Vi tala så mycket om vår krigslycka och vår bravour», plägade han säga med ett sardoniskt leende, och hvem ha vi att tacka härför? Jo, disciplinen, och hvem ha vi att tacka denna för? Jo, käppen.

Nå, denne undergörare var, som sagdt, hans underlärare i taktik och handgevärslära, isynnerhet under fänriksåren, men det hände äfven på gamla dar, att han vädjade till denne, då han ansåg så behöfligt. — Se här ett exempel. — Det karakteriserar icke blott mannen utan i viss mån äfven den tidens militärlif.

Årets beväringsmöte hade afslutats, och manskapet skulle föras till sina respektive hemorter. Mårtenson hade på sitt kompani haft norrköpingsboarna* och skulle således föra dem till hemstaden.

Säkert gick det till då som nu för tiden. På yttre borggården svärmade folk af olika kön och åldrar, men i första rummet stadens pigor, som hemväntade den för tillfället varande fästmannen. De som ej gått dit i hjerteangelägenheter, hade ändock tagit sig en stunds ledighet för att dels höra på musiken, då linköpingsgossarne med denna i tåten marscherade igenom staden ner till Stångebro, och dels för att se på folklifvet; det var ändå ett litet afbrott i det grådaskiga hvardagslifvet. — Man stod väl äfven den morgonen, som sagdt, och tittade utåt Gröngatan. — Se der kommer Åkerbo härads beväring! ropades det af några; å se, der ha vi lösingsbona! af andra. — Ett par minuter derefter hade de nämda skarorna hunnit närmare; den ena kanske under skramlet af en trumma, »trakterad» af en liten byting, knappt högre än denna; en annan fick

* Under en senare tid, tilldelade Första regementet; var icke så på den afhandlade tiden.

sjelf deremot bestå sig musiken och skrålade en visa, hvars tillkomst man fick veta i slutversen, som löd:

»Och viljen i nu veta, hvem visan diktat har —
Det var en rasker gosse, som ifrå' Veta var —
För *krig*, han ständigt »fallen var».

Komna midt för slottet, upphörde de med sången och marscherade, tysta och sediga, förbi detta, om också glädjen öfver att ha »sluppit lösa» gaf sig luft i några enstaka: tjo! och hej!

De flesta af dessa skaror se helt rustikala ut. Hela deras uppträdande visar, att de femton dygnen varit allt för få för att sätta någon pli på dem.

Dock — hvad är detta? Här kommer en skara, som ej liknar någon af de andra. Med taktfasta steg marscherar hon framåt; kroppsställningen är bättre, och de unge bära hufvudet högt, under det att de se sig djerft omkring. — Jo, det är Norrköpings-boarna, anförde af Mårtenson, som, bredbent och tvärsäker, marscherar bredvid de första leden. De gå der och jämföra *sin* stad med det *då* anspråkslösa Linköping, åt hvilket hvarken Diderings, Boréns eller de adelswärdska »palatsen» ge något egentligt parant. Detta är naturligtvis i första rummet händelsen med de rike fabrikörsönerna, som gå i tête och »förakta sta'n».

Nå, till sist har äfven *den* skaran passerat, och man har kommit ut på landsbygden. Det var kanske en torr och brännhet dag med dammande vägar, hvilkas sandmoln lade sig på både ögon och lungor. Härom vet krönikören intet utan blott, att man utan alla äfventyr kom till Kumla, der det skulle hållas en längre rast. Nu skulle man få tillfälle att skölja struparne rena, och man försummade det icke heller. De unga fabrikörsönerna, förtjuste öfver att ha slup-

pit från militärtvånget, bjuda malmslättskamraterna öfver lag och glädjen står högt i sky. — Bland Norrköpingsboarna var det isynnerhet *en*, som ville visa sig på styfva linan; det var ju att för godt pris köpa sig popularitet och anseende bland de unge bokhållarne och fabriksarbetarne. — Ett stort kotteri hade sålunda slagit sig ned i gästgifvarestugan, der han presiderade, och der gick det rundeligen till. En timme förgick på detta sätt, men

»Glädjens stunder äro korta;
grip dem i de gyllne lockar».

Så sjöng en med vibrerande stämma, under det han förde glaset till munnen, och man bjöd till att på bästa sätt att följa uppmaningen, då i detsamma ett smattrande »trrrrr-tram-tram» hördes utanför. På ett obehagligare sätt kunde dryckeslaget knappt afbrytas, men de allra flesta reste sig emellertid hastigt och lemnade stugan. — Värden och ett par af hans vänner sutto dock qvar: *botten* på glaset skulle man se; det stod väl ej för *lifvet* heller, mente den förstnämde och förde ett nytt glas till munnen.

Utanför hade emellertid uppställningen börjat. Löjtnanten räknade och räknade, men några fattades. Hvilka voro de och hvad hade de för sig? En man i ledet svarade. Officeren, som kände sin förman och ej ville ställa till något krångel, sade ingenting till denne utan skickade upp en af manskapet med tillsägelse, att de skulle skyndsamt infinna sig. De två följde med, men den unge, för hvilken idéassociationerna börjat bli en smula dimmiga, skrek högröstadt: »det ger jag fan! Jag står icke under några knektorder längre.» Detta svar inrapporterades till Mårtenson. Först trodde denne sig ha hört galet, men då svaret upprepades, fick

ansigtet ett uttryck af hårdhet och obeveklighet, som det ock kunde få, och den stora ådern i pannan började svälla.

Fram med ett par hårdstoppade hösäckar och det i rappet! befalde han ett par af manskapet, medan rösten skälfde af sinnesrörelse.

Befallningen var snart verkställd. Nu skickades tvenne man upp till gästgifvarestugan för att hemta den tredskande. Denne kom, ransakningen blef kort; domen ännu kortare; den löd: ner! med en utpekande åtbörd på säckarne. En minut derefter voro de ådömde pryglen utdelade, och delinqventen fick resa sig — om han dessutom måste tacka »för nådigt straff», som förr hörde till saken, vet krönikören ej säkert, men måste han göra så, gick den tacksägelsen ej från hjertat, derom är han så mycket säkrare.

Den för sitt snobberi afstraffade beväringsynglingen blef en framstående man, hvilkens namn aldrig skall glömmas i det samhälle han en gång tillhörde. — Kanske hade slängarne i Kumla sin del häri både på *så sätt*, att de sporrade honom att använda all sin kraft för att aftvå den undergångna skymfen och derigenom, att de lärde ynglingen att vara all mensklig ordning undergifven, en lärdom, som mannen behöll, och hvilken, som sagdt, blef talismannen för hans framgång. Han var — har det sagts — en godmodig man, som ej hade svårare att glömma än andra; med två namn gick det dock ej; dessa hade han lifvet igenom svårt att höra nämnas; de voro — *Kumla* och *kapten Mårtenson*.

II.

En elak profetia.

Det var på den tiden, då de gamle kaptenerne kunde få qvarsitta vid tjensten så länge som de kunde tugga gröt och ändå litet längre. »Major Lars»* gjorde han som de andra; visserligen var han så godt som helblind och mer än halfdöf, men han satt ändå qvar, ty att slita sig från det feta Viggeby** var ej så godt. Under de sista åren fick dock andre kaptenen långa tider fungera som kompanibefälhafvare. Expeditionen skötte denne jemt.

En gång förestod en af de vanliga rekryteringarne. Kompaniets rotehållare voro sammankallade till Kumla, som sålunda ännu en gång blir skådeplatsen för en scen ur ett gånget »granadör»-lif. Det är nemligen dessa ålagdt att vid en förmönstring för kompanibefälet uppvisa dessa unge, som

---

* Arnell.

** Den bästa indelningen vid första lifgrenadiererna; han bodde dock på sitt eget ställe, Malma.

gerna vilja underkasta sig möjligheterna att bli både lemlästade och dödskjutne, blott för att komma åt torpet, med hvilket alltid följer en Lisa eller Stina, för hvilken de kanske i åratal gått och suckat. — Aspiranter felas aldrig och således icke heller denna gång. Förrättningen leddes af andre kaptenen i egenskap af kompanibefälhafvare, och gamle majoren hade äfven kommit tillstädes, då rekrytantagandet var en sak, som särskildt intresserade honom. Före dennas början stultade han omkring ute på gården, der folk rörde sig om hvarandra. Med synen var det, som förut sagts, klent, men så mycket såg han emellertid, att han kunde urskilja ett rundt, ljusrödt föremål ett stycke ifrån sig. Mera *såg* han ej, men då han märkte, att detta var rörligt, drog han slutsatsen, att det måtte vara ett hufvud, och att till detta således hörde en kropp. En qväljande känsla genomfor den gamle kompanichefen: för *rödhårigt* folk hade han alltid haft en panisk förskräckelse; en rödhårig menniska var för honom detsamma som katten för en del godt folk: de må illa i dess närhet. Kanske den rödhårige var en aspirant till en af de lediga rotarne? *Han* — en *rödhårig* rekryt! Nej, det fick aldrig ske! Majoren närmade sig således det röda hufvudet och stod ögonblicket derefter bredvid det.

Nu förhöll det sig så, att om major Lars hörde litet illa och såg ännu sämre, så var det ingen »mankyr» med lungorna. När han kommenderade ute på fältet, kunde man höra hans: gif akt! — — — skyldra 'ärr! från skottvallarne ner till Kärna — påstodo kamraterna, och var han i sällskap inom hus . . . ja, då läto alla de andras röster som ett svagt myggsurr bredvid hans.

— Hvad skriker du så förbannadt för? frågade en gång en af hans vänner.

— Skriker? Hvem fan skriker? . . . Nu »*hviskade*» jag ju bara, svarade majoren, halft förundrad.

Detta svar kom ut och roade isynnerhet gemenskapen, bland hvilka man ibland fick höra sådana yttranden som: hör på Major Lars! Nu ska' en tro, han »hvisker» derborte!» . . . Godt, han inte väcker barons på Lagerlunda, eller: hva' gapar *du* ä'tter? Ja' menar, du lärt dej å hviske som major Lars.

Men återvändom till majoren och det röda hufvudet!

— Hvem är du, och hvad vill du? röt han.

Den tilltalade, alldeles oförberedd på äran att bli tilltalad af en så hög herre, ryckte häftigt till och stod, stum och bäfvande.

— Är du döf? . . . Hvarför svarar du inte?

Samma tystnad, under det den unge aspiranten såg allt handfallnare ut.

— Det var nu sju tunnor tusan! . . . Vill du inte svara eller hvad är detta för något? . . .

— Major'n ska' inte ta te så faseli't! Pojken blir ju ända vett-skrämder . . . Se, hur han skälfver! Han ä hitkommen för te å gå in för Ullstorps rote, upplyste den för denna svarande rotehållaren.

— Gå in! . . . Det ska vi bli två om! Jag tål inte rödhårigt folk; det är det värsta jag vet. Aldrig har jag haft någon rödhårig karl vid mina kompanier och vill inte heller nu ha det.

— Ja, men har karl'n inte annat fel, så får det inte bli något hinder . . . Vi få höra hvad *doktorn* har å säje! svarade rotehållaren med ett leende, så bredt, att det täflade med sjelfva bredbentheten, hvilken är den position östgötabonden antager, då han vill advocera eller disputera.

— Doktorn har å säje! härmade majoren, allt

ifrigare. Han är inte der än, men så mycket säger jag er: kan i, rotehållare, trotsa er till att få in karlen, så kommer i ej att rosa markna'n, ty »han kommer aldrig att trifvas i tjensten». Med sitt röda hufvud blir han bara till spott och spe för kamraterna och kommer snart att gå bort, och så måste i sätta in en annan karl.

Kompanibefälhafvaren, en resonabel man, var emellertid af andra tankar: han påskref utan tvekan det stereotypa: »kontraktet och karlen uppvisade», och majoren skref sig till vittne »på eländet», som han kallade det. Vid hufvudmönstringen var allt klappadt och klart: doktorn hade inga anmärkningar, chefen inte heller, och karlen inskrefs i rullorna under namnet Öman.

Majoren tycktes emellertid, för den gången åtminstone, ha varit begåfvad med riktig spådomsanda, ty från första stund visade det sig, att karlen vantrifdes. Från befälets sida hade denne intet att beklaga sig öfver, inte heller från kamraternas. Visst kunde det hända, att han ibland fick höra ett skämtsamt: »akta dej, Lars, för dä' har tatt ell' i taket hos Öman . . . Se, hur rödt dä blänker», eller: va' far din inte *bror* mä räfven, så va' han teminstene *syskonebarn* mä'n», men detta var också allt.

Detta sades emellertid i all gemytlighet; tältkamraterna drogo på munnen åt qvickheterna, och det gjorde Öman ock, men i hans leende skulle fysiognomisten nog kunnat märkt något tungsint och sorgset, under det att ibland en blick af undertryckt hat blixtlikt sköt fram från de grå ögonen.

Tiden gick emellertid sin jemna gång, men så var ej förhållandet med rekryten Öman, utan gjorde denne då och då små språng, som visade, att det verkligen, som kamraterna sagt, *var* eld i det röda taket. Dessa förekommo allt oftare; mot slutet af

mötet blef det tydligt, att »han ej var som han skulle», för att begagna kamraternas ord; han var dock icke våldsam men blef allt dystrare och slutnare. — Efter mötet återvände han till hemorten. Han hade dock ej länge varit der, innan en fullkomlig sinnesförvirring visade sig, hvilken snart kulminerade i utbrott af raseri, och var det under ett sådant anfall han rände bajonetten genom ett af grannarnes barn.

Nu fördes han till Vadstena, der han qvarblef i tvenne år. — Härunder blef han så mycket återställd, att han kunde utskrifvas som »förbättrad»; på något fullt tillfrisknande var ej att hoppas. Han återinträdde derför i tjensten och gjorde första derpå följande möte.

Tältkamraterna trodde dock ej mycket på doktorsbetyget utan öfverenskommo att turvis vaka om nätterna: »dä kan annars gå mä nå'n å oss som dä gick mä barnongen», hette det. Vid nästa generalmönstring blef han sålunda tillsagd att »skyldra», och han gjorde det gerna: Kumla-spådomen hade slagit in till punkt och pricka — han hade aldrig trifts i tjensten.

Ej många timmar derefter var den afskedade på väg till roten, der han hade att aflemna uniformspersedlarne och geväret. Han gick raskt framåt: det var, som om han haft någon i hälarne på sig, så tyckte åtminstone kamraterna, der de stodo i tältluckan och sågo efter den bortgående.

— Se på Öman! Han har, minsann, inga känning å packninga; han går, som hade han e' pisk ätter sej, sade en.

Majoren hade ändå rätt, då han i Kumla sa', att han inte skulle få nå'n trefne i tjensta' ... Dä mins i fälle, di talte om? instack en annan.

— Minns nog dä; »*dä va e' ilack profetissa*»,* sade korpral Sjö och flyttade med tungan bussen på andra sidan, under det han följde den bortgående, som just höll på att försvinna i brynet af Malmskogen.

* Profetia.

III.

Exercisvurmen.

Det var långt tillbaka i tiden, långt före både de nymodiga krigsspelen med sina qvistiga kritiker inom hus och de stora manövrerna ute på fältet, hvilkas uppgift är att lära krigaren segerkonstens stora uppgift, eller att i *rätta ögonblicket på den rätta punkten vara den starkaste;** det var, som sagdt, långt före denna tid med sina högre uppgifter. Men dermed är det icke sagdt, att man i forna da'r gick och latade sig på våra exercisplatser, nej, man svettades äfven på den tiden för ett älskadt fosterland, men detta skedde för att handgreppen, marscherna och vändningarne skulle ske med fullkomlig precision, hvilka på *den* tiden ansågos utgöra krigskonstens stora uppgift, deras a och o. Sålunda, om efter kommandona: På axel 'ärr! . . . Hvila 'ärr! . . . bajonetternas rassel hördes *jemnt* och *fulltonigt* utefter lederna, då var detta ett ljud, vackrare än sluttonerna i en Beethovens symfoni, och exercisvurmens ögon stodo fulla af tårar. —

* Yttrande af Napoleon I.

En sådan var major *Beurling*. Hela hans personlighet uppgick i handgrepp, marscher och vändningar. Han kunde sålunda på fullt allvar säga: Rätt så, gossar! Med ett, *sådant* »skyldra» inför vår herres mönsterbord ska' i reda er godt en gång, eller: tycker i, att det der är ett *ställnings*-steg! Så *här* ska' ett ställningssteg se ut! Kom inte å skyll på mej se'n, om inte i kan göra det riktigt framför vår herre, när i en gång har tjent ut. Exercisen ingick, enligt hans förmenande, till och med i soldatens religionsutöfning. — Detta visade han en gång vid en kommendering (1843) i Karlskrona. På sjelfva julaftonen lät han nämligen truppen rycka ut till exercis för att, såsom han sjelf uttryckte sig, med några »friska tempon» bereda sig att värdigt mottaga den, till hvilkens ära julen firades. Manskapet var disponeradt — kanske derför, att tillställningen genom sin barockhet roade dem — och exercisen gick som en olja. Majoren delirierade af förtjusning och inbjöd »den som allting ser», att sjelf inspektera »hans gossars vilja och förmåga». Han påminde manskapet om, att de som soldater aldrig hade rätt att vänta någon frid eller ro, utan hade mästaren tvärtom sagt, att han sände »icke friden utan svärdet». Delande tiden mellan exercis och ett slags bibelbetraktelse, försvann timme efter timme, tills man slutligen gick och traskade i svarta mörkret.

* * *

Af en person, som gjorde sig skyldig till sådana extravaganser, kunde man ju vänta det mest otroliga på detta område. Se här ett nytt bevis på detta påstående.

När majoren ej exercerade, ansåg han sig, snart sagdt, för ett oting, en öfverflödig menniska, en af samhällets drönare. Derför gjorde han det också för sig sjelf, så ofta han kom åt »för att ej ligga utaf sig», såsom han sjelf uttryckte sig, men mest derför, att intet annat roade honom. Flitigast förekommo dessa repetitioner kort före mötena. Då kunde han hela timmar gå för sig sjelf i skogen vid Tomta,* sysselsatt antingen med handgevärsexercis eller marscher och vändningar. Han skrek och kommenderade så, att det rungade i skogen; kom man närmare hördes det, som om denne varit full med folk, men det fanns emellertid ingen mer än han der, talande och svarande både i sitt namn och andras. Detta blef snart bekant, och han hade sålunda mer än en gång tacksamma men osynliga vittnen till dessa repetitionsstunder. Krönikören vill här nedan, med ledning af ett sådants berättelse, sammanplocka några af dessa flera gånger hörda monologer till ett helt. Det blir sålunda realitet, ingen dikt.

En dag gick han ute i skogen vid Tomta. Han var mörk och dufven. Dock, på en gång klarnar han åter upp. En »snillrik» tanke har kommit öfver honom. Han har nämligen fått syn på en jättestor tall. Den der skall få föreställa kungen, tänkte han, och jag skall ha en liten förevisning för honom. Nu antager han en fullt militärisk hållning, går fram till tallen, och ger denna med den fälda värjan (som representerades af en duktig käpp) kunglig salut. Derpå följer en dialog mellan »kungen» och honom, under hvilken tvenne röster alternera, utan att han en enda gång faller ur rollen.

Kungen: Det gläder mig mycket att se dig, min käre Beurling, men det skulle glädja mig ännu

* Kaptensbostället vid Ombergs kompani.

mer att se dig i tèten för ditt kompani, om hvilket det sägs, att det skall vara det bäst exercerade i hela min armé.

Majoren: Skall ske, ers maj:t, jag har kompaniet här borta i småskogen. Ska' med ers maj:ts nådiga tillåtelse genast föra fram det.

Kungen: Låt det ske strax då!

Nu gaf — berättade ögonvittnet — majoren tallen åter kunglig salut, och marscherar derefter till småskogen, från hvilken man hörde åtskilliga uppmaningar till det fingerade kompaniet att göra sitt bästa för att häfda sitt namn. Han låter derpå till en början den imaginära truppen intaga en ställning litet längre bort på sidan om »majestätet», avancerar derefter närmare och nu höres på vederbörligt afstånd. Rättning höger!... Defilering i parad!... Stora saluten!... Kommen på tre stegs afstånd från »majestätet», kommenderar han: I armen gevär... Se till höger!... och derefter: Midt åt!... Hvila gevär!... Till venster slut upp, marsch!... Halt! — allt under det han sjelf på noggrannaste iakttog den reglementerade hållningen.

Nu följer på »majestätets befallning» handgevärsexercis, marscher och vändningar. Med dessa tyckas emellertid hvarken »kungen» eller majoren vara nöjda, och slutligen utbrister den förre:

— Kan du verkligen vara nöjd med detta, min käre Beurling?

— Nej, ers maj:t! svarade denne, saluterande och med ett uttryck af djup förtviflan, men jag ber ers maj:t vara nådigst öfvertygad, att de skola få igen det. Jag skall vid nästa kyrkparad, med ers maj:ts nådigste tillåtelse, låta dem exercera från morgon till qväll... För de sämste finnes dessutom en loge på Tomta, der de skola pressas.

Kungen: Tack, tack, Beurling! Jag ser ditt nit och skall ha dig i minne!

* * *

En dag var han sysselsatt med gevärsexercis. Det gick ej riktigt bra, och med en af manskapet var han särskildt missnöjd. Slutligen kommenderar han denne att stiga ur ledet för att ge honom en extra dufning. Det går dock fortfarande knagligt och i hettan ger majoren den fubblande då och då ett slag med värjklingan, en gång så hårdt, att stackars *Glans* — karlen hette så — var färdig att släppa geväret. Detta förbättrade naturligtvis ej saken; det gick allt sämre och sämre, och slutligen tar majoren geväret för att visa honom handgreppen, samt lemnar karlen i stället sin värja. Det blef sålunda »ombytta roller»: soldaten skall bli den kommenderande, men fick dessutom tillsägelse, att ge majoren ett nypande, om han gjorde orätt, något, som naturligtvis aldrig kunde inträffa menade han.

I armen 'ärr! kommenderade Glans . . . ett — tu, men innan majoren hann fullgöra det andra tempot, fick han sig ett dugtigt nypande på knogarne.

— Karlen ä' galen! Karlen ä' galen! skrek majoren. Aj, för fan! Tag kompaniet, löjtnant . . . Jag måste gå in i tältet ett grand.

Så kunde det gå till på malmen för *sextio* år se'n.

* * *

Majoren kunde, som sagdt, ej lefva utan exercis. Man kan tycka, att smaken härför borde ha aftagit med åren, men detta var icke händelsen

utan tvärtom. — Skilnaden var blott, att öfningarne mellan mötena blifvit flyttade inom hus. Han hade nämligen börjat misstänka, att han ej fick vara ensam under dessa, och det var honom vidrigt, om en sak, som han satte så högt, skulle blifva utsatt för glyt och hån. — Han hade sålunda skaffat sig en större trymå, framför hvilken han utförde sina handgrepp och vändningar, och i hvilken han sjelf kunde kontrollera dem. Den var uppställd i det största rummet på Viggeby* och här kunde han stå timtals, kommenderande sig sjelf och fröjdande sig öfver sin »praktexercis». Dock, en brist förefanns emellertid: han hade ingen som bevittnade denna; ingen för hvilken han fick »bravera» med sin skicklighet. — Denna fylldes dock snart: han kommenderade in sin hushållerska, hvilken skulle bli ett mellanting af inspektör och åskådare. Denna var en klipsk menniska, som hade ögonen med sig, och som snart fann, att majoren ej var så noga med sig sjelf som med sina soldater. Det varade sålunda ej länge, innan han till sin stora förbluffelse fick höra sådana yttranden som: »så gjorde majoren inte i går; då stod kolfven invid högra fotens tå, nu står han ju vid hälen» eller: »geväret hölls ej så i går». Majoren protesterade, tog både gud och hin till vittne, att »inspektören» hade orätt och han rätt, och slutet på näbbstämman blef till sist ett hetsigt: tig, menniska, det der begriper hon inte!

En gång blef hon inkallad för en sådan der inspektörs-roll. Hon lydde ogerna, ty dels var nöjet så lagom, och dels stack det henne, att majoren ej behandlade henne med den egard, som hon som

* Kaptensbostället vid lifkompaniet; han hade under tiden blifvit enkling. Han innehade detta under sin sista tjenstetid.

fruntimmer tyckte sig ha rätt att fordra: hon förebar sålunda hushållsbestyr, men på *det* örat ville majoren alls icke höra.

— Hushållsgöromål! Prat! Hvad är ett sådant mot min exercis! — och frågan afgjordes i kommandoväg.

— Nå, så får jag väl lof att följa med då, men majoren står der bara och slarfvar . . .

— Hvad i helvete säger hon? Huru kan hon understå sig att säga så om *min* exercis? Slarfvar! . . . Hon ska få sätta mig i arrest, om jag gör ett enda tempo rasande. —

— Är det säkert det?

— Ja, det är det visst; sätt in mig i kontoret under trappgången, om jag gör det.

— Nå, då är det sagdt; vi få väl se, om ej majoren ställer sig så, att han kommer dit ändå.

Nu började exercisen. Majoren fördubblade sin precisionsförmåga, mamsellen sin observationsförmåga. En stund gick det bra, men slutligen fick han höra det vanliga: nu gjorde majoren rasande; *så* stod geväret ej nyss, så höll majoren det ej nyss. Majoren blef konfunderad: han erkände att hon hade rätt, och det blef det ena fubblet efter det andra.

— Nej, vet majoren hvad; det här går ju rakt inte: Nu *måste* majoren in i arresten! utbrast hon med allvarsam min . . . Jaså, majoren vill inte; kom ihåg hvad majoren sa' nyss, — Se så helt höger om, marsch!

Antingen nu upptåget började roa honom eller den ingrodda vanan att lyda ett gifvet kommando, allt nog han kröp verkligen in i kontoret och dörren tillslöts. I detsamma blef mamsellen bortkallad; man hade något hushållsgöromål för sig längst bort i trädgården, och dit begaf hon sig. *Detta* intresserade henne och upptog hela hennes uppmärksam-

het, och minuterna gingo. Visst kastade hon då och då en tanke på sin fånge, men snart hade hon i sin ifver för hvad hon hade för handen glömt både denne och arresten.

Under tiden rasade majoren som ett instängdt lejon. Han hade naturligtvis tänkt sig inspärrningen som ett lustigt skämt, som skulle räcka några minuter, men då dessa förgingo, utan att den upphörde, angreps han af den obehagliga känsla, som de flesta menniskor erfara, då de finna sig ofrivilligt instängde. — Han bultade men helt sakta, då han var rädd, att någon annan än den som stängt in honom skulle komma dit och få se honom. — Detta skedde emellertid förgäfves, då det var midt i bergseln och huset stod tomt. Nu öfverfölls han af ett verkligt berserkaraseri och uppgaf riktiga lejonrytanden, under det han bultade, sparkade och stampade. Detta oväsen nådde slutligen mamsellen som, blek af förskräckelse och med andan i halsen, skyndade in i huset och öppnade dörren. —

— För all del ursäkta, herr major! Jag glömde alldeles utaf . . .

— Jag skall lära henne att ej glömma, förbannade slyna! fräste majoren. Nu skall *hon* få känna, hur det smakar att stå der i mörkret.

Med dessa ord tog han henne i armen och slängde in henne i skrubben, der hon fick stå, hur länge förmäler ej historien, men hvad som är säkert är, att majoren ej som hon glömde af, hvar han hade sin fånge.

* * *

Det var med major Beurling som med andra menniskor, som ensidigt utbildat *ett* anlag eller *en* talang: han var ytterst *opraktisk*, så snart han kom utom det område, som rörde hans kära exercis.

Detta visade sig ej bättre än en gång, då en grenadier kom för att uppvisa ett par nya skor. Mot en viss ersättning af rothållaren (s. k. släpsäd) tillkom det nämligen förr manskapet att sjelfve hålla sig småpersedlarna (skjorta, strumpor och skor). Dessa framlemnades, och majoren synade dem med antagen kännaremin, men återräckte dem med ett oblidkeligt: kasseras! Hvad hvar då felet? Jo garfningen af sullädret var något slarfvig: några nöthår sutto qvar under sulbottnarne, och detta var nog att göra dem kassabla, menade han. Karlen återvände med tungt hjerta till skomakaren och beklagade sin nöd.

— Inte värre! förklarade denne, dä fel't ä' hjelpt på fem minuter, tog så en glasbit och skrapade sulorna rena, hvarefter dessa beströkos med »gurkmeja» eller något dylikt. Soldaten anträdde nu återvägen till kompanischefen, men fötterna voro som om de varit utaf bly. Denne kunde ju upptäcka »skälmstycket», ty som sådant måste det ju betraktas, då ett par kasserade skor kunde göras tjenstbara på fem minuter; så resonerade knekten i sitt hjertas oskuld. Gjorde han det, så vore han såld; dock, försöket måste göras. Skorna framräcktes åter till afsyning, och majorens ögon »sto' som spjutspetsa» på dem.

— Se *det* kan man kalla skor! utropade han, uppklarnande. *Så* skola ett par knektskor se ut! Det måtte vara en rätt skicklig karl, den här! . . . Farväl nu! Men glöm ej att säga den andre fan, att han gör klokast i att nedlägga sitt handtverk hellre än att skämma ut både sig sjelf och andra.

* * *

Mellan kompanichefen och hans trupp rådde ofta i äldre tider det bästa förhållande, och var det

icke så, så låg felet hos den förre, ty soldaten, han såg upp till denne med en vördnad och kärlek, som var rent af rörande. Så kunde man, och det ej sällan, se gamle män snyfta som barn, då en afgående kompanichef, som förstått att göra sig afhållen, tog sista afskedet af den trupp, som han ett par tiotal år tillhört. Det var, som sagdt, ett vackert patriarkaliskt förhållande, fotadt hos den underlydande på vördnad och förtroende och hos befälhafvaren på intresse och faderlig omvårdnad. Det låg dock — det är sant — mycket i soldatens kärlek, som påminde om hundens tillgifvenhet mot sin herre, ty denne är färdig att slicka äfven den hand, som agar honom. Så var det äfven med soldaten: han kunde utan knot fördraga många yttringar af förmannens nycker, ja äfven hårdhet, blott han trodde, att denne i grund och botten var hans vän. Härigenom uppstod ej sällan ett förhållande af förtrolighet och gemytlighet, som visserligen, sedt å en sida, var både vackert och rörande, men som dock ej bidrog, vare sig till respekten eller den militäriska éspriten. Krönikören vill här framdraga några fall, som styrka sanningen af detta påstående. De karakterisera andan och bruken inom militärlifvet för ett halft sekel tillbaka.

Till de forntida öfningarna hörde äfven de s. k. kyrkparaderna, hvilka qvarstodo till inpå sextitalet. Dessas syfte var egentligen teoretiskt: truppen skulle lära sig soldatinstruktionen. Denne var uppställd i frågor och svar.

— Nå, Dahl, säg mig hurudan en soldats kroppsställning och gång skola vara, då han är klädd i uniform? frågade majoren* vid en sådan.

---

* Befälet vid dessa utgjordes annars af någon subaltern, men majoren begagnade äfven detta till »att få vara med».

Den tilltalade var stum som en fisk.

— Nå, än du då?

— »Soldaten bör gifva akt på sin kroppsställning och gång, så att krigisk hållning må hos honom öfvergå till vana. Hans ställning bör vara sträckt utan stelhet, hans gång ledig och lidande, hans uppsyn frimodig, och hela hans yttre tillkännage raskhet och skick,» — ramlade den tillfrågade på, det lät som om han haft någon med piska bakom sig.

— *Så* ska' det låta . . . Hvarför kan du ej din lex'? Nå, du får skylla dig sjelf. Nästa torsdag infinner du dig på Tomta och skall då kunna 1:sta kap., annars ska' fan ta dig. *Detta* var *majorens* afskedshelsning. Soldaten åter samlade glödande kol på dennes hjessa genom det reglementerade *Gud bevare*, som åtföljdes af ett dundrande ställningssteg, hvarefter han gjorde helt om och lemnade rummet.

På utsatt dag stod Dahl innanför dörren i kompanichefens arbetsrum på Tomta.

— Nå, hur är det nu? . . . Kan du bättre i dag? Hit med instruktionen!

— Gud bevare majorn! Den trodde jag *majorn* inte behöfde se i å tog derför inte mä mej honom.

— Ä' du förbannad, karl! . . . Tror du, att *jag* kan rabbla upp hva som står i den som en katekeslexa! Nu vill jag emellertid ej låta dig drifva den der långe vägen en gång till; du får derför ta om allt sammans, tills vi träffas vid mötet, då vet jag, att du har fått tid på dig. Adjö med dig!

— Skall ske, Gud bevare majorn! Men Dahl hade ej kommit väl ut i förstun förrän han i glädjen öfver att så lätt ha kommit ifrån saken, utbrast i ett högt: dä va faen så bra!

— Hva nu då? Huru vågar du gorma och

svära i din förmans hus? skrek majoren som hört eden och ryckte upp dörren.

— Gu' bevare majoren! Ja svor te utå förskräckelse. Mössa hade fallet ner på golfvet, så att jag trampa' på henne . . . Å se *krona's* persedler, dom ä ja' rädder om som om ögat.

— Du är en bra karl, och jag har allti' tyckt om dig . . . Kom nu med till köket, så skall du få dej en sup, och så lunkade majoren före ut i detta och hälde sjelf i brännvinet.

Detta drag ur ett gånget grenadierlif är berättadt af den gamle knekten sjelf. Vore krönikören i tillfälle att få läsa upp berättelsen för honom, skulle han ej ha skäl att påyrka några ändringar.

* * *

På grund af det kordiala förhållande som oftast egde rum mellan truppen och befälet, hände det ej sällan, att soldaterna utförde en ej ringa del af arbetet på kaptensboställena. Var chefen omtyckt, gjorde de det gerna, men så kunde det hända, att det kom litet olägligt, både emedan de försummade sitt eget och gingo miste om förtjensten hos andra. Med betalningen var det dessutom ej så noga: fingo de någon, så var det bra; fingo de ingen, så fick det ock gå för sig; i alla händelser aktade sig arbetsgifvaren att skämma bort dem med höga dagspenningar. Arbetet hos förmannen var dock ingen tvångsak, ehuru mången af de gamla kaptenerne nästan togo det så, och dagsverksbuden kommo sålunda ej sällan i kommandoväg.

En gång hade den nyssnämnde Dahl fått en sådan order; den lydde att han påföljande måndag skulle infinna sig på Tomta, klädd i arbetsdrägt. Måndagen kom, men det hördes ingen Dahl af. Ny

»order» utgafs genom korpralen, och nu inställde sig Dahl i sina arbetskläder.

— Jaså, du är här nu, helsade majoren. Hvarför kom du inte genast? Har du något arbete för dig hemma på torpet?

— Gud bevare majorn! Nej.

— Åt rothållaren då?

— Nej! Gud bevare!

— Nå, hvarför har du inte kommit, då du visste, att jag önskade det?

— Jo, major, se jag har åtatt mej att flåhacke åt generalen* på Renstad. Får ja bara skriftli't ifrå majorn, att majorn vill ha mej här, så att ja' får å vise upp dä för honom i da', så kan ja' vara här i morron dagsverksdags.

— Ä du galen, karl! . . . Hur kan du understå dej att gå från generalens hacke! Drag åt helvete! . . . Jag har folk mer än jag behöfver utan att behöfva »tjenstas» af grenadierer. Farväl mä dej!

* * *

Efter afskedstagandet flyttade major Beurling till Stockholm. Vid 1862 års lustläger syntes under hela tiden en äldre man, som på en tjugo stegs afstånd noggrant följde regementets rörelser. Det var den gamle majoren, som med spänd uppmärksamhet dag ut och dag in följde isynnerhet sitt kära lifkompanis marscher vändningar och handgrepp.

Det hade förflutit några år, sedan han sjelf förde det och, liksom i Karlskrona den der julaftonen, kunde inbjuda sjelfve vår Herre att se hans »kära gossars vilja och förmåga». Han var

* Edenhielm.

sålunda så godt som glömd: ingen tilltalade honom, och han vände sig till ingen, utan gick der som en gengångare från en annan tid, hvilken — hvad militärlifvet angår — i mångt och mycket såg soldatens uppgift sådan, att det kan förklara verklighetsbilden af en — »exercisvurm».

IV.

Gubben »Jonas».

»Gubben Jonas» var, som han brukade säga om sig sjelf, en rigtig »gästabudskarl». I ett gladt lag var han den gladaste bland de glade; han skattade åt den allmänna glädjen genom sina muntra historier och sitt uppfriskande skratt, och hördes ett skallande sådant, som rungade öfver hela lägret, så var det han, som »motionerade sina lungor», också ett af hans uttryck. Jonas var emellertid icke hans verkliga namn, utan han hette Anders August Salander och var auditör vid »första regementet». Uppträdde han åter å embetets vägnar, då var det slut med gemytligheten. Han var nämligen byråkrat ut i yttersta fingerspetsarne, och fullgjorde då sina åligganden med en aplomb och värdighet, som ej var så litet skrattretande. Öppnade han en krigsrättssession eller blott en syneförrättning, så skedde det med en air, som om det varit fråga om öppnandet af en riksdagsförsamling. Många roliga historier voro på sin tid i svang rörande hans »storhet» vid sådana tillfällen. Krönikören vill nöja sig med tvenne.

Han hade en gång blifvit beordrad att förrätta en boställssyn. Synerättens ledamöter äfvensom

kronoombudet hade infunnit sig vid den utsatta tiden; icke så regementets. Ändtligen kom detta; det var en officer, god vän och bror med auditören. Rätten hade redan satt sig, Jonas med den vanliga embetsmannaminen. Andfådd och en smula förlägen, kommer slutligen den försumlige inrusande med ett: Se god dag, Jonas . . . jag har bl. .

— Regementsombudet — löjtnant — åtföljd af tvenne nämdemän, behagade ofördröjligen bege sig ut till humpen n:o — för att der etc., etc.

Detta utsades med en min, som om han aldrig sett herr löjtnanten och med en ton, som ej tålde någon appell. Denne blef så förbluffad, att han ej kom sig för att säga ett ord utan lomade helt beskedligt ut till den anvisade platsen för att fullgöra det angifna uppdraget. Efter uträttandet af detta återvände synemannen, hvarefter förrättningen fortsattes och afslutades på vanligt sätt.

— Se så, nu är det *Jonas!* sade auditören muntert och utsträckte med ett kis i ögonen handen mot kamraten, som visat vanvördnad mot den strikte embetsmannen. Jag ville blott lära dig till en annan gång att visa *rätten* tillbörlig vördnad.

Den på så vis apostroferade förklarade — så berättade den, af hvilken krönikören har detta penseldrag till den gamle auditörens helbild — att han aldrig varit så flat som den gång, då Jonas körde ut honom till humpen numro fyra.

Här var det Jonas, som uppehöll sin prestige gent emot ett profanerande försök att nedsätta hans embetsmannavärdighet. En annan gång kom det oblida ödet i skepnad af ett bristande tak och gjorde det omöjligt för honom att uppehålla sin vanliga

air. Han spelade dervid en fast ömklig roll och glömde aldrig sin »färd till underjorden», som han sjelf kallade den. Se här den fatala händelsen.

På indragna f. d. rustmästarebostället Rusklösa skulle hållas laga af- och tillträdessyn. Efter intagandet af en bättre frukost, på hvilken den framlidne arrendatorns »efterlefverska» bjöd synerättens ledamöter, skred man till förrättningen. Auditören stod stel och högtidlig vid främre änden af ett uppslaget fällbord. Den glade frukostätaren för en stund sedan var oigenkänlig i den stele embetsman, som kände ingen och såg ingen utom sitt eget högtbetrodda jag. Efter det alla intagit sina platser, hördes ett par knackningar i bordet och derefter ett högtidligt: låtom oss nu i Herrans namn börja denna förrättning! Han skylde derpå ansigtet med det från bordet upplyftade, påbörjade protokollet. Detta varade några ögonblick, under hvilka han läste en tyst bön; sedan detta skett, blef det dock lif i bildstoden; ty i ett nu var auditören ute på golfvet, der ett slags »fridshelsning» försiggick på så sätt, att han tog de innevarande i hand, en ceremoni, som utsträcktes till *alla*, och så noga var han härmed, att då vid ett sådant tillfälle ett par barn glömt sig inne i rummet, han äfven skakade hand med dessa. Sedan detta skett, återtog han sin plats vid bordsänden. Han hade nu satt sig och uppläste den redan uppsatta ingressen till dagens protokoll. Den lydde: *

»Med anledning af erhållne order från chefsembetet vid kongl. första lifgrenadierregementet, under hvilket detta boställe hörer, har undertecknad,

* Denna ingress gör ej anspråk på att vara ordagrant återgifven. Krönikören har blott velat på ett ungefär visa afmättheten i hans stilus curiæ, der framhållandet af hans högtbetrodda jag utgjorde sjelfva medelpunkten.

regementsauditör, filosofie doktor och riddare af Kongl. Maj:ts Vasa orden, denna dag här infunnit mig för att, mitt embete likmätigt, med biträde af nämd och i närvaro af utsedde ombud förrätta laga af- och tillträdessyn, och får jag i kraft af detta mitt embete härmed utlysa öflig rättegångsfrid.»

Nu fördelades rättens åligganden: han sjelf och regementsombudet, hvilken för tillfället var ingen mindre än major Lars, samt några af nämden stannade hemma vid gården för att taga husen i skärskådande. De utskickade uppmanades med högtidlig min att samvetsgrant uppfylla sitt åliggande, men de förständigades äfven att vid utsatt timme vara tillbaka, ty »vår förträffliga värdinna har äfven bjudit oss på middag», hette det, »och, att döma af frukosten, vore det stor skada att gå miste om denna». Med detta besked aflägsnade sig de utskickade. Nu började synen å husen. Allt befanns i bästa skick; var det ej öfver hvad det borde vara, ej var det under.

Slutligen kom turen till källaren. Rörande denne anmärktes emellertid, att taket var för platt, man kunde ledigt gå och »promenera på det», menade majoren. Häradsdomaren tyckte sig dessutom upptäcka ett annat fel, och kränglade derför upp på det. Vare sig nu att ett raptus af tjenstenit kom öfver vår hederlige auditör, eller att han var väl mycket uppspelt af de långa suparne vid frukosten, ty var han ingen rumlare, så var han dock vid ett godt bord och i ett gladt lag ej någon kostföraktare, allt nog: han följde häradsdomarens exempel och kränglade sig upp på källartaket. Denne hade det burit, men auditören var för tung — ett brak hördes, och i nästa minut var denne försvunnen.

— För tusan! Nu tog fan Jonas! skrek majo-

ren och rusade fram till öppningen, i hvilken han tittade ned.

— Åhnej, bror Lars, hördes auditörens läspande röst från djupet; han ska ju ha det en smula *hett* hos sig, efter hvad det påstås; jag har snarare som min namne kommit i hvalfiskens buk, för jag ligger här och blaskar i väta ... Laga nu, att dörren kommer upp, så att jag ser hvad jag gör.

Några minuter derefter kröp auditören fram ur den trånga dörren. I det ögonblicket var det honom omöjligt att uppbära den vanliga embetsmannavärdigheten, »gullbyxorna» hade fått en refva, hatten var tillstukad och rocken sönderrifven, ja, han gjorde en slät figur, der han stod. Med de kringstående var det knappt bättre, ty de anfäktades af ett inre skratt, som de ej vågade ge luft åt, och sågo derför ut som säckpipare i ansigtet. Jonas kom sig ej för att taga saken från den roliga sidan utan lunkade förargad in i stugan, der han tog plats vid syneinstrumentet, som han denna gång utarbetade med långt större omsorg än han annars brukade. Så satt han och plitade, då de utsända återkommo. Rätten satte sig ånyo, och förhandlingarne afslutades med långt mindre omständlighet än de börjat. Så följde middagen. Nu kommenderade auditören ej: helt höger om! stora steg! marsch! som förut, då det gälde frukostbordet, utan var glad att få sluta sig till arriègardet.

Middagen försiggick — så berättas det — under en viss tyngd i luften, och man var, sedan denna slutats, glad att få bryta upp. Ingen af deltagarne kunde någonsin glömma synen på Rusklösa, och detta så mycket mindre som den kort derefter illustrerades af en spirituel tecknare, som regementet vid den tiden egde. På denna syntes (så berättas det) källartaket med den uppkomna remnan,

ur hvilken auditörens förskrämda ansigte uppstack. En annan version är, att man endast såg tvenne ben sticka upp ur hålet — må vara huru som helst — det säkra är, att man blott såg en ringa del af den »store auditören», medan man deremot hade gubben Lars' vällyckade porträtt, ur hvars mun suppositionen angående destinationsorten utgick i små väl prentade bokstäfver.

V.

Hur fanjunkar Janson blef kuggad.

Fanjunkar Janson uppträdde alltid med en viss säkerhet. Anledningen härtill låg kanske mest deri, att han i ekonomiskt hänseende kände sig vara ett hufvud högre än de fleste af kamraterna utan att derför kunna kallas rik, men det låg äfven något i hans yttre, som drog uppmärksamheten till sig. — Såg man nämligen en korpulent man med korpsvart hår, ett par väl-tecknade svarta ögonbryn, hvälfvande sig öfver ett par mörka skarpa ögon, och med uppvridna mustacher vandra tältgatan framåt, så passerade främlingen näppeligen förbi utan att lägga märke till honom. Det enda, som en smula missklädde, var hans skelögdhet. Öfver detta naturfel plägade han dock sjelf skämta med den förklaringen, att han egentligen var ämnad till poliskarl, ty en sådan behöfver, sade han, kunna samtidigt titta åt tvenne håll. Skötte sin tjenst gjorde han som en karl och gick sålunda anmärkningsfri, då mången af hans kamrater törnade emot.

En svag sida hade han emellertid, och den var ett för starkt utpregladt förvärfsbegär; han var, för att ge egenskapen sitt rätta namn, *snål*. Detta fel

spelade honom ibland små spratt, men aldrig värre än då en gång en kamrat, som blifvit förargad och svurit att hämnas, gaf honom en lexa för hans karghet i penningeväg.

Sergeant X. var på sin tid underofficerskårens ulspegel; hade man iscensatt något upptåg, nog var han själen uti detta; vanligen hade han någon medspelare, men ibland uppträdde han på egen hand, och var då som bäst. Ofta hade hans tokerier sammanhang med hans penningebryderier, från hvilka han emellertid oftast visste att reda sig genom sin gemytlighet. Hade förmannen felet att se för mycket på styfvern, så låg hans i motsatsen. Han kunde omöjligen taga vara på slantarne och befann sig sålunda i en jemn kassafeber. Vid sådana tillfällen hade han någon gång vändt sig till Janson, men alltid fått afslag.

En dag var det värre än vanligt. Han var ansatt af sina björnar och gnodde mellan tälten från den ene till den andre för att få ihop den »stora summan», men omöjligt. Härunder stötte han på en kamrat.

— Hvad står på? frågade denne. Du ser så ifrig ut.

— Åh, jag är ute på vigg! — måste ha tio kronor, innan klockan fyra, annars äter di upp mej lefvande, svarade X. anfådd.

— Hvart ämnar du dig?

— Till Janson!

— Det var just den rätte; gick en gång till honom i samma ärende; *ovett* det fick jag, men inga pengar.

— Ja, men han kan åtminstone inte skylla sig undan med, att han inga har som di andra gör och du med, ifall jag skulle fråga dig ... Ja! visste jag inte, att du inte skulle ha några. Jag får således

försöka min lycka hos honom; kan väl inte få värre än nej heller.

— Nej, men *det* får du och en skopa ovett på köpet; men nu farväl och lycka till!

Några ögonblick senare stod den nödställde i fanjunkarens tält.

— Hör nu, Janson, du får lof att låna mig tie kronor. — Jag är så illa ställd, att du aldrig kan tro't . . .

— Ja det tror jag visst, äfvensom att jag får *lof* att låna dig, om jag ville, men nu *vill* jag inte, ser du.

— Hvarför då?

— Jo, för att du är ett förbannadt grynsåll, som inga pengar hänger vid. Jag har hål för mina slantar utan att kasta dem i halsen på dig. Der har du besked; har du ej något annat ärende, så farväl med dig!

Nej, sergeanten hade ej något annat ärende utan fick pallra sig af med det korta beskedet. — I första ögonblicket kände han sig en smula slokörad, men i det nästa »rann sinnet till», och, i det samma han slank ut genom tältöppningen, framgnisslade han halfhögt: det skall du ej ha gjort för inte, min gubbe lille. Han ville genast skrida till verket, men han behöfde en stund för uppgörandet af sin plan och tog sig derför en tripp utåt fältet. Här gick han en bra stund, men på en gång stannade han med ett: Ha! Der, har jag det! . . . *Stryknin!* . . . *Stryknin!* . . . vet jag! och han slog ihop händerna, så att den ena handsken sprack. Nu bar det af till lägret, och detta med en min, som hade han lyckats få låna hundra riksdaler.

Ett par dagar gingo. Sergeant X gick och såg mystisk ut men också med ett helt fyrverkeri i ögonen. Härunder slog han vida kretsar kring

»farbror misstänksam», som han i förtreten kallade fanjunkaren. Efter hand blefvo dock dessa trängre och en dag, då det föll sig så, styrde han rätt på honom med frågan:

— Hör nu, det var sant, du har haft ondt af räfvar på Viggeby*, tyckte jag du sa' en gång!

— Ja visst har jag det, men hvad rör det dig? svarade gubben surt och ville fortsätta sin väg.

— Nej, stopp litet! Jag hör till dem, som löna ondt med godt. Jag hörde för några dar se'n af Schjörlin, att du förlorat en hel gässling-flock, innan du for till mötet; du har ju litet *småkräk*, fast du ej har jordbruk? Sånnt ä, minsann, förlust både för dig och dina vänner, som nu ej få smörja sig med några gåsbröst... Om jag skulle kunna hjelpa dig?

— På hvad sätt skulle det gå till?

— Jo, här går en vestgöte med sina varor, bland dessa har han också arsenik. Det är nu det vanliga, men han har också förstått att skaffa sej stryknin. — Jag menar, det var ett par skålpund.

— Nå än se'n då?

— Förstår du inte? Om du nu ludrar på några ställen, der räfvarne ha sitt vanliga stråk och strör en dosis sådan på kadavren, så kommer det att ligga räf vid räf i långa rader.

— Ts, ts! tala inte så högt!... Kom med in i tältet, så få vi talas vid, hviskade fanjunkaren, hvilkens min började bli allt mer intresserad. Kom in med, så får jag se, om det finnes något qvar i kista'; dä' ä' ändå aftonvardsdags.

Med dessa ord stultade gubben före, och sergeanten följde med glad min efter.

— Nå, hur menar du nu? men skrik inte så

* Janson hyrde det af kompanichefen.

förbannadt utan tala tyst... Att inneha stryknin ä' en farlig sak. Hur menar du?

— Menar?... Menar? Du plär väl inte vara dum, då det är fråga om att tjena en styfver. — Förstår du inte, att du kan tjena hundratretti på den affären?... Låt oss se... *Tio* räfvar — och det är det minsta — der har du tretti riksdaler efter tre riksdaler pr skrof i skottpengar och för skinnena tio riksdaler stycket, det är ju lätt uträknadt.

— Litet mer får dä' väl ändå bli, för dä' blir *vinter*skinn, ska' du veta, hviskade fanjunkaren, hvilkens ögon började lysa vid tanken på den stora vinsten... Jag skulle naturligtvis lägga ut ludren så fort di satt in*... och se'n drar det nog ut en tid, innan de få väder på dem, och då äro vi allt inne i december. I januari ä' skinnen som vackrast, kalkulerade fanjunkaren med en säkerhet, som om han redan afdragit dem. — Tänk, om jag skulle få tolf stycken det blefve ändå en långsjal**.

— Åh det blir nog mer! tänk, om *jag* vore i dina kläder, men på min trakt finns, gu'nås, inga räfvar! suckade sergeanten.

Gubben hade under tiden plockat fram litet af hvarje ur den stora kistan. På bordet stod den präktigaste ost, en delikat skinka och ett läckert gåsbröst, utvisande, att mickel ändock lemnat några af de befjädrade leverantörerna qvar, samt till sist ett stort krus kumminbränvin.

— Se så, min bror, nu ska' vi ta' oss en perla med litet tilltugg... Skål! — — A - - - h! skulle tro att det är godt... Hva sa?... Se så, ta' för dej.

Sergeanten lät ej bjuda sig två gånger och hade snart gjort så djupa snitt i osten och skinkan,

* Kreaturen för vinterfodringen nämligen.

** Så kallades de stora gula riksbankssedlarne å 150 kronors valör.

att värden med en viss bäfvan såg på badadera, dock, strunt, *räfvarne* skulle få betala kalaset, och han höll att börja med god min. — För gästen blef detta emellertid svårare, då han tänkte på farcens upplösning. Det gick emellertid, och värden märkte intet, så upptagen var han af luder, räfvar och skinnpriser. Dock äfven med den käre »långsjalen» för ögonen, förlorade han ej så besinningen, att han ej insåg, det hans matfriske gäst skulle, om han fick hållas, äta upp allt för stor del af vinsten. »Han sköt derför spjellet*», hvilket hans vänner af gammalt visste betydde, att de borde ha vett att »tacka för maten». Den okruserlige gästen låtsade sig emellertid ha glömt signalen och gjorde snitten i osten och skinkan allt djupare. Värden insåg nu tydligt, att om åtgången skulle bli densamma ännu en half timme, skulle han få intet att lägga tillbaka i kistan, och det ville han ändå, hvarför han helt enkelt började plocka undan de fattiga smulorna, som funnos qvar.

— Jaså, är det på *det* viset? Nå, hvar och en har sina vanor. *Jag* brukar fråga mina gäster, om de ej behaga mer. Visst skulle jag ännu en stund ha kunnat gjort heder åt skinkan och gåsbröstet, men jag är dock mätt nog för att kunna tacka dig med Wadmans:

> »Tack för supen jag nu har fått,
> tack, fader Olle, i hagen!
> Ack hvad den filbunken fylde godt
> i den tomme, torkade magen!
> De fina rätter, de söta ord
> ej vederqvicka vid kungens bord
> som fläskpankaka och fårabog
> den trötte jägar'n i mark och skog».

— Galenpanna! mumlade värden, som dock ej utan nöje lyssnat till den lefnadsglade sergeanten,

* Uppge vapörer.

hvilken reciterade versen med en viss kläm. Tosing! Laga nu att vi få hit handelsman, men var försigtig så ingen får tag i det. Du ska' veta *stryknin*, ska' du veta...

— Ja, nu springer jag efter honom och är genast tillbaka.

I detsamma var sergeanten utanför tältet och lycka var det, ty annars hade han väl exploderat. Länge hade han kramat på det invärtes skrattet, men vid fanjunkarens sista ord var det dock omöjligt längre, och han hade knappt kommit utom tältet, förrän det brast löst.

— Minsann, går han inte och skrattar för sig sjelf, sade en som mött honom på vägen till fanjunkaren, då han i sällskap med några andra på något afstånd stod och såg X. komma ut från dennes tält och styra kurs mot handelsbodarne. Gubben har väl lånat honom en långsjal, och nu har han blifvit galen af glädje. Inte ginge han och skrattade så der för sig sjelf annars. Kamraterna följde honom härunder med ögonen och sågo frågande på hvarandra, men förlorade honom snart ur sigte.

Sergeanten hade emellertid hunnit till handelsboden. Här begärde han ett skålpund potatismjöl. Bodbetjenten såg frågande på honom och upprepade ordern för att förvissa sig om, att han ej hört galet... Ja, just det!... Var det så besynnerligt?

Det reqvirerade uppvägdes. Ulspegeln lemnade nu boden och började sin jagt efter den tredje medspelaren i komedien, i hvilken han förbehållit sig sjelf regissörskapet. Denne var snart funnen och helsades med ett fryntligt: skulle han vilja tjena en tie-riksdaler, min kære »handlingsman?»

— Säger aldri' nej, då dä' ä' fråga om å tjena penga', svarade denne, under det han spetsade öronen. Huru mycke' ä' dä' fråga om?

— Tie riksdaler på en halftimme.

— Dä' läter något; så mycke' har ja' aldri' tjent' på vecka' en gång. Hur skulle dä' gå te'?

Nu omtalade sergeanten sin plan; det var endast fråga om att »kugga» en gammal snålvarg. Han hade velat *låna* en tia af denne; det hade »tjufgubben» nekat honom; nu skulle han *mista* den för sin *ogenhet*. — Handelsmannen skulle utbjuda hvad som var i påsen som stryknin, och gubben skulle narras att köpa den för att döda räfvar med.

Knallen lyssnade med spänd uppmärksamhet, och ögonen började lysa vid tanken på det stora kapet, men plötsligen blef han allvarsam och utbrast med en afböjande rörelse:

— Nej, för tussingen!... Dä' går aldri' an... Gubben kan upptäcka skälmstycket, å' då ä' ja' sålder...

— Prat! Då ska' jag gå emellan och säga, att det var nojs alltsammans.

— Ä' dä' säkert det då? frågade köpmannen med en misstänksam blick.

— Det kan han väl förstå; inte vill jag göra någon olycklig inte för ett skälmstyckes skull.

Knallen var dock tveksam.

— Dä' kunne bli farli't nokk... Dä' vore »bedrägli' köpenskap», å ansvar't för sånt vet en fälle, men frestelsen var för stark, och slutligen blef man öfverens, och rollen inlärdes.

En stund derefter var gårdfarihandlaren på vägen till fanjunkarens tält, som för honom utpekats. Sergeanten följde några steg efter; han skulle stanna utanför och förklarande uppträda, i fall skälmstycket skulle genomskådas; så var det öfverenskommet.

Fanjunkaren låg på sin säng. Han kände sig helt tung; suparne hade varit för många och långa, men stunderna mellan dem för korta, och slutligen

slumrade han till. Sömnen var dock ej lugn, ty den störtes af oroliga drömmar om dödade räfvar och »blodspengarne», som han skulle inhösta.

På en gång tyckte han sig höra sitt namn nämnas, och han for yrvaken upp. I nästa ögonblick hade han dock fått fatt på tankarne och frågade barskt:

— Hvad handlar det om? Hva' vill du? — — Jaså, nu minns jag! Kom in! Jaså, är det du som har . . .

— Ts, ts! svarade främlingen och steg in genom tältöppningen. Ts, vägga' ä' tunna i den här kammern; bara ingen hör oss.

— Men när du ä' så rädd, hvarför springer du omkring med sådant der? Fanjunkaren såg barskt på handelsmannen.

— Ts, ts! tala inte så högt, dä' kan ju vara folk uta'för, hviskade knallen och hötte med handen . . . Hvarför ja' springer mä' sånt? . . . Jo, för förtjenster'a ä' klena, å en får lof å laga att en får lite' som går åt, för se, om ja' hade å den såtten* *punnavis*, så ginge dä' åt. — Räfva' ligger i långa ra'er. En 'spektor upp i Sörmland, som jemt köper å mej, har blitt rikti't smått förmögen genom te å strö sånt här på luder'a . . . Han fick inte bara räfva', utan han fick fyra varga' på en vinter, dä' blir penga' å ska ja' säja.

— Vargar? kan en få *vargar* med? frågade fanjunkaren; det vattnades honom i munnen.

— Jo, dä' kan han ta' å lita på.

— Öppna påsen, så jag får se.

— Ja, gerna dä'; sånt der ser dä' ut.

— Men dä' ser ju ut som potatismjöl? . . . Om jag skulle smaka på't? Dä' kan väl inte va . . .

* Sorten.

— Smaka inte dit!... Han dör som en hunn utå bara ett knappnålshufve. — Smaka inte dit!

— Hva' ä' dä' fråga om? hördes i detsamma sergeantens röst i tältöppningen, under det han hastigt steg in.

— Åh, herre gu'?... Kan herren tro dä'?... Fanjunkarn vill *smaka* på't, hviskade köpmannen med en min af förskräckelse, som ej var låtsad vid tanken på de tio riksdalerna, hvilka höllo på att glida honom ur händerna.

— Är du *galen*, du?... Smaka! Du har väl i så fall skrifvit ditt testamente, för annars...

— Jag ville bara ta ett par korn på tunga'... Jag *kan* ju bli lurad, och ingen må köpa grisen i säcken.

— Det är sant, men du går väl långt i försigtighet. — Att på *sig sjelf* pröfva hva stryknin duger till; det går väl långt ändå... Bättre vore, att du gjorde upp affären, och det i rappet ändå... Qvick' dej nu!... Och han der, ska säga fanjunkar'n hvad han ska ha, så att det blir slut på det här.

— Nå, hva' ska han ha för påsen? frågade fanjunkaren med en nick åt handelsmannen.

— Jo, ja' ska' ha femtan reksdaler å aldri en skilling unn'er; dä ä dä värdt brö'er emella'.

— Är du galen du! utbröt fanjunkaren. — *Femton* riksdaler! skäms du då platt inte!

— Ja, men fanjunkaren ska veta, att han har »hvitt» för många år. Delar en di femtan på, för exempel, fem år, så blir dä inte mycke' på hvart, när fanjunkaren kanske kan få tie å »otyget» på årt. Dä blir penga, dä!

— *Tala* för skälen, det kan du... men tro inte, att du har med en stormstolle att göra... På vår bygd växer inte riksdalersedla' på trä, utan får

en se sig om efter dem; *fem* riksdaler ska jag bjuda men inte en skilling mer.

— Ja, då behåller hva'n sitt: ja' min påse å fanjunkaren sina penga'! Fem kroner!.. Ä' fanjunkar'n förstörader? Med dessa ord öppnade köpmannen sin låda och höll just på att nedlägga påsen, då sergeanten inföll:

— Han får inte vara för hård mot fanjunkaren, min kære handelsman; femton riksdaler är väl mycke', men så är du ju galen på *ditt* vis; fem kan du väl begripa ä för litet, slå di femton midt i tu, eller hvad säger han med låda?

— Dä blir inga midtituslaing å, hva'n behålle sitt. Med dessa ord lade »gifthandlaren» paketet ner i lådan, på hvilken locket tillsköts.

— Se så, stå inte nu i vägen för dej sjelf, hviskade sergeanten och stötte kamraten i sidan... Du kan ha femhundra riksdaler på den affär'n, om det vill sej bra. — Var nu inte galen utan bjud honom tie riksdaler; det tar han nog, men qvicka dej!

— Ja, men det är ju för galet! Hvad ska' ja med så *mycke'* och göra?

— Ja, ja' skiljer inte på't. — Allt eller inte. Tie kronor, som den der herrn sa' till fanjunkar'n, ska ja' ta, men ej en skilling unner.

— Nå, hva' säjer du? Fanjunkaren såg frågande på sin »hjelpare».

— Det har jag sagt: Stå inte i vägen för dig sjelf!... Tie riksdaler är pengar, men *femhundra* är mer; och det har du på affären, men gör som du sjelf tycker.

— Nå, så får ja väl ut med dem då. Det syntes emellertid, huru svårt han hade att utsäga orden, men ännu tydligare visade det sig, hur svårt det var honom att skiljas vid »pluringarne», som emellertid uppräknades i tio gula ettor.

Minuten derefter var köpmannen ur tältet, och tio minuter senare ur lägret. — Fanjunkaren stod under tiden och vägde påsen i handen.

— Hvar ska jag nu göra af det här? frågade han fundersamt, under det han vände sig till sergeanten.

— Gör en grop under tältgolfvet och göm det der, svarade denne. Men gör det *väl*, så att det ej kommer någon olycka åstad! Men det var sant; jag tänker på en sak ... Vår gode handelsman *kan* ju möjligen ha varit en skälm. Jag tror det visst inte! ... men det kan ju ingen veta ... Jag föreslår, att vi preparera en köttbit väl med strykninen; sedan taga vi den och kasta midt i hundflocken, som plär uppehålla sig utanför hotellet, du vet. *En* slukar den och går åt, men det betyder mindre. Af hundrackor ha vi gudi nog. Du skall ju nu snart upp i majorsexpeditionen med din orderbok, och då följs vi åt. Se'n du har uträttat hvad du skall, fortsätta vi dit, der hundkräken pläga uppehålla sig, och der göres experimentet.

Sagdt och gjordt: en köttbit framtogs och preparerades väl med potatismjölet, hvarefter påsen stacks under tältgolfvet. Sedan detta skett följdes de båda »vännerna» åt, först till majorsexpeditionstältet, utanför hvilket sergeanten väntade, tills fanjunkaren fått med sig »dagens nyheter» och nu följdes de helt kallblodigt åt till de lekande hundarne, bland hvilka en skulle visa, huruvida en köttbit, beströdd med potatismjöl var dödande eller ej. Snart var man framme. Fanjunkaren utkastade sjelf det preparerade köttstycket, hvilket straxt slöks af en stor vacker hund. Janson stod med halföppen mun och i spänd väntan, att hunden skulle falla till marken och sträcka benen ifrån sig. Ett par ögonblick förgingo, men något sådant hördes

ej af, utan skilde sig hunden helt lugnt från sitt sällskap och luffade långsamt mot den närliggande skogen.

— Det kunde jag tro ... Det gjorde inte mer ... *Jag* skulle dött på evige fläcken, om jag blott fört ett knappnålshufvud till tungspetsen, men hundkräket bekommer det ju inte det ringaste? Under denna harang kastade fanjunkaren en frågande blick på sitt sällskap.

— Du är väl inte en *hund* heller? Du har väl hört, att djur, då de sjelfdö, alltid söka upp en undangömd plats; kanske är det på samma sätt med dem som dö af gift. Så gör nog denne. Det skulle bli svårt nog att få rätt på honom, om man ville bry sig om att söka. Så blir det nog med räfvarne också.

— Jaså, du säger det.

— Ja, *så* har di sagt.

De båda kamraterna följdes nu åt till lägret.

Några dagar förgingo. — Fanjunkaren såg dyster och frågande ut, det förra derför, att de utgifne gässlingarne* qvalde honom: de voro borta, det var ett faktum, men hvar var vinsten? Den frågande minen åter kom deraf, att han tyckte alla menniskor sågo så glada ut. Han misstänkte dock ej, att han kunde ha någon del i detta, men besynnerligt var det emellertid, och han såg, som sagdt, ut som ett stort frågetecken

En morgon under dessa dagar, då isynnerhet underofficerskåren befann sig i denna glädtiga sinnesstämning, mötte tvenne underofficerare hvarandra i en af tältluckorna.

— Hvart gäller resan? sporde den ene, »långe Måsse»**, som han vanligen kallades.

* Syftande på sedlarnes gula färg.

** Sergeanten Tollin.

— Jo, jag skall till Janson. På något sätt vill han naturligtvis visa sin tacksamhet för mitt mäklande i den der stryknin-affären, svarade sergeant X. småleende. Jag kommer litet för sent, för jag fick lof att skaffa en strykare för att gräfva ned en sjelfdöd hund borta i sandgropen, du vet. — Det kan ju hända, att Janson får i sitt hufvud att se efter, om det verkligen finns någon död sådan der; ty naturligtvis skall hunden, som fick köttstycket i sig, vara död, annars vore stycket ej mer än halfspeladt, och då måste det finnas ett kadaver der . . . Nu har supen kallnat, och gubben blir rasande, om han får vänta. Farväl!

En minut senare stack sergeanten in hufvudet i tältöppningen hos fanjunkaren.

— Nå se ändtligen! brummade värden . . . Jag har väntat öfver en qvart; sånt tycker jag inte om, det vet du. En knekt ska' passa på minuten, äfven då det är fråga om aftonvardsrispen . . . Stig på!

— Du får ursäkta, men jag hoppas, du gör det, då du får veta anledningen, sade sergeanten, i det han lät den öfriga kroppen åtfölja hufvudet . . . Giftet var nog af äkta sort. Kadavret af den stackarn, som fick bli offret för vårt experiment, hittades i går qväll i närheten af sandgropen — du vet, hvilken jag menar. — För att det ej skulle bli något prat om det, talade jag vid en strykare att gräfva ned det . . . Det kostade 24 skilling, och det är du skyldig mig; hit med pluringen!

— Du är den oförskämdaste menniska, jag sett, grumsade värden; först låter du dig bjudas gång på gång, och så ska' en ut med pengar till. — Men denna gången betalar jag gerna. Vi se nu, att giftet ä' riktigt, och att jag ej blifvit lurad . . . Här har du nu, och tack för besväret! . . . Men nu kallnar supen . . . Men hör du, Bom, tag fram pome-

ransen. Dessa ord yttrades till kalefaktorn, hvilken, efter det han dukat fram kalaset, stod stel och uppsträckt nere vid tältöppningen. — Den kommer ej fram så ofta, men när en får en kamrat till sig, som gör en *så* stora tjenster, är det annan sak.

Bom lydde ordern, men i detsamma han satte ner kruset på bordet, möttes hans och sergeantens ögon, och båda fingo dervid den glada minen, som Janson märkt hos alla menniskor de sista dagarne, och hvilken en smula förundrat honom. Nu märkte *han* emellertid ej det ringaste. Hans gästs utsago rörande det lyckade experimentet hade försatt honom i det bästa lynne, och vid sådana tillfällen kunde ingen vara en mera persuaderande värd än han. Se så, tag mer af fårbogen! . . . är den inte god kanske? Nå så ät då och peta inte så der i maten; du plär väl inte vara nödbuden annars. Nu tror jag, vi tar oss en perla till; bjuder ej ofta på pomeransen, ska' jag säga. Det ska' vara för en så god vän som dig, som den kommer fram . . . Nog tycker jag, det borde stupa tio åtminstone, eller hvad säger du? Varg kan det också bli . . . eller hva' tror du?

— Ja, det tror jag visst, men du får alltid komma ihåg hvad jag sagt, att di går och gömmer sej efter *stryknin;* det har en sånn' egenskap, ser du.

— Men hunden då? Den fick man ju rätt på?

— Ja, se han var ett undantag. Passa dig, du, *att du får rätt på dem,* derpå hänger det.

— Det ska' bli min sak; jag känner hvar tufva i skogarne der hemma . . . Se så, nu ta vi oss half . . . men här afbröts fanjunkaren af ett groft: får man komma in? utanför tältet.

— Hvem var det? . . . jag menar, det var Mässe Tollin, nå, då ska' han in och ha sig en perla, och nu vände sig fanjunkaren till kalefaktorn med till-

sägelse att be sergeant Tollin komma in. Kalefaktorn lemnade tältet, och minuten derefter syntes Måsses resliga gestalt i tältöppningen.

— Välkommen! Kom och tag dig en liten hjertstyrkare! ropade värden, höjande glaset . . . *Pomeransen* är framme, ska' du veta . . . Se så, der har du din hela; vi skola just till med halfvan; skål!

— Tack, men jag fruktar dock, att jag kommer att strö malört i glädjebägaren, sade den nykomne och fattade glaset. Man talar om ett nidingsdåd, som begåtts här i dagarne. En hund skall ha blifvit förgiftad. Egaren är ursinnig och fordrar 500 i skadestånd. Det ledsammaste är, att de skylla en af kamraterna för bofstrecket.

— Hvem skyller de då för'et? frågade värden, bleknande så mycket pomeransen tillät, ty äfven halfvan hade råkat bli hel, men han sökte dock hålla god min och upprepade sin fråga, i det han satte glaset ifrån sig.

— Åh, jag har hört många nämnas, och det är inte utan, att ditt namn varit med på listan.

— Ä' di galna?

— Ja, det har jag sagt dem, men di skakar på hufvudet, och misstron mot dig hänger i!

— Ä' di förbannade? . . . Men sitt nu ner och håll till godo med hvad huset förmår . . .

— Nej, tack; jag ska' ta mig en bit ost, och se'n går jag; det är en smula, som hänger på, ska' jag säga.

Med dessa ord lemnade han tältet. Kalefaktorn hade ej återkommit, och fanjunkaren och hans gäst voro ensamme.

— Förbannad historia det här! utbrast den förre med en förargad min. Det var *du*, som tillrådde det der med köttbiten.

— Och det var *du*, som kastade den till hundkräket, eller var det inte?

Sergeanten såg alldeles icke förargad ut.

— Det var *du*, som kom upp med hela stryknin-historien! fortsatte fanjunkaren.

— Och det är *du*, som stryker dina 500 på döda skadedjur.

De sista orden tycktes lugna fanjunkaren, men hur det var, så låg ett moln på hans panna, och matfriskheten var ej densamma som förut. Sålunda »sköt han snart spjellet»; gästen förstod denna gång tecknet och hade en qvart derefter lemnat tältet.

* * *

Taptot hade nyss gått, och man stod just i begrepp att gå till kojs. I en af luckorna stodo en flock underofficerare och sågo ut åt fältet.

— Hvem är det som går der, tror ni? frågade sergeant X. och pekade, skrattande bortåt sandgropen.

— Ser jag inte allt för rasande, så är det Janson, inföll Tollin.

— Han har väl varit ute och sett efter, om hundkräket kan vara värdt 500, fortsatte den oförbätterlige X.

— Ja, men driften går väl ändock *väl* långt. Du ska' veta, att han är både din förman och dessutom så pass mycket äldre, att du borde ha åtminstone *någon* försyn, min käre X., sade en af fanjunkarne surt. Det skall vara måtta med allt.

— Ja, men så kan det vara måtta med hans snålhet och ohjelpsamhet en annan gång. Jag ville

låna en fattig tia, men den tjensten kunde han ej göra mig, och då gaf jag mig hin på, att han skulle *mista* den. Han har emellertid den valutan, att han i ett halft år får gå och fröjda sig öfver den stora ränta, han skulle få på förlagskapitalet . . . Ni skulle höra, med hvilken känsla han säger: »*lie räfskinn*, tänk ändå!»

— Förbannade ulspegel . . .

Tio minuter derefter var platsen tom.

* * *

Mötet slutade på vanligt sätt, och de lefvande maskinerna fingo åter bli menniskor, det vill säga, tänka, tala och röra sig, som de sjelfve och ej som andra ville. Hvar och en sökte upp sitt hem och återtog sina vanliga sysselsättningar. Fanjunkare Janson hade fått en ny: han gick och letade efter passande luderställen. — På så sätt gick sommaren, och så kom hösten och vintren.

Nu var tiden inne, och ludringen verkställdes efter alla konstens regler; på »strykninen» sparades det ej. »De skola få så mycket de behöfva», förklarade gubben. — Januari gick och Februari gick emellertid, men några döda räfvar syntes ej till, fastän det var tydligt, att »illtyget varit på't». — Kanske det ändå är, som X. säger, att di gömmer sej, innan di dör; kan ingen veta» brummade Janson, och hvarje snår genomletades men förgäfves.

Så gingo, som sagdt, ett par månader, men då fick han lösning på gåtan. Han hade en dag varit åt skogen och letat. Vid hemkomsten mötte en piga honom med underrättelsen, att det varit storstädning i hans rum; han finge således gå in i ett annat.

— Men hvar i herrans namn har du gjort af stryk . . . den der blåe påsen? ville jag säga.

— Jaså, den der med *potatesmjöl't?* jo den satte jag på birån.

— Potatesmjöl?

— Ja visst ä dä potatesmjöl. Hva' skulle dä annars vara?

Några minuter derefter var potatismjölets identitet bekräftad, och gåtan löst.

* * *

Veckorna rullade emellertid undan; snart var man inne i april, och maskrosen stod i dikeskanten med uppbrottsorder till mötet. I många år hade fanjunkaren önskat både Malmen och mötena pocker i våld. Denna känsla var detta år lifligare än någonsin, ty nu förstod han grant, hvarför kamraternas ansigten under sista mötestiden varit så skinande, ja, hvart han vändt sig hade han blott sett gladt folk omkring sig. — Han motsåg derför med fasa, huru inryckningsdagen närmade sig.

Tiden gjorde dock intet afseende på fanjunkar Janson, och dagen före denne lemnade han med tungt hjerta hemmet.

Allt aflopp dock bättre än han förmodat. — Stryknin-affären tycktes alla ha glömt; åtminstone märktes intet, som antydde motsatsen. — Mäklaren vid denna undvek han dock, och denne tycktes ej vara angelägnare än han sjelf om något på tumanhand.

Fanjunkaren drog nu en djup suck af lättnad och återfick efter hand sitt glada lynne. Endast i ett fall kunde man märka någon skilnad: han

nämde aldrig ordet potatis och mörknade alltid, om någon annan gjorde det, allt i fruktan att få höra det i en viss sammansättning.

Räfvarne fortsatte emellertid med sitt gamla stråk öfver Viggeby egor; de gingo der hela Jansons tjenstetid. — Kanske gå de der än.

VI.

Religion och Etikett.

Buljonerna kransade epåletterna, och galonerna glänste på kragen, men han hade ändock ej nöjet att få stoiskt vinka åt posten utanför högvakten till tecken, att han undanbad sig gevärsgången, utan fick han nöja sig med att denne gaf honom vanlig officershonnör. Det var med honom som med tuppen: har denne mistat sina sporrar, negligera hönorna honom. Major *** kunde ej utan dessa plågoredskap göra anspråk på samma hedersbetygelser, som hans besporrade kamrater. Detta var ett hjertesår, som ej en gång det feta bostället kunde läka.

Majoren hade emellertid börjat sin bana under auspicier, som lofvat helt annat än att få sluta som titulärmajor och chef för »Första regementets» lifkompani. Officer vid sexton* års ålder, hade han varit med om andra krigsspel än dem, som uppföras på

* Den medgifna minimiåldern är, som bekant, 18 år, men genom fusk i prestbetyget hade han blifvit gjord något äldre. Så berättade på sin tid en för länge sedan afliden officer på Första regementet.

Malmen, i det att han med utmärkelse deltagit i 1813—14 års tyska fälttåg, vid Leipzig — som det säges — till den grad, att han blef dekorerad på sjelfva slagfältet. Han skulle med en sådan början säkerligen gått långt, men hvad som stäckte hans framgång var hans oppositions- och gräl-lusta, hans hämd- och process-lystnad; den senare gick så långt, att han yrkade ansvar på en af sina chefer för något förment eller verkligt fel och drog saken inför domstol. Detta är, isynnerhet bland militären, ej rätta sättet att komma sig upp i verlden. Kamraterne kunde sålunda ej med honom, utan drogo sig en smula, under det gemenskapen hatade honom, ty, af naturen hänsynslös och hämdgirig, försummade han aldrig ett tillfälle att komma åt den, till hvilken han fått något horn i sidan. När lynnet kommit i olag, måste alltid någon blifva afledare för den sjudande gallan. Gälde det truppen, så började han vanligen så vackert, men snart öppnades damluckorna för denna, och nu störtade ovettsfloden fram, hvarunder han visade sig ega en mer än vanlig kännedom om språkets resurser i skällsordsväg. — Började han med »herrar» korpraler, visste man grant hvad man hade att vänta, och att lynnets barometer skulle falla till jordbäfningspunkten.

Med allt detta fanns det emellertid en kategori af folk, som aldrig var utsatt för hans brutaliteter, och det var de, som förstodo att kasta en mantel af helighet och fromleri öfver sig, ty majoren var med allt detta, i sina egna ögon åtminstone, en mycket from man och ville gerna inbilla andra att han *var* det. Han höll derför små konventiklar, till hvilka de »utvalde» af båda regementena slöto sig. Vanligtvis höllos desse utanför tältet på så sätt, att åhörarne slogo en halfcirkel utanför tältöppningen, under det att majoren sjelf stod i denna

som bibeltolkare eller predikant. Vederbörande betraktade dessa sammankomster med allt utom blida ögon, då de vid den tiden hörde till ovanligheterna; de stredo, ansåg man, mot skick och god ordning, men man ville dock ogerna ingripa, då det handlade om en sådan sak och blundade således.

Så fortgingo några år, men så började konventiklarne hållas inne i majorens tält, och nu fick man icke tolerera det längre. Hållna utanför detta, voro de lättare att kontrollera både med afseende på tid och innehåll, men nu blef detta omöjligt, och man beslöt således att göra ett tvärt slut på saken.

En dag hade han tillsagt en af de rättrogne, att han på aftonen tänkte ha en bönestund med några af »vännerna». Detta spred sig som en löpeld, och vid tiotiden sågos flera af manskapet både af »andringar» och »förstingar» skynda mot majorens tält. Denna afton skulle han ej sjelf officiera, utan en korpral. Sedan så många som möjligt instufvat sig i tältet, upplät denne sin mun och talade: *Si*, nu ligga då *de* hjeltar slagne! Dessa orden, mina vänner ger oss mycke' å tänke på: *Si!* — — *Si!* står der, å i må inte tro, att dä ä ståa'ne der för inte! Dä tyder på, att vi noga ska' ge akt på något. Dä ä ungefär däsamma som när ja' å era andre förmän sä'r*: gif akt! — Ja, *si*, *si* heter dä, å så står der: nu ligga *då* di hjeltar slagne, ja, dä ä inte däsamma, må i tro, som om dä bara stått: nu ligga de hjeltar slagne. Nej, dä däringa ordet *då*, dä betyder något, må i tro ... Ja, då... *då* står dä. Å så står dä, att di *legger;* dä vill säja, att di hvarken setter eller står, utan di *legger*. Ja, dä gör dä ...

Som i ser, mina vänner, har dä vuret mycke'

* Säger.

å läre å ta vare på i di här ordena, som ja' börja' mä, men först och främst ska' i ta vare på dä der orde' *då*. Dä, må i tro, betyder något, ja, *då*... *då* står der...

— Stå »då» inte du å var galen och gör de andre sådane som du sjelf är, hördes i detsamma en myndig röst i tältöppningen. Jag har stått här utanför och lyssnat till sammelsuriet och borde egentligen skicka dig i arrest, men jag gör det inte, då du naturligtvis är den minst skyldige. Gå nu hvar och en till sitt tältlag. Här ä' ju »andringar» ock! Hvad har i här att gära? Packa er af! Marsch!

Det var öfverstelöjtnant Sundevall, som så talade. Han hade fått underrättelse om hvad som skulle ega rum samt gett befallning, att man skulle anmäla, när samlingen skett och hade nu skyndat till för att både afbryta sammankomsten och för framtiden afstyra hvad som i hans ögon måste anses som ett stort ofog. Minuten derefter var tältet tomt, och de båda officerarne befunno sig ensamma.

— Men hvad är det för galenskaper majoren tar sig för? började öfverstelöjtnanten i afmätt tjensteton. Är detta att föregå manskapet med ordning och skick? Disciplinen upplöses på detta sätt; det är ett slags fraternisering med folket, som ej duger.

— Hm, hm... jag trodde,.. jag tänkte... hm, hm... hackade den tilltalade.

— Majorn ska' hvarken tro eller tänka — dumheter... Hvad tror major'n, att major'n gör? Jo, lemnar Guds ord till spott och spe, *det* och intet annat. Att låta en sådan der handskas med så allvarsamma saker, och på ett så klumpigt sätt se'n — ty det är *deri* det ligger — är ju oförsvarligt. Jag medger visst, att jag ej hörde honom missbruka Guds namn på något ställe, ty det som skulle före-

ställa ingångsorden var väl hemtadt ur någon annan kolportörspredikan, vill jag hoppas ... Ja just *missbruka*, ty det blir det, när en sådan der, som ej har den ringaste förmåga, gör sig till prest. Åh nej, låt presten sköta handboken och knekten sitt gevär, så går det bra, ty 'när hvar och en sin syssla sköter, så går oss väl, ehvad oss möter'.

— Men att betrakta Guds ord ...

— Blanda inte *Guds* ord ihop med den smörjan, som den der stod och nystade ur sig. Det är så, att det qväljer mig, bara jag tänker på det ... Ni och era vänner bära det ordet jemt på läpparne, men *lef* efter det litet mer! Har ni någonsin tänkt på, när ni håller edra konventiklar under brinnande möte, att det finnes ett bibelspråk, som föreskrifver, att man skall vara all mensklig ordning undergifven ... Farväl nu! ... Det skall för denna gång få stanna utan påföljd, men för framtiden är det slut med sådana här oordningar; hör ni det, herr major! Farväl!

Längre kunna vi ej följa majoren på denna för honom minnesrika afton. Om en sak kunna vi emellertid vara öfvertygade, och det är, att hvem den fromme mannen den gången inneslöt i sina böner, ej var det — öfverstelöjtnant Sundevall.

Denna fatala händelse hade majoren svårt att smälta, och det alltid spända förhållande mellan honom och kamraterna blef från den dagen ännu spändare: han trodde nämligen, att bland dessa särskildt funnos ett par, som han hade att tacka för uppsträckningen. Han hade således redan vid detta tillfälle afträdt från skådeplatsen, lfade ej, som ofta förut, det feta Viggeby qvarhållit honom. Men så inträffade en händelse, som gjorde, att han ändtligen tog ut steget och för alltid skuddade malmslättstoftet från sina fötter, och beröfvade en kår,

som ej visste att bättre uppskatta honom, sina tjenster.

Regementet hade fått en ny chef och gjorde sitt första möte under dennes befäl. Det var dettas andra dag, och order om kompaniexercis för denne hade utgifvits. Den nye öfversten gick från kompani till kompani, följande med sitt vana öga den utförda exercisen i alla dess detaljer. Efter en stund kom turen till lifkompaniet. Major ***, känd som en af regementets skickligare exerciskarlar, tog i medvetenheten derom saken kanske en smula liknöjdt och tillät sig bland annat orådet att under marscherna begagna sabeln som käpp, på hvilken han stödde sig eller svängde med i luften. En stund såg öfversten med rynkad panna på detta tilltag, så stridande mot all etikett, men saken fick vara, och han lät majoren gå der och svänga och stöta i förhoppning naturligtvis, att denne skulle sjelf rätta sig. Slutligen förlorade han dock tålamodet, och ett skarpt: bär sabeln till exercis! hördes från honom. Majoren väckte till, rättade sig, och uppvisningen fortgick. Några minuter gick det bra, men snart glömde han sig och marscherade bredvid kompaniet med något sjelfsvåldigt, nästan utmanande i rörelserna. Öfversten hade under tiden blifvit allt mörkare och skickade nu en af adjutanterna till den tredskande med befallning att bära sabeln reglementsenligt. Ordern lyddes nu, och exercisen fortgick en längre stund utan anmärkning, men på en gång föll majoren åter in i »syndavanan» — om af trots eller tankspriddhet var svårt att säga. Nu svängde sig öfversten på klacken och styrde stegen mot ett annat kompani, men slutet på historien blef, att majoren fick arrest, hur lång eller hur svår, kan krönikören emellertid ej uppge.

Nu var måttet af förargelse och förödmjukelse

rägadt, tyckte majoren, och beslutet att undandraga ett otacksamt fädernesland sina tjenster blef oåterkalleligt. Kärleken till det feta bostället höll honom dock tillsvidare qvar, men före det nästföljande mötet afgick han, troligen saknad af få, men säkerligen ej af den, som var lycklig nog att bli innehafvare af Viggeby.

VII.

En opinionsyttring.

Högsommarnattens halfdunkel var utbredt öfver nejden. I lägret på Malmslätt, hvilket ligger der som en lång snödrifva i kanten af heden, har man fått några timmars sömn. Man behöfver hemta krafter, ty dagen skall bli mer än vanligt tröttsam: man skall icke blott exercera, utan man skall äfven roa sig så godt som på befallning. Det lider nämligen några timmar öfver midnatt, och midsommaraftonen har redan gått in. Tystnaden varar dock ännu en stund, blott störd af gevärsposternas rop från läger- och polis-vakterna. Emellertid börjar det ljusna. Strimman i öster har blifvit allt bredare, och slutligen dallra de första solstrålarne på tallarnes kronor. Härunder börja några ytterligare lifstecken att visa sig i lägret. Det första är den från sidan af detta uppstigande röken. Den kommer från kokhålorna, kring hvilka kockarne syssla i sina grå buldansrockar. Lifstecknen ökas dock efter hand. Snart höres reveljen och en stund derefter är hela lägret i rörelse. Några minuter senare äro kompanierna uppställda, och tonerna af

psalmsången rulla genom lägret. I dessa ligger, oaktadt de oöfvade rösterna, något stämningsfullt och upplyftande, men så komma bönerna, lästa på ett sätt, som rifver bort alltsammans. De sluta med det stereotypa: Gud bevare konungen och fäderneslandet! — icke fäderneslandet och konungen, som den gamle erkerabulisten, gubben Bagge, i tiden ville ha det. På Malmen vågade han väl icke komma med reformen, men bland sina exercitanter af Linköpings skolpojkar gjorde han det, ty der hette det: Gud bevare fäderneslandet och konungen! Vi säga ej, att han alltid lät dem ropa så, men att han tidtals gjorde det, är säkert.

Efter korum vidtog exercisen och fortgick på vanligt sätt till middagen. Redan härunder hade en mängd främlingar från när och fjerran hunnit anlända. Rustshållarefar sjelf har velat för en gångs skull se på »kri'smänner'as excis» för att »med kännareblick» kunna afgöra både, huruvida de skötte sig så, att pengarne på fjerde hufvudtiteln ej voro kastade rakt i sjön, och om beväringen kunne lära sej å »skyldra å vänna sej» tillräckligt bra på de dygn de hade utan att ännu mera behöfva ryckas från »dä nytti'a arbet'». Qvinnfolken åter ha velat komma från »husa ett grann'» både för att få se andra menniskor än de vanliga och det granna skådespelet af två hela regementen. Det är emellertid vid *kårerna* de strama hemmadöttrarna fästa sig; för den simple grenadieren ha de ej så mycket som ett halft öga; de kärlekskranke martissönerna få se sig om i ett lägre samhällslager, än det de stolta tillhöra. Bland bondaristokratien ha få af gemenskapen vunnit sin brud. Men så komma der flickor, som visst ej försmå desses hyllning och gerna skulle åtaga sig värdinneskapet på soldattorpet. Få äro dock chancerna härför, ty dessa platser äro med få undantag förut upptagna

af den, för hvilkens skull den ringe grenadieren kom på tanken att svära fanan, men litet kurtis, litet prat och ras har knekten på *lägerfot* ej för det afsvurit.

Vagn efter vagn och flock efter flock ha, som sagdt, anländt, och snart hvimlar heden af främlingar, hvilka dels sysselsätta sig med att se på den ännu ej afslutade exercisen och dels på alla dem, som vid gränsen af lägret visa sin skicklighet i knifkastning, jongleri »eldätning» och dylikt.

Dock, »så hett skiner solen på Malmslätten ner, och träden, de ge ingen skugga mer», och nu marscherar det ena kompaniet efter det andra mot lägret, dit de båda regementena vid tolftiden inrycka. Nu uppsöka fränder och vänner hvarandra. Grenadiererna söka hvar för sig i första rummet att få ögonen på sin gumma, ty denna har lofvat att göra en påhelsning, och med denna följer alltid matsäcken, som ofta är rätt god, då den som »lagdt den» vet, att den skall bli utsatt för jemförelse med tältkamraternes. Hemma på torpet har tillkomsten af denna emellertid förorsakat de hemmavarande en half svältkur, ty den hvite gröten och pannkakan ha medtagit allt hvad den enda kon kunnat åstadkomma i mjölkväg, och vattenämbaret har fått utgöra den magra ersättningen. Snart har detta sökande lyckats, och långe Lans helsar hustrun med ett:

— Se, der, har ja' dej, minsann . . . Hur står dä te hemma mä kräka* å barna?

— Å jo skälia nokk . . . men hvar ska ja' bli å mä detta? Arma** ä rakt domnade, och hon höll fram det ena matsäcksknytet.

---

* Kräken = smådjuren.

** Armarne.

— Jo, pina dö, hit mä't! Ja' ska snart lätta på't. Kom så går vi te tälte'. — I detta ha de båda makarne snart försvunnit, och der höll Lans hvad han lofvat: på kronans ankarstockar och ärter hade han för länge sedan hunnit äta sig mätt.

På ett annat ställe ha ett par grenadierer stött tillsammans med sina rusthållare.

— Go' da' på dej! helsar den ene. Har i inte gjort ifrå er dä här slarfvet än? Stengärdsgårn, han står som han står, å dika di blir ografda der hemma.

— Ja, godt den som vure väl ifrå't, svarar den, till hvilken förebråelsen egentligen var riktad — men mä *slarfvet* ä dä så lagom, ska ja säje rusthållar'n. Ja' ä inte på långt när så trött, när ja' gräft mina tjuge famna' dike, som när off'sera da'n i ände har ha'tt sina »exter och modi» mä en stackare! Nej, godt den som vore väl hemma igen!

— Ja, i ser urgröpta ut, era stackare, inföll den andre bonden, å hva tjener dä te! Jo, att kongen ska ha grannlåten å roge sej mä i Stockholm, å när han kommer ut på slätter'a.

— Nu pratar rusthållar'n — mä förlof — breve' munn'. När dä blir kri', så . . .

— Kri'! . . . kri'! . . . dä' blir *aldri*' kri', *'dä går ja i go'e för'*, afbröt den försttalande häftigt. Dä ä bara dorres förbannade konster å komma mä dä der pratet, för att di ska' komme åt penga, å hvar gör di å dom?

— Gör å dom? inföll den andre försmädligt. — Krona' har ju ingen *botten*, dä vet du fälle, men nokk finns dä di, som ta vare på dom allti'.

— Ja, men inte får *vi* nå'et godt å't, inföll

en af grenadiererne, som hittills stått tyst, — för nog nyper di på smuler'a för oss allti'.

— Vet nog dä, dä kommer inte så långt *ner* . . .

— Ja, men nu ä rusthållar'n allt för fuler i munn', inföll en tredje, som, bekant med de tvenne rusthållarne, i detsamma slöt sig till gruppen. — Inte *stjäl* di penga, inte!

— Dä har ja' inte sagt, men att di smälter bort i *handteringa'* som snö i vatten, dä säjer ja', å hvarför? Jo, di har inga uträckning mä sej å kastar bort'et på en hop »modi» å konster, som di se'n får afstå ifrå', å dessutom *kan* vi inte försvare oss; kommer ryssen, så ta'r han oss mä hull å hår.

— Åh, han ska' så faen heller! inföll en af grenadiererne käckt, i det han lade in en ny buss. — *Vill* vi försvare oss, så *kan* vi försvare oss; dä har kaptin' sagt inte en utan hundra gånger. Dä ä inte nu som när rusthållar'n exera, när i sto' å pötte mä era laddestocka', nej, vi hinner mä tjuge skott, när i hann mä' *ett*; dä ä skilna'n.

— Prat inga dumheter, pojke! Försvare oss! Försvare oss! Jo, ja' ser'et ännu'a! Men dä qvitter; slår fien' *folke'* under sej, så kan han la inte bära bort jola ändå; *den* finns allti' qvar, eller hva' tror du, pojkkytting?

— Jo, ja' tror som kaptin; att *vill* vi sparka emot, så *kan* vi't!

— Vi finge fälle se, om dä lete på, sade »nihilisten», skakande på hufvudet.

Några minuter derefter åtskildes »försvarskommitén», och rusthållarne gingo till sina gummor för att se hvad dessa hade i matsäckskrinen, och soldaterne till kokhålorna, hvilkas leveranser de »kunde utantill», ifall de ej som Lans och mån-

ga till honom hade gumman med matsäcken att vänta.

— — — — — — — — — — — — — —

På ungefär samma plats, der nuvarande officerspaviljongen ligger, stod förr — dock icke alltid — under mötena ett jättetält uppslaget. Det fick i brist på bättre tjena som officersmess, der man samlades för kamratligt umgänge.

I detta satt denna eftermiddag en officersgrupp, samtalande. Officerarnas blickar foro mönstrande utåt en af tältgatorna, under det att de stannade vid flera af tälten, framför hvilka syntes uppförda äreportar klädde med grönt. Med några af dessa hade man gjort sig mycket besvär. På andra ställen hade man deremot tagit saken enklare. Här utgjordes hela tillställningen af ett par ungbjörkar, hvilkas toppar voro sammanböjda, så att de bildade ett hvalf. Men så hade man slutligen äreportar, som bildade ett djupt hvalf utanför tältöppningarne.

— Sitta ni här och ser på *»betygsättningen?»* frågade en gammal kapten, som bredbent vaggade in genom tältöppningen ... Ju präktigare äreport, dess präktigare kapten, ju magrare äreport, desto större rackare; detta är det tysta bildspråk, på hvilket dessa »utklädningar», som tillställarne kalla dem, tilltala oss, som äro festföremålen. En har fått A.; tre ab; tre b. Men hvad har du gjort för ondt? Du har ju bara ett par *ruskor* framför *ditt* tält! Han hade vid de sista orden adresserat sig till en i gruppen.

— Och de skulle inte kommit dit de engång, svarade den, som anmärkningen gälde, om de *vågat*, men vänta... De skola ha igen det! Jag skall kurera dem för detta som för den der sturskheten, då de icke ville hurra ... Icke hört? Det har jag trott vara i hvars mans mun? ... Jo, det var en qväll efter korum. — På mitt god natt, gossar! hördes ej de

vanliga hurraropen. För min egen skull kunde det gerna fått vara; men sådana der opinionsyttringar förstöra alldeles subordinationen, och nu blef det hurra å, skall jag säga! Ty nu hette det: god natt gossar! och så tre takttecken med värjan, åtföljda af tvenne kraftiga hurrarop. Detta upprepades väl tio gånger, och derpå följde ett litet strafftal, i hvilket de fingo till lifs för sin oförskämdhet samt tillförsäkran, att en sådan lektion skulle upprepas hvarje gång så blefve behöfligt. Det verkade, och jag har ej märkt något förr än det här, som tydligen ej är annat än ett tack för sist! men de skola ha igen det!

— Hvad vill du väl göra? frågade en af kamraterna. Du lät dem hurra tio repriser derför, att de ej hurrade en . . . Inte kan du tvinga dem att bygga upp tio *äreportar?* . . . Hva?

— Nej, men det finnes något, som heter straffexercis och »gåpåmarscher» i långa banor, och de medlen äro suveräna. Men farväl nu med er, gubbar! Jag behöfver inte sitta som ett utskott ibland er, som pösa och stoltsera öfver, hur afhållna ni ä'?

De qvarvarande sutto och sågo efter den bortgående kamraten.

— Nå, rättvist taladt, så *förtjenar* han inte bättre; för de stackrarna höra då ej annat än glåpord och försmädelse från morgon till qväll; knekten är också menniska, sade en i gruppen.

— Visst, visst, bror, men man kan gå för långt äfven åt motsatt håll och skämma bort dem . . . Jag känner en sådan, men, så har han också den grannaste äreporten, inföll en annan.

— Det var naturligtvis en pik åt mig, det der, genmälde den, till hvilken dessa ord synbarligen varit riktade och hvars kullriga mage och gräspräng-da skägg visade, att han närmade sig slutet af sin kri-

garebana . . . Ja, ja vet, att jag är afhållen af folket och hvarför! *Jo derför*, att jag intresserar mig för dem. De veta, att om något kommer på, och de behöfva ett råd, så ha de mig att gå till med sina bekymmer, och kan jag ej ge någon materiel hjelp, så kan jag ibland ge ett godt råd, och det har glädt mig, att detta ibland kunnat vara dem till nytta, men ock att se deras tacksamhet. Hvad tjensten angår, så har min »släpphändthet» bestått deri, att jag ej plågat dem med straffexercis och så mycket som möjligt undvikit de der nya dumheterna med gymnastik och saltomortaler öfver grafvar och diken. Hur mången är inte redan förderfvad af de der påhitten, tror ni! Karlarne komma hem med bräck, och många hafva blifvit oduglige till arbete för hela sin lifstid. Förbannade dumheter!

— Åh ja, visst är det en dumhet med den der gymnastiken, det måste medges, inföll en annan. Vid sådana der öfningar skall man vänjas från »barneben», om det ej skall medföra mera skada än gagn. Aldrig kan jag se de gamle gubbarne som gymnaster, utan att jag tänker på en gammal hoprostad hoftång, som det gnisslar i, då hon skall begagnas . . . Den som ville göra sig besvär med att gå igenom sjukhusjournalerna och göra utdrag öfver alla dem, som redan blifvit skadade af de der hoppen och bakåtböjningarne, han skulle få ihop ett fyrsiffrigt tal åtminstone.

En liten paus uppstod, hvarunder officerarne sutto och sågo på sina »årsbetyg». Somliga logo åt påhittet; andra togo saken »au serieux», som en uttryckte sig. Det tydde på de der upplösningsteorierna, menade desse, som genomgå tiden, ty då *soldaten* börjar »visa tycke eller otycke» — det må vara för hvad som helst — då står ofärden för

dörren. Han är en marionett i befälets hand och *ingenting annat* . . .

— Alla sätt äro bra, utom de tråkiga, men nu börjar det att bli det . . . Jag går derför »hem». — Men hvad går det åt dej, min kære — du ser så fundersam ut? frågade den talande och vände sig till sin sidoman. Hvad står på? Den talande hade rest sig.

— Åh, jag sitter här och tänker på, hvarför *jag* skall få sämre äreport i år än i fjol . . . men jag tror, att jag grundat ut det . . . Det var en gång de fingo en halftimmes straffexercis, för att de varit dumma och »omöjliga» . . . Det måtte vara det; jag kan inte veta något annat.

— Ja, men det är i alla fall tokigt med det här. Höga vederbörande, som ej så noga känna till saken, halkar den förbi som ett »artigt upptåg», men vi som se betydelsen af detta, få ej tolerera det längre . . . Det är en opassande opinionsyttring, och sådana få ej förekomma, isynnerhet ej bland manskapet . . . Saken måste påpekas . . .

— Jag tycker för min del, att det är dumt att röra i det; derigenom ger man ju det först någon betydelse, sade den, hvilkens kompani gjort sig mesta besväret. Gud ska veta, att jag ej eftersträfvar den här ovationen, ty i sin välmening granrisa de äfven inuti tältet så, att jag går i granbarr öfver sulorna. Det är, som om jag komme till en begrafning, och följden blir, att jag veckan öfver går, som om jag hade en hel kopparslagareverkstad i hufvudet . . . Jag tål ej den der lukten.

De andra skrattade, och några minuter derefter hade kompanicheferna styrt sina steg åt olika håll.

Under tiden fortgår dansen kring majstängerna. Det blir ett stycke folklif med något säreget i sig, genom den brokiga blandningen af militärer och »civilister». Musiken är outtröttlig, och de dans-

lystna likaså. Der svänger sig en ung »andring» med en vacker jänta. Det ligger något smidigt och graciöst i hennes rörelser, så mycket behagligare som allt är natur och intet inlärdt. Den unge officeren ser också helt ståtlig ut. Ett par gånger håller väl sabeln på att sätta krokben för den bålde dansörn, men det reder sig, och dansen fortsättes i vildaste fart. Efter detta par kommer en »fisk».* Händerna ser ut som röda köttstycken, och hans med-danserska är angelägen att få näsduken mellan handen och klädningslifvet. För hvarje gång de dansa ut, får han sina admonitioner rörande detta. I det förra parets dans ligger det ej så litet af »chic», hos det senare finns ej en tillstymmelse till något sådant. Löjtnanten kallar sin meddanserska mamsell, mercuriesonen och hans sköna äro du. Jag hörde det af hennes: »nu pustar vi, om du vill som ja'», i detsamma de ilade förbi. Han satte hälarne i marken, och ögonblicket derefter hade de stannat några steg ifrån mig.

— Dä va fasli't hva du går på! flåsade hon.

— Jag menar, du får dånedimpen! pustade han.

— Deråt lutar dä' sade hon.

— Ja, ja' ser det, ekoade han.

Längre hörde jag ej. Jag måste draga mig undan, ty det var ej atmosferen af Carlbergs »distillé à vapeur», som ångade emot mig, utan lavendelolja och mysk till den grad, att jag måste hålla för näsan, hvarför jag, som sagdt, måste retirera.

Dock, tiden går, och qvällens skuggor falla på, men i samma mån det mörknar kring majstängerna, i samma mån tilltager dansen i liflighet. De lifliga danstonerna fara ut omkring slätten och in bland malmskogens tallar, i hvars skuggor synas lustvandrande par. Dessa dyka fram och försvinna för att

* Ett skämtnamn på de civile inom militärkretsarne.

åter komma fram, tills de slutligen förlora sig i mörkret.

På så sätt lider det emot klockan half elfva, då det måste vara slut. Menniskoskaran har under tiden glesnat; slutligen tystnar musiken, och härmed upphör också dansen. Snart utbreder sig en dödsstillhet öfver lägret, endast afbruten af den fram och tillbaka marscherande patrullen samt af posternas anrop till någon, som kommit för nära lägret. Grenadieren sofver ut efter sin midsommarafton.

— — — — — — — — — — — — — —

Midsommardagen har sedan gammalt varit en fridag på Malmen. Visst exerceras det ett grand men mera för syns än för sakens skull. Befälet vill blott ha manskapet samladt och uppställdt för att tillse, att de ej tittat för djupt i bränvinspluntorna i rusthållarnes och andra »känningars» matsäckar, men för öfrigt är dagen egnad af de äldre åt hvila och af de yngre åt dans och andra nöjen. Manskapet får nu först tid att taga alla härligheterna utanför lägret närmare i betraktande. Nu mera lemnar allmogen något erkännande åt akrobatens skicklighet, hans smidighet och förvånande kraftprof. I äldre tider tog man saken enklare, och den gamle grenadieren förklarade helt lugnt, att »förevisar'n förvände ögona på folk»; *deri* låg deras enda konst; allt annat var sken. Visar sålunda grenadieren ännu i dag en viss kallsinnighet för dessa produktioner, så finns det emellertid två saker, för hvilka han aldrig förlorar intresset, och det är kortleken och klockbytet. Det kan hända, att en klocka på samma dag, efter att hafva vandrat genom tio händer, slutligen hamnar hos den, som först släpt ut henne i kommersen. Qvinnfolken gå och se sig om, hemmadöttrarna, strama och förnäma, tjenstflickorna åter gemytliga och glada.

Ett stycke från högvakten stod en grupp soldater samtalande. På de tillsammanlutade hufvudena och de halfhöga rösterna kunde man förstå, att något vigtigt var på tapeten.

— Ja, säkert ä dä, sade en ung rekryt, ja' ä kalefaktor åt löjtnanten, å i da', när ja satte in friskt vatten, hörde ja' tydeli't, hur han sa' te en å kamrater'a: Ja, nu har di klädt för siste gången . . . Så talte han sakta ett grann, så att ja' inte kunde höra't, men så hörde ja, han sa' te den der ljushårige mä di långe muntasera, i vet . . . »Di ska bäre före, att baron på Lagerlunda ä rasan'e för löfvet, di bryter på hanses eger . . .» Å så kom dä något igen, som ja' inte kunne höre, men att dä handla' om den här me'ssommarklä'ninga, dä kunn'e ja' grant förstå.

— Jaså, du säjer dä, sade en äldre grenadier; allting ska di missunna en! . . . Dä har allti' vuret så roli't å få visa vår gubbe, hur mycke' vi tycker om'en; ja' undrar, hva di härnäst ska ta ifrå' en.

— Ja, men han, som bara fått di två ruskera framför sitt tält, han kan inte vare så gla' ve dä, han.

— Nej, dä ä nog så, men så kunne han ställe sej så, *att* han förtjente bätter, genmälde den först-talande . . . Han lefver ju som en djefvel frå' förste da'n te den siste.

— Ja, vi får nog äte upp'et . . . Lita på dä! instack en, som hörde till det ifrågavarande kompaniet . . .

— Han komderar er nokk hem te sitt te å bygga äreporta' i långa ra'er. Minns i, hur han lät er hurra . . . Jo, gömdt ä inte glömdt, dä kan i glä' er åt.

Här afstannade samtalet för en stund. De fyra grenadiererne stodo och sågo utåt fältet. Än

ilade deras blickar bort till dansbanorna, än hvilade de på de »utklädda tälten», för att begagna deras eget uttryckssätt. Tonerna af regementsmusikens valser och polskor trängde fram till platsen från ett håll. Bortifrån i »Gubbarp» hördes en gnällande fiol, hvilken der på ett mindre konstnärligt, men derför icke mindre roande, sätt ledde en yrande polska, och slutligen kunde man ibland uppfatta några lösryckta toner af en »hopservals» bortifrån »Babel».

— Di ska väl förbju' folk å danse å roge sej mä, sade en, brytande tystnaden; ja undrar, om dä inte snart ska komma på »ådera», hur en ska bära sej åt, när en ska gå på lanterin*.

Det låg en viss bitterhet i tonen, och det syntes tydligt, att den talande hörde till demonstranterne samt lifligt deltog i det nyuppfunna sättet att uttrycka sitt tycke eller »otycke» mot befälet.

— Ja, dä ä nokk så, sanna mina or'; dä ska inte hinna gå så många år, inna' dä blir slut mä all rolighet härute. Bara off'sera får lefva flott å svänga sej på sina baler, så ä dä inte så noga mä, hur di gemene har't.

— Ä dä sant hva' du nu har talt om, att vi inte får ha vår me'ssommarsroli'het å klä som vi vill uta'för kaptins tält, då skyldrar ja' ve nästa mönstring, dä ä så myke som ä säkert, inföll den, som tycktes vara den starkaste rabulisten.

— Ja, då gör ja' sällskap, instack sidokamraten. Ja' feck så dåli' ma'säck utå rusthållaremora, att ja' ger dom go' da', ja, *dä* gör ja'.

— Nå, då slå vi hvarandra i hand på dä. De båda händerna möttes, och löftet bekräftades med en bastant ed . . .

---

* Latrinen.

Det lider emellertid mot elfvatiden, då det skall vara slut. På slätten har folkmassan börjat glesna, under det att man på den förbistrykande landsvägen ser den ena landtbokaravanen efter den andra insvepas i ogenomträngliga dammoln. På sjelfva slätten antager allt efter hand sitt hvardagsutseende, och vid midnatt ligga de båda regementena, försänkta i sömn. Utom lägret är emellertid ej allt så lungt som vanligt denna natt. Beskänkta och upprymda östgötadrängar stoja och glamma med hvarandra och med nattfjärilarne, hvilkas uppträdande nu blifvit allt djerfvare. Slutligen uppstår ett och annat gurgel rörande dessas gunst. Slidknifvarne komma fram, och små skärmytslingar uppstå, medan det besegrade partiet i sitt trångmål söker skydd inom lägrets fridlysta område. Nu höres: korpral ut! A-i gevär! från polisvakten. I nästa minut är denna ute, och patruller utsändas för att taga vara på fridstörarne, af hvilka snart ett dussin hamna i finkan.

Omsider blir det dock lugnt äfven utom lägret, och dödstystnad hvilar öfver den stora slätten.

Midsommarfesterna ha emellertid under de senare åren förlorat ej så litet af den öfversvällande lifskraft och ystra glädje, som de förr egde, och ha i stället fått något tråkigt och trumpet i minen. Pregeln af *folkfest* ha de ej vidare, och tjugo år härefter skall måhända östgötabonden för barn och barnbarn endast kunna tala om »me'ssommarstänger'a på Malmen å kri'smänner'as dans» omkring dessa som ett bortbleknande minne.

VIII.

Fältläkaren.

Ja, det är, som jag ofta sagt, sade den gamle doktorn, under det att han svängde silfversnusdosan mellan fingrarne, det är, som jag alltid sagt: militärer och »civilister» kunna aldrig samsas. Det är med de förre som med oljekulorna i vattenglaset: de flyta ofvanpå och vilja ej veta af någon sammanblandning med det lager, af hvilket de dock *uppbäras*.

— Det der är blott de vanliga fraserna! »Flyta ofvanpå»!... »Ej veta af någon sammanblandning»... Nonsens! inföll en i sällskapet.

— Det skall *du* tala om, utbrast han het. Jag borde väl ändå efter så många år ha lärt mig begripa den saken bättre ... Det *är*, som *jag* säger, begriper du ... Jag behöfver ej leta efter bevis. Hur har ej till exempel läkaren blifvit behandlad ända till på senaste tider!... En regementsläkare hade inpå detta århundrade samma rang som en löjtnant! Det är ju fint, eller hur? En person, som nedlagt åratal på vetenskapliga studier, han skulle vara likställd med en sådan der

junker! Men ej nog härmed: hans underläkare, som äfven på den tiden skulle vara studeradt folk — minst kirurgie magistrar — fingo nöja sig med fanjunkaregrad. Nå, man kan ju ej bättre begära 'af en stormstolle'*, men han gjorde dock något för kårens anseende, ty förut fanns blott en regementsfältskär vid hvarje regemente, hvilken hade tvenne »fältskärsgesäller» till hjelp, då trupp låg sammandragen, ej annars.

— Ja, det der kan ju vara förtretligt nog, inföll en annan i sällskapet, men värre var det med utkomsten. En bataljonsläkare hade ju ej mer än 375 i årlig lön och en underläkare 225. Det var värre.

— Värre, nå ja, visst, men hvaraf kommo de dåliga inkomsterna? Jo, af intet annat än den låga samhällsställningen. Ju högre denna, ju bättre vilkoren, ju lägre denna, ju sämre lönen.

— Nå, är du nöjd nu då? frågade en, skrattande ... Jag tycker, minsann, att ...

— ... hvad att? Jo, att vederbörande borde finna sig i de nya förhållandena, afbröt den gamle fältläkaren hetsigt. Men tror du, att de göra det?... Nej, visst inte! De dubbla ränderna på kragen och buljonerna sitta dem i halsen, må du tro!... Det är ej längre än fjorton da'r se'n som A—ll sa': 'Ja... ja.. så... d..d... *du* ska' gå *före* me.. mej!'... Jo jo men, det kostar på!

Här föll gubben i sina funderingar. Han hade kommit ur sitt esse vid tanken på en mängd af oegentligheter, för hvilka han varit utsatt, och som på det känsliga sinnet verkat som nålstyng. Hvad som gjorde, att han i detta fall var så retlig, var icke så mycket det personliga i denna ringaktning som

* Han syftade på Gustaf IV Adolf.

icke mer nedsättandet af kåren, hvars parti han, i *detta* fall åtminstone, varmt tog.

Han satt under tiden och strök och vände på sin silfverdosa, medan det i sig sjelf fula ansigtet blef ännu fulare genom den bistra minen, men så kommo ögonblick, under hvilka det drog en ljusning öfver detta, och då glömde man, hur ful han var. På sådant sätt vexlade det en lång stund mellan solsken och fult väder. Solen i lynnet ville denna dag ej fullt bryta igenom molnet, utan var han sur och tvär. Han hade vid dessa tillfällen ett sätt att reta upp sig sjelf, i hvilket visserligen låg ett drag af komik, men som dock i längden kunde bli tråkigt. Rätt som han satt, kom ett sådant der raptus öfver honom.

— Det kostligaste af allt är, att »det der herrskapet» vill begripa anatomi, derför att de kunna *exercisreglementet*. Jag blir så rasande, att jag kunde flyga i flingor, när jag tänker på påhittet med den gymnastiken och, framför allt, den der förbannade hoppningen . . . 'Halfva armén' skall få bråck genom den der galenskapen. Tänk, tre, fyra alnars breda grafvar, som de gamle gubbarne skola öfver! Är det vett i det der!? — — — Jag har talt vid ej så få militärer i ämnet. En och annan tycker väl som jag, att det är en galenskap, men de flesta mena, att påhittet 'ej är så dumt'; det skall ge folket förmåga att i fält kunna ta' sig fram i svåra terränger — se'n tarmarne släpa af bråcket, de fått, men det glömma de. För herrar militärer innehåller en generalorder mycket mera vist och sant än tio Guds bud. Tro mig!

— Nej, det gör jag inte, för nu är bror oresonlig och slår öfver; sådant brukas ibland, sade en af sällskapet. Inte kunna vederbörande neka att lyda order? Inte duger det bland militärer, inte!

— Det har jag inte sagt, men de skola erkänna, att tilltaget är både dumt och omenskligt, och de, som stå manskapet närmare, skola låta höga vederbörande få veta blundern. Men tro, de göra det! Nej, visst inte.

— Men à propos detta, hur kommer det sig, att folket vid ditt regemente be' Gud bevara sig från att komma in på sjukhuset? frågade en och såg ut som en spjufver.

Det ryckte till i doktorn, snusdosan stannade, och han gaf denne ett par ögon, som kunde vara allt utom goda.

— Nå, nå, se inte så rasande ut, käre onkel... Engelskt salt och kräkpulver spela ju...

— Jaså, har du hört den der historien, sade han, uppklarnande, under det att han fick något tjufpojkaktigt i minen... Ja, hvad ville jag göra? Jag gjorde min skyldighet hvarken mer eller mindre, såvida man erkänner, att det är läkarens pligt att göra den sjuke frisk så snart som möjligt.

— Hur var *det?* frågade en nyfiket.

— Jo, när jag en morgon kom ner på sjukhuset var det fullt med sjuke... Det skulle bli en fältmarsch på några dagar, och det kostade på latmaskarne. Jag började på den närmaste.

— Hvad går det åt dig, din stackare? Du ser så ynkelig ut.

— Åh, ja' ä så sjuker, så doktorn aldri kan tro't.

— Hur förhåller dä säj?

— Jo, jag känner värk och spräck i hele kroppen... ja' kommer mej nog inte*...

Jag såg på tungan; den var frisk. Jag kände på pulsen; den var normal. De voro friska som

* Jag blir nog ej frisk.

nötkärnor hela sällskapet, ehuru de spelade sjuke förbannadt bra.

Bohnsack såg arg ut och lät det skelande ögat halka öfver raden; jag åter hade svårt att hålla mig från skratt.

Vi hade nu en liten konferens. Sjukdomens diagnos var lätt gjord, och jag ordinerade kräkpulver och engelskt salt och aflägsnade mig. Dagen derpå måste jag fara in till staden, och det drog således ut en dag, innan jag åter kom upp på sjukhuset.

Der var tomt, och jag såg frågande på sjukvårdssoldaten.

— Jo, dä va' ena rikti'a med'kamenter, di der, må doktorn tro, sade han, skrattande; di gjorde nytta, inna' di ta'tt in dom. Ja' gjorde som doktorn sa': ga' ett par saltet å ett par kräkpulvert; di andre skulle få vänta, men när di såg, huru sönderbrutna di två ble utå kräkpulvert, och hur utpinta di två andre ble å dä engelska saltet, så börja' di, som inte fått in något än, å känna sej allt bätter och bätter, å när ja' se'n kom med skea å ville ge dom in, så slo' di mä begge händer'a ifrå sej å ba' gu' bevare sej för doktorns med'kamenter, å mente tro på, att di skulle akte sej för te å bli sjuka mer. Jag försökte å hålla mej allvarsam, men det var omöjligt, när sjukvårdssoldaten beskref, hur den som fått kräkpulvret kände sig, som om han 'legat under en mangel' och den andre som e' urvattnader sill'. Vid minnet häraf började han att skratta, och tjufpojken tittade fram i ögonvrårna.

— Ja, men för att återgå till det, hvarifrån vi utgingo, sade den som ledt samtalet in på detta ämne, säg mig upprikrigt: har bror sjelf haft något att beklaga sig öfver? Brors namn som författare har gjort, att bror aldrig varit utsatt för sådana

förtretligheter, som andra kanske varit utsatta för. Mot *Onkel Adam* ha nog alla varit höfliga.

— Ja, men det är det jag ej vill veta utaf, svarade han retligt. Jag vill ha den ställning, som tillkommer mig, ej för *min* utan för *min kårs* skull. Men hur långt sitter ej detta inne! Jag skall strax genom ett exempel bevisa, att det så förhåller sig. Jo, det var för ej så längesen en stor middag på Malmen. Det var kungen det skulle festas för. Det var ett förskräckligt hoverande, och man hade beslutat att riktigt visa sig på styfva linan. Under det man lade sista handen vid bordet, föll det mig in att titta in i salongen. Jag märkte härvid, att man redan bestämt placeringen. För att på förhand få veta min plats gick jag ena stolraden utefter och kom så till min lapp. Den var mellan majorerne och kaptenerne. I det samma kom en af arrangörerna.

— Hvad vill det här säga? frågade jag och pekade på lappen.

— Jo, vi trodde, att du ej skulle ha något emot, att vi placerat dig så . . . Du sätter ju dig öfver sådana der etikettsfrågor och derför . . .

— Det kan nog så vara i hvardagslag, men vid ett sådant tillfälle som dettta ska jag ha den plats, som tillkommer mig, hvarom icke, går jag ej till bordet; det är så mycket du vet.

— För all del . . . För all del! . . . Vi ska genast ändra det, hette det nu, men de skulle ändå göra ett försök att låta det bli vid det gamla, fastän det icke lyckades . . . Jo, jo men, är det så och *blir* det så. Allt det der kan vara litet försmädligt för det civila folket, men det är dock vida bättre än att göra alla till militärer . . . Att i en tid, då det jäser bland massorna, vilja sätta vapen i händerna på hvarenda karl är ju rent af vanvett. 'För-

bannade kalfvar'! Det är, som om vår herre slagit dem med blindhet... Inser du ej det? fortsatte han och vände sig häftigt till en, på hvars min han såg att denne hörde till opponenterna, inser du ej, att när missnöjet nått sin spets, när alla dammar sprängas och den förstörande floden rusar fram och fördränker den gamla civilisationen med alla dess synder, då äro dessa missnöjde till nio tiondelar vapenkunnigt folk, som skall göra gemensam sak med massan. Nej, tacka vill jag den indelte soldaten! Det finns hos denne krigarens kastanda, hvilken, i många fall ej bra, dock härvidlag kommer väl till pass, ty han skall alltid ställa sig på ordningsmaktens sida. Får knekten väl uniformen på, så heter det genast: »boen! boen!»* Han känner, om ock endast instinktlikt, att han är icke blott fäderneslandets försvarare utan äfven ordningens upprätthållare... *Duger* den gamle indelte knekten till intet, säger du?... Snack!... Han duger visst... Det finns ingen soldat i verlden, som går upp emot honom och hvarför?... Jo, han tycker, att han har något att försvara... Tror inte du, att han är lika rädd om sitt potatisland och sin rågtäppa som storbonden om sina råg- och hvetefält? Jo, han känner sig sammanvuxen med den jordtorfva han brukar, och som han kanske med floder af svett eröfrat från illmarken. Det kan väl hända, att han numera saknar en och annan egenskap, som anses nödvändig för nutidens soldater, men så har han i stället sin seghet, sin förmåga att slita ondt och hugga i, sin disciplin och, framför allt, sitt förtroende till befälet, som vida uppväger dessa brister. Jag har aldrig lärt känna så bra karlar bland det så kallade bättre folket som jag känt bland våra soldater. Hvilka kronokarlar äro ej många utaf dem!

* Bonnen = bonden.

Carl Johans yttrande, att »svenske soldaten är Sveriges hyggligaste bonde» är ett bland de yttranden, som slå hufvudet på spiken, något, som den mannen ofta gjorde.

Då gubben kom in på detta ämne, blef han alltid intresserad, och följden deraf blef att lynnet klarnade upp. Så äfven nu, ty på en gång utbrast han. Ja, men en historia, då löjtnanterne blefvo snäste, får jag lof att tala om.

Jo, det var 1848, då vi gingo ut till Danmark. Det var just vid den tiden, som mina skrifter voro mest lästa, och folk reste — skam å tal om'et — långa vägar för att få se »Onkel Adam» vid nattqvarteren eller på de ställen, på hvilka vi lågo öfver och hade rastedag. Det der smakade ej precis bra, och då och då hördes ett stickord, som visserligen skulle vara skämt, men på hvars botten låg ej så litet syra. Härunder kommo vi till — — —* gästgifvaregård. Det var en af de förste i Småland.

— Se så, gudskelof, nu ha vi då kommit utom Östergötland, så att vi kunna slippa höra: »Onkel Adam», »Onkel Adam», hvem är det som är Onkel Adam?... hvar står han?» i hvar eviga momang. Nu kan äfven annat folk få vara med på ett hörn, sade en af officerarne, skrattande och slog mig på axeln med en viss triumf i tonen. Jag grinade emot, men jag kan ej neka, att det stack mig ett grand, och jag förlängde derför ej samtalet. Från honom styrde jag mina steg in i gästgifvarstugan.

Denna var full med officerare, och då jag kom in, stod en af majorerna och samtalade med gästgifvaren.

Jag märkte snart på minerna och nickningarne, att jag var föremålet för samtalet. Jag låtsade dock

* Namnet, många gånger hördt, men nu glömdt.

om intet utan stod och småpratade med en af kamraterna, då gästgifvarfar, »molbligande» på mig, straxt derefter strök förbi och lemnade rummet. Han blef dock ej länge borta utan återkom och nu ej ensam, ty under armarne hade han instuckit fyra champagnebuteljer och tätt bakom honom gick en piga, bärande en bricka, fullsatt med buteljer och glas. Minuten derefter hördes det: pang! pang-pang! hvarunder glasen ifyldes.

Nu äskade värden ljud. »Jag bjuder sällan på *champagne*, mina herrar, men då en sådan ära vederfares mig som att få se en så märkvärdig man som *Onkel Adam* under mitt tak, gör jag ett undantag och ber herrarne förena sig med mig för att dricka en skål till hans ära. Onkel Adams skål, mina herrar!»

På det lilla talet följde ej något svar, ty då hade han nog omnämt det. W. var nämligen mycket klen som »talare» i detta ords vanliga mening. När han åter, helst på tumannahand, fick berätta, skildra, omtala historier, då kunde han tala, och det som få, och den som hörde honom i sådana stunder, glömde honom aldrig. Svarslös blef han dock ej, ty sedan han klingat med värden och några af de andre, gick han bort till den glorierande löjtnanten, mot hvilken han »räckte lång näsa», en pantomim, så uttrycksfull, att de kringstående brusto i ett skallande skratt. Den sålunda apostroferade såg åter mycket enkel ut, hvilket ej minskade det roliga i situationen.

I sådana ögonblick kunde det glada, tjufpojkaktiga, sjelfsvåldiga, som fanns i denna natur, solstrålslikt glimta fram mellan de mörka moln af tungsinthet, som isynnerhet mot slutet af hans lif, fördystrade detta. För att rätt förstå hans för-

fattarskap måste man ha sett honom i dessa solskensstunder, ty det var dessa, som i mångt och mycket gaf det tilltalande och egendomliga åt hans diktning.*

---

* Både i denna och i den föregående berättelsen har förf. låtit det der om gymnastiken inflyta. Det har skett afsigtligt för att visa, huru man bedömde denna sak inom såväl läkare- som de rena militär-kretsarne. Den gamle fältläkaren, i detta fall framsyntare än mängden af sina kamrater, var kanske också den som först och modigast utsade sina tankar om »missgreppet». Han blef ock sannspådd, om äfven procenten af de skadade ej blef så hög som han förutsade. I rekrytutbildningen ingår den dock som bekant, fortfarande. Det var också endast mot voltigen med *gubbarne* som han så skarpt uttalade sig.

III

FRÅN SKILDA HÅLL OCH TIDER

I.

Skördekalaset.

Det låg en matt dager öfver sjukrummet. Från det mörkaste hörnet af detta hördes en sakta qvidan, medan några förvirrade ord utvisade, att feberns fantomer jagade hvarandra inom en sjuk hjerna. »Stå ej så der och fubbla, Boll! .... Håll geväret rätt! ... mumlade den sjuke. Nu kommer generalen! Håll tungan rätt i munnen, karlar, det ber jag er!» kom det stötvis, medan korta jemmerrop uppfylde pauserna. Härpå följde några minuters tystnad; den sjuke hade dusat till ett grand, under det att den korta andedrägten tillkännagaf, huru feberhett blodet sjöd inom honom. Men på en gång vaknade han upp och reste sig hastigt, under det han med en blick full af förskräckelse skrek: Se der kommer länsmans gule schäs! Hvar ska jag gömma mig? ... Om jag skulle krypa upp i skorsten? Hva sa? Och han log med ett knipslugt leende ... Bara han ej får kommunicera mig lagsökningen, så ... Men för tusan ... Hvem har han med sig? ... Jag menar det är generalen,

som vill se, hur kompaniet exercerar. Bäst, de gömma sig bakom la'gården, för de ha legat af sig, se'n jag gnuggade dem ... Ohj, ohj ... Hvad det brinner här! och den sjuke förde handen till pannan. Ansträngningen hade uttömt krafterna, och han nedföll maktlös på kudden. Några minuter derefter hade han fallit i en djup dvala.

I detsamma öppnades dörren sakta, och ett medelålders fruntimmer steg in i rummet samt gick med ljudlösa steg fram till sängen, der hon några minuter blef stående i framåtlutad ställning, medan hon uppmärksamt betraktade den sofvande. Ögonblicket derefter gick hon emellertid fram till fönstret, der hon tog plats vid sitt arbete, hvilket var af den beskaffenhet, att hon fick ljus nog till det genom en öppning mellan rullgardinen och fönsterbrädet. Hon grep sig genast an med detta. Sättet, på hvilket hon gjorde det, utvisade, att hon tillhörde det slags menniskor, som under hopade svårigheter aldrig förlora sin själsnärvaro och aldrig försumma sina åligganden utan under en jemn och stilla pligtutöfning gå sin väg framåt, som om ingenting ovanligt passerade. Då och då upplyfte hon dock hufvudet och lyssnade, och detta skedde vid de tillfällen, då antingen qvidandet från sängen blef högljuddare eller då några ord, som särskildt ådrogo sig hennes uppmärksamhet, undföllo den sjuke. På så sätt förgick en timme under jemmer och feberfantasier, hvilka afbrötos af kortare stunder, då det blef alldeles tyst. Under en sådan, längre än någon af de föregående, hördes på en gång ett häftigt: Lotta! ... Är du der? åtföljd af en häftig rörelse bakom skärmen.

— Ja visst, min gubbe! ... Hur kan du tro annat? svarade frun och reste sig hastigt från sin plats samt stod i nästa ögonblick invid sängen. Hur

är det?... Hur är det? Äro plågorna lika svåra. Vid de sista orden lade hon sin ena arm omkring hans hufvud och drog det ömt intill sig.

— Åhnej... åhnej!... svarade den sjuke, som rest sig och nu satt kapprak i sängen... Åhnej, men det förefaller mig, som om det regnade igenom taket... Regnar det inte ute? Jo visst, gör det det... Det smattrar ju mot fönsterrutorna... Det hör väl jag... Tänk, hvad rågen skall bli förstörd ... Hör du, Lotta, du! Du har väl stält dig så, att du kan ta' emot kungen?... Vinerna, dem svarar jag för... För all del laga, att inte nyckeln till vinkällaren kommer bort!... Tänk, om jag ej får sälja mitt vanliga rågqvantum, då är jag såld.

— Käre, min gubbe, ta ej så illa vid dig för rågen, du!... Den kommer nog in som andra år, svarade hustrun, lugnande, i det hon med den lediga handen strök honom öfver den feberheta pannan. Har det någonsin under dessa tio år' vi bott här, händt, att du ej fått in din råg?... Hvarför skulle vi ej få det i år?... Nej, nej, säger jag!... Det slår ej alls något regn mot rutorna ... Det är bara inbillning.

— Så säger du jemt... men jag hör väl det, jag, och så dryper det ju så för galet här!... Jag blir rakt förderfvad i denna vätan.

Hustrun suckade djupt. Hon fruktade ej utan skäl, att hans idéer rörande regnet och den förderfvade grödan skulle bli fixa och öfvergå till utbildad sinnesrubbning. De hade ej gett med sig utan blifvit allt mera inbitna under de sista veckorna.

Med en sinnesnärvaro, som aldrig förnekade sig, förstod hon dock äfven nu att lugna den sjuke, hvilken, utmattad af ansträngning, slutligen åter matt sjönk tillbaka på bädden... Hustrun satt en stund

och höll mannens hand i sin, men då hon märkte, att han insomnat, lemnade hon platsen vid sängen och smög sig på tå till fönstret, der hon återtog sitt arbete.

* * *

Det är på —bo kaptensboställe, som krönikören infört läsaren. Kapten J—r* hörde till de der gamle militärerna, som helt och hållet uppgingo i sitt jordbruk och sin brännvinsbränning. Med åren hade det militära till den grad afdunstat, att litet eller intet återstod. Exercisreglementet var kastadt i vrån och Lundeqvists jordbrukslära hade blifvit hans husbibel.

Tidigt gift, *för* tidigt kan man väl säga, då det unga hushållets ekonomi hufvudsakligen hade fotats på den lilla löjtnantslönen. Hade han snart kommit in i ekonomiska svårigheter, som tillväxte i samma mån som barnskaran ökades, medan inkomsterna visade ett betänkligt stillastående.

Långt borta vid den yttersta synranden vinkade emellertid räddningen i skepnad af —bo, regementets fetaste boställe, men det var längt »häna och dit», som löjtnanten alltid uttryckte sig, då hustrun under bekymren tröstande påminde om den blifvande hjelpen. Men så långt det var, så kom den dock, och kaptenen hade i tio år suttit vid det efterlängtade brödstycket, som skulle varit fett, hade det ej kommit tio år för sent, ty nu hade skulderna vuxit så, att det endast var att sitta med öskaret i hand för att hålla båten uppe. Den sista

* Krönikören vågar ej utsätta namnet i sin helhet af fruktan att misstaga sig. Han tror emellertid att initialen och slutbokstafven äro de rätta.

tiden hade isynnerhet varit brydsam! »Kommuniceringar» och utslag hade följt tätt på hvarandra, och ett par gånger hade grannarne med stort deltagande sett, huru en gul bredschäs körde fram till kaptensbostället, och i denna sutto två personer, som väl sällan äro välkomna, och aldrig då de komma i sällskap, det var nämligen länsmannen med sitt tjenstebiträde, fjerdingsmannen.

Dessa bekymmer i förening med en häftig förkylning hade slutligen nedlagt kaptenen på den sjukbädd, på hvilken läsaren funnit honom. Sedan sjukdomen deciderat sig, konstaterade läkaren den vara nervfeber, hvars symptomer utvisade, att den skulle bli både häftig och långvarig. Men ej nog härmed: en gastricism sällade sig till det onda, och doktorn skakade på hufvudet. Hvad som försvårade sjukdommen och gjorde utgången så tvifvelaktig var den sjukes oro: än ängslades han för länsmannen, än för generalen, än för regnet, värst för det sistnämda, och han tyckte sig jemt höra dess smattrande mot rutorna, och detta fastän det rådde en pinande torka.

På så sätt gick sommaren, och hösten var i annalkande. På hafrefälten hade det blifvit allt längre mellan sädesskylarne och allt kortare mellan tranflockarne, som på sin utresa en gång för alla förälskat sig i boställsfälten och gerna öfvernattade på något af dessa.

Det var en sådan dag. Det ena flyttfågelsstråcket efter det andra hade dragit förbi; de vanliga nattgästerna hade dock ej synts till, men då det led mot qvällen, och de sista hafrelassen närmade sig gården, kom en stor tranflock, dragande åt det vanliga hållet. Kommen midt öfver —bo, slog den ett par kretsar öfver detta, liksom om den velat försäkra sig om, att den ej tog fel, hvilade derefter

ett ögonblick på vingarne och slog derpå ned i det vanliga gärdeshörnet, der de ordnade sig för natten med utsättande af »vedetter» och iakttagande af de vanliga försigtighetsmåtten vid ett sådant öfvernattande.

Härunder gick det lifligt till framme på bostället. Uppskörtade och rödmosiga pigor sprungo om hvarandra. Somliga gjorde en storstädning kring husen: andra lade sista handen vid en ärepport, hvilken hvälfde sig öfver inkörselgrinden; under det att några med uppkaflade lintygsärmar buro upprågade fat och hvitskurade träkannor ned till logen, på hvilken ett stort bord var uppdukadt. Utanför denne hade en mängd arbetsfolk, uteslutande af mankönet, församlat sig. Vid en närmare blick på dem, fann man snart, att det ej var vanliga arbetare. Detta visade visserligen i första rummet de uppvridna mustascherna och de långa hakskäggen, men man såg det äfven på deras rörelser, i hvilka låg något rappt och decideradt, som ej finns hos den vanlige arbetaren. Det var de två närmast boende korpralskaperna af kapten J—rs kompani, hvilka, då ryktet om dennes sjukdom börjat sprida sig i trakten, öfverenskommit att ge den afhållne chefen ett handtag med grödans inbergande. Förslaget, väckt af en af korpralerna, hade genast funnit anslutning, och man hade öfverenskommit att turvis, fyra eller fem om dagen, kostnadsfritt biträda vid inbergningen, ett beslut så mycket nödvändigare, om grödan skulle komma under tak, som kaptenen ej hade råd att hålla mer än en dräng. Hvad denne ej hann med skulle skötas genom legdt folk, men hvarifrån få pengar att lega med, då kaptenen låg sjuk? Så resonerade de hederlige knektarne. Korpral Blom hade ordnat det hela. Allt hade gått efter uträkning, och så var ändtligen den dag kommen, då sista lasset var kommet under tak.

Denna dag ville kaptenskan nödvändigt fira med ett skördekalas. Hon hade måst uppsäga sin sparbanksbok för att slå ihjel ett par af de värsta björnarne, och den lilla återstoden tyckte hon sig ej kunna använda bättre än genom att visa sina hjelpare sin tacksamhet på ett sätt, som de mest värderade: hon skulle tillställa ett »slotteröl», på hvilket mat och dryck ej skulle felas. Nu föll det sig så, att mannens födelsedag inföll vid just den tiden af året. Den hade hon alltid firat, och det året vill hon mer än någonsin göra det, då han ju blifvit återskänkt åt de sina. Doktorn hade nämligen vid sitt sista besök förklarat, att lifvet var utom all fara, ehuru tillfrisknandet komme att gå långsamt. Hon hade sålunda utsett denna dag för skördekalaset, och det var beslutadt, att Blommen skulle i kompaniets namn framföra dettas lyckönskningar till den afhållne chefen. Allt skulle emellertid vara en fullkomlig öfverraskning för denne. Den lilla kaptenskan hade nämligen alltid varit fallen för atrapper och surpriser. Skulle hon ge bort ett synålsbref, kunde emottagaren vara säker på, att konvolutet skulle föreställa något igelkottsartadt; var det fråga om ett klädesplagg, så hade något af de slagtade smådjurens hud måst släppa till emballaget. Iscensättningar var hennes mani, och en födelse- eller namnsdag fick ej firas utan kostymering, proverbspel och dylikt. Mytologiska personer fingo dervid ofta uppträda på skådeplatsen, hvarvid olympen oftast fick släppa till repertoaren. Vallhalla-gudomligheterna föreföllo henne emellertid för mäktiga, hvarför hon ej vågade sig på några efterbildningar af desse, ehuru mannen ej skulle behöft skämmas för sig som framställare af Thors kämpagestalt. Denna gång kunde det dock ej bli fråga om något sådant: ungarne hade alla flugit ut ur boet; de gamle sutto sålunda ensamme i detta,

och faran hade dessutom varit för stor och öfverhängande för att något skämtsamt skulle kunna ifrågakomma, men en liten öfverraskning hade nödvändigt måst sättas i scen, annars var ju glädjen blott half.

Det var på eftermiddagen samma dag. Kaptenen låg på soffan i sitt eget rum, som han sedan några dagar fått utbyta mot sängkammaren, hvilken fått göra tjenst som sjukrum. Den kämpalike gestalten hade sjunkit tillsamman; ögonen lågo djupt i sina gropar, och det långa hakskägget, som låg utbredt öfver bröstet, hade blifvit gråsprängdt. Han var ytterligt matt, och det var endast korta stunder, som han orkade upplyfta ögonen. Då och då gjorde frun en titt in i rummet, frågade, som vanligt, om han behöfde något, satte sig ned ett ögonblick och tog ett arbete i handen, hvilket dock skedde mer för syns skull än för att något skulle bli gjordt, men var en halftimme derefter åter på dörren. På så sätt gick dagen för den stackars kaptenen i sin gråa enformighet. Frun åter kunde ej klaga öfver någon sådan; ty för hvarje ögonblick kom det alltid något nytt, som hon skulle ha ögonen på, och som hon skulle bestämma och ordna. Sådant ta'r emellertid på krafterna, och det kändes derför som en stor lättnad, då det sista fatet sattes på gästabudsbordet, och hon en halftimme senare såg sina gäster samlade kring detta, vid hvilket koropral Blom skulle fungera som värd. Till denne hade hon framstält vissa önskningar, hvilka gubben, smickrad af förtroendet, med ett litet ställningssteg för hvarje, lofvade att noggrant uppfylla. Den andre korpralen, yngre i tjensten, hade frivilligt afstått från värdskapet, hvilket visserligen var en utmärkelse för Blom men hvilket äfven hade sina qvistigheter. Medvetenheten häraf visade sig också vid sjelfva bord-

sättningen, då det hette: »hör du Qvick, sätt dej här bre've' mej, så att ja' får se ätter, att du super lagom. Rask å Fri får inte setta bre've' hvarandra, för då kommer di genast i slagsmål», men efter dessa försigtighetsmått hade man ändtligen kommit till bordet. Första stunden rådde en fullkomlig tystnad kring detta, ty är det ej så noga med bordsederna vid folkgästabudet, så håller man dock noga på *en* sådan: man låter maten tysta munnen, och är det först med grötrimmen, som tungans band börja lossna. Så äfven här, men när hvitgröten inburits, uppmanade »värden» gästerna att klämma ur sig några »rim»; den som ej det ville skulle låta gröten stå orörd. Detta skulle visserligen vara skämt, men det låg dock ett visst kommando i tonen, och i de flestes ansigten syntes en min, som antydde, att man ransakade hjernkammaren, huruvida der tilläfventyrs kunde finnas några rim, som glömts qvar sedan julen. Blom sjelf öppnade raden.

Denne gröten ä kokter i e' gruta men inte i ett glas,
Kaptins, di bju' i da' på ett ståteli't kalas.

Qvick hickade derefter:

Den . . . denne grö . . . gröten ä kok . . . kokter i e' gruta
men inte i e' potta,
Gu' . . . gu' bevare kap . . . kaptin å hans gamla Lotta!

— Att du inte skäms, pojke, å tala så vanvördi't om kaptins! utbrast korpralen och hötte med handen.

— Hv . . . hva faen nu? stammade rekryten. Ho heter la Lotta? å ja' ba Gu' bevara'na.

— Men du skulle sagt *kaptinska*.

— Dä rimmar inte bra mot dä andra eller hva' tycker korpraln?

Några fnissningar läto höra sig . . . Blommen

måste erkänna sanningen af anmärkningen och kommenderade derför: näste man!

Nu följde rim på rim, de flesta dumma och otympliga, men så kom det ett och annat, som var både qvickt och fyndigt. På detta sätt fortsatte det raden utefter, tills den siste hade fått lägga sitt i »taleskålen», ty alla ville vara med.

Detta löd:

Kaptin, han fyller i dag sina sexti år.
Vi önska alla lycka åt hans gråa hår.
Hans gröt ha vi ätet,
hans öl ha vi drucket,
å derför vi tacka
med stop å mä »bläcka»
å dricka hans skål
å fruns hans på köpet
i denne här tårn! — Gutår!

— Du går uta' på oss allihop, Stolt! hördes »värdens» röst från bordsänden. Anfäkta dej! Du ä, minsann, inte dum . . . Hur länge har du gått å grunnat på dä der, inna' du fick ihop'et . . . Prat! Ja' skulle behöft ett år, dä vet ja'.

Så lät det omkring naturpoeten, som emellertid tömt sitt stop till kaptensfolkets ära och nu sköt det ifrån sig.

— Jaså, kaptin fyller år i da', dä viste ja' inte, utlät sig en.

— Då ska vi väl upp å hurra för'rn, tillade hans granne. Dä ä väl så du menar, Blom?

— Jo, dä kan du lita på. När vi ätet ifrå' oss, marscherar vi upp på gårn å gör front framför hans fönster, å te hva ja' då har å säja, ska i säja ja å amen mä tre hurran'e så pass, att di kan väcka upp di dö'e . . . Hör i dä, kamrater!

— Ja, nokk hör ja', å Gu låte mej ba — ba bara kun — kunna! stammade hans bordsgranne, som, trots förbudet, tittat allt för djupt i glaset.

Nu följde en rätt, som för de fleste var ny. Detta tystade munnen på gästerna, och en stunds tystnad inträdde, hvarunder endast en anmärkning till den närmaste grannen då och då hördes.

Under tiden satt kaptenskan uppe och sällskapade med sin man.

Denne låg orörlig på soffan, då han var för matt att röra sig. Då och då slog han upp ögonen, och lät blicken falla på hustrun, men för det mesta låg han med tillslutna ögon. På så sätt förflöt en timme.

— Hur långt har det lidit med grödan? frågade han slutligen med matt stämma — Det mesta är väl bortskämdt af vätan. Det regnade inte kristligt vid den tiden den skulle in.

— Inbillning, käre gubbe, bara inbillning!

— Att du kan säga så! Jag hörde jemt, hur det smattrade mot rutorna.

— Bara fantasier, käre du! Hvarenda kärfve kom in utan att ha fått en droppe på sig.

— Nå, men hafren då? Den är väl ej halfbergad än.

— Jo, det sista lasset kördes in för ett par timmar se'n.

— Du narras väl?

— Det är ej så min vana, allra minst skulle jag vilja göra det i dag. Jo, som sagdt, det sista lasset kom under tak för en stund se'n.

— Men hvar har du fått pengar ifrån? Inte har Nils och pigorna kunnat berga in grödan ensamma, och pengar har du ju ej haft.

— Nej, det har allt varit det lilla, men det har gått ändå. Jag har haft en mängd tomtar, som dragit till huset.

— Nej, men Lotta, hvad är det här för slag? Du säger dig ju ej vara hågad att skämta, men så gör

du det ändå. Bergat in grödan har du, men pengar har du inte haft. Allt är mig en gåta. Sådant der irriterar mig, det vet du.

— Nå, så skall jag väl ej sätta dig på prof längre, och nu förklarade frun för sin man, hur hans knektar hjelpt dem. En del hade visserligen fått maten, men de mera burgne hade ej velat ta emot ens denna utan arbetat på egen kost, och nu höllo de på med skördekalaset.

— Skördekalaset? För att man skall kunna ställa till kalas, skall man ha pengar, men det har du, som du sjelf säger, ej haft. Allt är mig en gåta. Du har väl ej *lånat?*

— Lånat för att ställa till kalas? Det menar du ej — Men hvar jag fått dem ifrån, det blir min lilla hemlighet — så länge åtminstone —

Kaptenen kände sig rörd, men äfven för matt att kunna visa, hur djupt han kände det.

En stund låg han så, men på en gång reste han sig på den ena armbågen och lyssnade:

— Hvad är detta? utbrast han, förvånad. — Det är ju, som om en trupp marscherade in på gården?

Sjukdomen hade till den grad förslappat honom, att han icke ihågkom hvad hustrun sagt för fem minuter sedan.

— Det är det ock: dina knektar, anförde af Blom, komma att tacka för maten och lyckönska dig på din födelsedag. Du har ej kommit ihåg denne ... Ja, jag har förstått det. Och nu ville jag vara den förste att lyckönska dig, men ännu mer *oss*, att du uppnått den. Det såg ej så ut för två månader se'n.

Under de sista orden hade hon lemnat sin plats och slöt den liggande i sina armar. De båda makarne höllo hvarandra en stund varmt omfam-

nade, och frun hade knappt rest sig från den framåtlutade ställningen, då ett kraftigt ställningssteg hördes i rummet utanför.

Det var Blom som kom för att å kamraternas vägnar fråga, om de finge helsa på kapten.

— God dag, min käre Blom! sade kaptenen, resande sig. Visst äro benen klena, men om jag också skall krypa, skall jag ut på trappan och tacka er för hjelpen. Se så ja! Det går ju galant, och i nästa ögonblicket stod han kapprak invid soffan.

— Ja' får då säja kamrater'a, att vi får se kapten derute? frågade Blom med ett nytt ställningssteg som punkt till meningen.

— Ja, det får du visst. — Gå före — jag kommer efter —

En ny stampning, och Blom var ur rummet.

— Orkar du blott detta? frågade frun ängslig.

— Åhjo, åhjo! Du får hjelpa mig ut i förstun, och se'n orkar jag nog stå de minuterna. Det vore ju synd om dem, då de varit så vänliga mot oss. Se så, stora steg! — Framåt marsch! Det går ju bra.

Ögonblicket derefter stod kaptenen på trappan. Hustruns anbud att följa honom ut på denna hade han afslagit — De skulle aldrig i lifvet få någon respekt för honom sedan, hette det. Och så stod han der ensam, stödd på sin käpp. Det martialiska uttrycket fanns, trots sjukdomen, ännu qvar i ansigtet, kanske till och med förhöjdt af det gråsprängda skägget och de insjunkna ögonen,

— Gif akt! kommenderade Blom. Rätta er! Midt åt! Derpå marscherade han midt framför fronten och höll följande tal:

— Första och andra korpralskapen af Höjen

torps* kompani tacka kapten för maten och få derte hjertligen lyckönska kapten på sin sextien'e födelseda' äfvensom att ha blitt frisk från sin svåre sjukdom. Lefve kapten! Hurra! hurra! hurra!

— Tack, mina vänner! sade den gamle kompanichefen, rörd. För två månader se'n såg det ej ut, som om jag i dag skulle få stå här för att tacka er både för lyckönskningen och framför allt för den stora hjelp i gjort mig. Stor tack, mina vänner! Sådant här är tjenster, som man inte glömmer — Farväl nu! och Gud välsigne er!

Med dessa ord drog kaptenen sig tillbaka, och den lilla truppen afmarscherade nu till ladugårdshusen, der den upplöstes, hvarefter hvar och en på olika vägar uppsökte sitt hem.

Det var minnet af sådana dagar som denna, som i äldre tider sammanband trupp och befäl med så starka band. För den kompanichef, som förstått att göra sig afhållen, kunde soldaten göra de största uppoffringar.

---

* Här kunde möjligen ha stått Kåkinds, ty ett af dessa kompanier var det, som kaptenen var chef för. (Skaraborgs regemente.)

II.

En andrekapten.

Solen brände hett på den vidsträckta heden. — Under de tjocka tältdukarne var det qvaft som i blykamrar, och de svettande och pustande soldaterne kunde omöjligen få någon ro. Samma var förhållandet med den unge kompanibefälhafvaren, hvilken, liggande på sin rankiga tältsäng, oroligt vred sig fram och tillbaka. Ett par gånger hade han slumrat in men yrvaken farit upp, väckt af sorlet från en mängd röster i ett af de närmast liggande tälten. Kom så några minuter, då detta afstannade, men nu hördes i stället ett par ensamma röster, den ena långsam och öfvertygande, den andra hastig och lidelsefull. Midt under detta hörde han sitt namn nämnas. Nu reste han sig hastigt och lyssnade. Det var tydligen en allvarsam tvist, i hvilken hela tältlaget var intresseradt, ty under diskursen hördes än ett: dä va lögn, än ett: dä va ett *sant* ord, samt vid andra tillfällen: men dä ä ändå synn' om stackarn... Nå, än om oss då! och det var vid dessa tillfällen som sorlet uppstod, då hvar och en för-

fäktade sin mening. Den unge kaptenen blef nyfiken, men han kände sig äfven obehagligt berörd, då han, som sagdt, alltemellanåt hörde sitt eget namn inblandas i tvisten, hvilket alltid uppväcker en obehaglig känsla och isynnerhet, då man ej vet, hvarom saken handlar. Han hade emellertid åter nedsjunkit mot hufvudkudden, under det att han med det öra, som var vändt mot granntältet, sökte få del af samtalet, hvilket — han visste ej rätt hvarför — oroade honom. Så förflöt en halftimme, men nu hördes hastiga steg utanför tältet och ögonblicket derefter stack äldste korpralen vid kompaniet in hufvudet i tältöppningen med ett halfhögt: med förlof, sofver kapten?

— Nej, stig på! ... Hvad är det som står på inne hos er? ... Det var en förfärlig näbbstämma i håller derinne! Så fort jag lagt ihop ögonen, har jag blifvit väckt —

— Gud bevare kaptin! svarade den inkomne med den tonläggande lilla stampning, som kallas ställningssteg. Dä ä fråga om le'ssamma saker, må kaptin tro ... Somliga vill, men andra vill inte ...

— Hvad vill de och hvad vill de inte? Hvad menar du? frågade kaptenen, resande sig på ena armbågen.

— Jo, dä handlar, som sagdt, om le'ssamma saker, å dä ä svårt för en gemen å komma fram mä dä. Jo, dä ä som så, att kompaniet inte fått ut si' aflöning frå' kommenderinga på Vanäs.* Di andre kompanier'a har fått ut hvad di ska ha, men vårt inte: Nu vill somliga, att dä ska anmälas i majorsexpedition, så att dä blir ressel i't, men an-

* Det begagnade namnet visar, att tilldragelsen i fråga ligger bakom 1832, då det gamla Vanäs omdöptes till Karlsborg. Meddelaren af denna berättelse kunde ej lemna någon närmare tidsbestämmelse.

dra, som tycker, att dä ä synd om kaptin, vill dä inte, å dä ä dä vi kommet ihop om. Nu har ja' kommet för te å be kaptin råda oss, hur vi ska göra.

Kompanibefälhafvaren hade sprungit upp ur sängen, under det att han började mäta golfvet med stora steg. Ett ögonblick förflöt så, men i det nästa frågade han med besvärad min: när skulle ni haft dem?

— Ja, hva' · vet vi? . . . Vi vet bara, att vartoftinga fått sina i vecka', som va, å då borde di allt vuret här.

Kaptenen drog en suck af lättnad, och ett »gudskelof» var nära att undfalla honom, men han sade i stället med så mycken liknöjdhet i ton, som han kunde antaga: åh, inte längre! . . . Det kan vara omständigheter i både postgång och annat, som förorsakat det dröjsmålet. I måste ge er ro ännu en vecka, innan ni rör i det. Hör ni det!

— Dä ä nog, med förlof, inga sådana hinder, som kaptin nämner. Ett par af kamrater'a, som bor intill —bo, vet bestämdt, att han har fått pengabref en åtte dar, inna' mötet börja', men vi har inte hört å nå'ra för dä —

— Ja, men då kan i vänta dem när som helst . . . Hvad säger fanjunkar'n? . . . Det plär gå igenom honom.

— Ja, han vet om inte, å han undrar lika mycket som vi.

— Säg till honom, att han kommer hit; jag behöfver tala vid honom . . . Kom nu ihog hvad jag nyss sa': ingen anmälan i majorsexpeditionen! Pengar får ni genom fanjunkar'n i nästa vecka; de äro nog på väg till honom, fast han ännu ej fått dem. — Farväl nu och laga, att jag, som sagdt, får tala med fanjunkaren; det är dock tids nog strax före exercisen.

Kaptenen var åter ensam i tältet. Det trånga golfvet mättes åter med korta och ojemna steg.

— En sådan förbannad skandal! mumlade han. Jag kunde för skams skull ej se karlen i synen! . . . Det är nog, tyvärr, som de tro: pengarne äro komna och, svag och lättsinnig som han är, har han användt dem, ej för egen del men för någon annan, som, elakt nog, begagnat tillfället och klagat sin nöd, just då han visste, att han hade fått in de främmande medlen — eller också är det för utgifter för bostället . . . Han vill göra det till en liten mönstergård; det är *hans* fåfänga. Gamle Schajas! Han skulle passat till rikshärold bara för att få strö kröningspengarne; *det* skulle han gjort con amore.

Under dessa betraktelser hade han åter kastat sig på sängen; der han förblef liggande, tills fanjunkaren en timme derefter steg in i tältet.

— Herr kapten har behagat kalla mig, sade denne med en stel helsning, under det att han uppsträckt stannade strax invid tältöppningen.

— Ja, min bäste fanjunkare, men var god tag plats, nu äro vi ej i tjenst . . . Se der står en stol ledig. Det är ju en förbannad historia med de här pengarne! Fanjunkaren har väl ej haft något bref från kapten, i hvilket han säger, när fanjunkaren får dem för utdelning?

— Nej, ej en rad, och jag fruktar, att jag inte heller får någon, åtminstone inte något penningbref . . .

— Hvad vill det här säga? Ni vill väl ej insinuera, att kapten ej vill betala.

— Nej, visst inte, att han ej vill, men deremot säger jag rent ut: han *kan* inte. Jag har på år och dag ej kunnat få ett litet belopp, som jag lemnade honom mot löftet att återfå det inom en månad. Nej,

penningarne till kompaniet äro nog puts weg, ty kaptens affärer äro alldeles derangerade.

— Herre Gud, så beklagligt! utbrast kompanibefälhafvaren, deltagande.

— Ja, för honom och familjen, men herr kapten har åtminstone ej skäl att beklaga sig, då . . .

— . . . jag, som nu står i tur, skulle få kompaniet . . . ville ni säga, fortsatte förmannen buttert. Fy! huru kan fanjunkarn tro mig så illa?

Den tilltalade hade hastigt rest sig och svarade förläget:

— Ursäkta, herr kapten! Men kapten är i sådant fall ej lik andra menniskor . . . Jag dömer andra efter mig sjelf: nog skulle jag i kaptens kläder bli glad att få det feta bostället, som kapten annars får vänta på i åratal.

— Men i sådant fall undanber jag mig alla jemförelser, inföll kaptenen hvasst och blef i hast den strame förmannen. . . . Hvad den här penningfrågan angår, så beror det på något postslarf eller försummelse af den som skall ha sändt honom pengarne . . . Att det är så, derom är jag fullt säker . . . Se här en avis om ett rekommenderadt bref, fortsatte han och upptog en hopviken papperslapp från bordet. . . . Jag fick den i går, och jag har ämnat att sjelf hemta brefvet på postkontoret. I afton efter slutad exercis ber jag om permission och qvistar in till sta'n efter pengarne. De äro från kapten; det slår inte fel . . . Laga således, att ej någon anmälan sker.

— Får jag ej på samma gång säga dem, att kapten går i ansvar för summan, så fruktar jag att . . .

— Det får fanjunkaren gerna säga, ty naturligtvis ligga pengarne på postkontoret. — Jag väntar mig inga för egen del, och kan det således ej vara från någon annan . . . Men tiden lider, fortsatte den

unge mannen med en min, som visade, att han önskade besöket afbrutet; klockan felas ej mer än tio minuter; i morgon på middagsrasten träffas vi här, då fanjunkaren har att mot qvitto af korpralerna aflemna myntet.

Fanjunkaren helsade stelt och lemnade tyst tältet, men utkommen mumlade han: Så ridderligt kantänka! Stå i vägen för sej sjelf! . . . Det har han råd till! Ljuger inte folk, så har han svårt nog att reda sig sjelf.

* * *

Klockan led mot nio på aftonen. På vägen, som leder mellan Axvall och Skara, närmade sig en tarflig skjutskärra staden. I sätet, hvilande på tvenne träfjädrar, satt den unge kaptenen, hvilkens bekantskap läsaren nyss gjort. Han körde sjelf, och den stackars hästen fick allt som oftast sitta emellan för den otålighet, af hvilken köraren för ögonblicket beherrskades. Framkommen till tullen, hoppade han hastigt ur åkdonet och fortsatte efter att ha gifvit skjutspojken en befallning till fots vägen utefter den slingrande Skolgatan. Snart hade han hunnit torget, der han gick in i ett af de ansenligare husen.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

En timme hade förflutit, och klockan hade nyss slagit elfva. På sitt kontor satt råd- och handelsmannen Billroth — vi kunna ju kalla honom så. Han hade tagit plats på ena sidan af pulpeten, kaptenen satt på den andra, med öfverdelen af kroppen hvilande på armbågarne.

— Du vet, min bror, sade penningmannen, du vet, att jag alltid stått *dig* till tjenst, då jag kun-

nat, men detta har varit för din egen del, men att stå till tjenst åt andra är jag ej villig, isynnerhet då de genom eget förvållande stält sig i svårigheter. Nej, vet du, denna gången får du allt ha rest förgäfves.

— Var nu ej orimlig, bror; du skall, du måste hjelpa ... Jag säger som patriarken Jacob: jag släpper dig ej med mindre än du välsignar mig. Det är af många skäl, jag önskar denna hjelp.

— Ja, skäl förstår du nog att komma med, men många af dem äro sådana, att de ej vilja gå i mig ... Det der pratet om vanhedern för uniformen förstår jag platt inte; det är väl den som begår ett fuffens, som drar skammen öfver sig, men hvad kommer det de andre vid?

— Nå, än nödlögnen för min fanjunkare då? Han såg ut, som om han velat säga: *mig* drar du ej vid näsan, min gubbe lille ... Jag är dig för slug ... Vill du nu, att jag skall stå med skam inför honom?

— Nå, så låt bli, att slå dalkarlar i folk då!

— Nu är du rent af oresonlig! inföll kaptenen med hetta. Du kallar dig min vän, och så vill du ej göra mig den här tjensten, utan låter mig förgäfves uppoffra de här fattiga timmarne, som jag så väl behöfde få hvila ut.

— Ja, det kan du gerna ha för din öfverspändhet ... Ja just det ... just det. Hvad skall man väl ge det för annat namn, då en person i ej bättre vilkor än dina ställer sig i vägen för sitt eget avancement. Du har länge nog suttit på svältkur för att ändtligen behöfva komma till den feta köttgrytan, ty en sådan är det bostället. Nej, vet du, det der är så enfaldigt, ja — ursäkta, att jag säger rent ut — en så kolossal dumhet, att du blir utskrattad, om dina kamrater få veta det.

— Det der resonemanget visar blott, att du ej begriper hvad kåranda och kamratskap vill säga.

— Och det tackar jag Gud för, ty enligt dennas katekes hör det i första rummet att gå i borgen för att hjelpa och hålla uppe en kamrat; äfven om »hjelparen», då han ritar dit sitt namn, ej är god för en riksdaler. I trasslen in er med hvarandra och hängen ihop som en ärtrefva, tills det går i dykeriet med er allesammans — och det kallen i för kamratskap och kåranda. Nej, tacka vill jag då köpmannen: hans ordspråk är: hjelp dig sjelf, och vår herre skall hjelpa dig, om han är af *rätte* sorten; om fähundarne tala vi inte.

— Nej, bror, nu ha vi kommit ifrån ämnet. Allt det der kan ju vara både sant och vackert, men hvarken du eller jag lära omskapa förhållandena; sådane menniskorna och verlden *äro*, *sådane* blifva de. Sålunda till saken. Vill du hjelpa eller ej? Du räddar derigenom en hel familj från sorg och elände. Det är så godt, att du säger ja nu som tre timmar härefter, ty jag far ändå ej förr än det är precis nödvändigt. En timme behöfver jag häremellan och Axvall, och förr än klockan fyra går ej reveljen. Du ser sålunda, att du får det nöjet att ha mig qvar ännu i tre timmar, såvida du ej skulle finna för godt att dessförinnan kapitulera.

Köpmannen såg på sin gäst med en min af förskräckelse. En hel natts sömnlöshet! Det vore dock hela saken ej värd, och han började tänka på den af gästen föreslagna utvägen såsom den enda, på hvilken han honnetemang kunde bli af med denne. Första tecknet härtill var, att han antog en ton af hemlighetsfullhet; rösten sänktes till hviskning och ögonen började klippa med ett uttryck af hemligt förstånd.

Kaptenen satt och hviskade emot och klipte

med ögonen, äfven han, medan då och då hördes några lösryckta: »göra honom nyfiken . . ., »inte veta, hvarifrån det kommer . . . Pengarne ändå borta.»

På detta sätt gick ännu en timme, men vid slutet af denne hade kaptenen myntet i händerna och gick nu att söka reda på sin häst. Ej många minuter derefter var han åter på väg till heden. Den stackars hästen fick nu sota för köpmannens motsträfvighet; han »lå' ätter backen» som skjutspojken protesterande uttryckte sig. — Solen hade för mer än en timme sedan höjt sig öfver Billingen, och kaptenen fruktade en stund, att han skulle komma för sent. Denna fatalitet undgick han emellertid, ty först då han kom midt för Hanaskede* slogs revelj, och han hann således godt fram till uppställningen. Vid mötet med fanjunkaren såg denne frågande ut, men förmannen tyckte sig äfven märka ett drag af lätt ironi, som misshagade honom. Han låtsade emellertid om intet, men det låg något kallt i tonen, då han tillsade denne att på middagsrasten infinna sig hos honom.

Exercisen började derpå och pågick på vanligt sätt, tills man vid elfvatiden åter ryckte in i lägret. En halftimme senare stod fanjunkaren i kaptenens tält.

— Jaså, fanjunkaren är här nu. Nå, det var alldeles som jag trodde: pengarne voro från kapten . . . En tillfällighet hade förorsakat dröjsmålet . . . Här äro de nu . . . De skola i dag utdelas genom korpralerna och qvitteras på listor, som fanjunkaren uppsätter. Flera af dem kan ej skrifva, men låt dessa tota dit sitt bomärke, om det blir aldrig så befängdt. Tillsäg dem genast, att utdelning skall

* En gård alldeles intill Axvall.

ske i afton efter slutad exercis. Se här, räkna den här bundten, och lemna mig qvitto. Der står skrifmaterialier.

Fanjunkaren gaf förmannen en lång, genomträngande blick. Ett svar sväfvade på läpparne, men han sväljde det och emottog penningbunten, som han noga räknade, hvarefter qvittot skrefs och öfverlemnades med ett kort: jag tycker hvad välkomna de här styfrarna skola bli! De komma äfven till pass för mig, då jag derigenom ser, att kapten ej har så ondt om mynt, som han jemrar sig till. Jag kan då äfven ha hopp att få ut mitt lilla . . . Har kapten något vidare att befalla?

— Nej, intet att befalla, men nog skulle jag vilja be fanjunkaren förklara dem, hur det hängt ihop med den här saken. En tillfällig försummelse kan inträffa, utan att den som gjort sig skyldig till denna behöfver stämplas som bedragare . . . Det gör ju fanjunkaren?

— Ja, jag lofvar att ej tyda allt till det värsta, men att inte säga folket, att de ha en annan att tacka för att de fått sitt, det lofvar jag inte, herr kapten må bli ond eller god.

— Hvem skulle det vara? . . .

— Jag har ej rätt att uttala min tro, då denna ej stöder sig på annat än en gissning. Detta skall ej ens förmanskapet kunna ålägga mig, och jag rekommenderar mig således, såvida ej herr kapten har något att befalla i tjensteväg. Med dessa ord och en stel bugning drog underofficeren sig tillbaka, lemnande förmannen åt sina allt utom behagliga betraktelser.

Dagen derpå erhöllos qvittenserna, och några dagar derefter slutades mötet. Den unge kaptenen hade aldrig lemnat det i bättre lynne. Visst skulle det bli ett par års »marsch på stället» i stället för

ett tuppfjät framåt så godt som för hela officerskåren, derest saken fått ha sin gång. Men så afhållen var emellertid den gamle kaptenen, och en sådan fruktan kände alla för allt, som kunde »vanhedra uniformen», att ej en röst höjde sig mot den som trädt emellan och »räddat situationen». Man hade öfverenskommit att ge så litet som möjligt eclat åt saken; detta lyckades dock ej, utan historien kom ut och cirkulerade snart i vidsträckta kretsar under många kommentarier och utväxter. Ett uttryck var dock så godt som konstant: vackert drag det der; ett *sådant* kamratskap finnes bestämdt ej bland andra än inom en officerskår.

* * *

Så slutade den gamle fältläkaren, hvilken krönikören har att tacka äfven för denna berättelse. Det låg en darrning i rösten och en tår i ögat. Han satt tyst en stund, men tillade derefter mer för sig sjelf än för att höras: visst kan man bli rasande på dem ibland, men drag af guld, äkta guld, finner man dock, hvilket gör, att man till sist ej kan låta bli att hålla af dem.

III.

Kyrkparaden.

Klockan var ej mer än åtta på söndagsmorgonen. Man hade nyss kommit in i april, och det var ännu temligen kyligt, men ändock var kyrkbacken vid Byvalla full med folk. Bygdens ungdom tycktes i synnerhet ha stämt möte, ty det var »knekteläsing», och den ståten ville alla kasta ett öga på. Tjenstedrängen roade det att se, hur kamraten tog sig ut i knektrocken, och flickorna se'n! Af dem var det en, som hade i kikaren att bli värdinna på Bålds torp, en annan på »Raskens», hvilka desse skulle tillträda nästa »vafferda'»,* och att de voro nyfikna på, huru deras blifvande herrar och män togo sig ut i en annan drägt än skinnpelsen och förskinnet, var naturligt. Dock, det var emellertid ej blott dessa som kommit så tidigt denna dag, utan äfven en del äldre menniskor, som gerna traskat kanske hela milen för att utbyta det grådaskiga hvardagslaget mot skådespelet af en så pass

* Vårfrudag.

krigsstyrka som ett helt korpralskap och dess öfningar. Dessa hade emellertid ej ännu börjats, utan man stod och samspråkade i små flockar, hvarvid rangskilnaden mellan den sjelfegande bonden och torparen, den förres och den senares slägt noga iakttogs. Visst kunde det hända, att hemmadottern tog tjensteflickan i hand, *om* de varit »läsekamrater», eller att hemmasonen nickade åt torpardrängen, om de »exerat» tillsammans och haft sina hyss för sig då, men dervid stannade det; någon sammanblandning mellan dessa samhällsklasser fick lika litet då som annars ega rum.

Knektarne höllo sig emellertid för sig sjelfva. Med uniformsrocken på betraktar soldaten sig som tillhörande en kast, hvilken står utom såväl det ena som det andra ståndet. Detta var i första rummet händelsen med de unge rekryterna, som alls icke hunnit sätta sig in i de nya förhållandena. De sågo stela och besvärade ut; uniformen satt illa: på en hängde den, på en annan såg den ut som ett uppstoppadt korfskinn. Värst var det emellertid med helsningen; på det gamla sättet fingo de ej helsa, på det nya kunde de det ej. De kastade väl ett sneglande öga på de äldre kamraterna för att söka »ta ä'tter», men detta hade sig ej så lätt.

— Dä ä fasli't hva' di bär sej fråbärlit* åt! sade en gammal gumma, som en stund stått och följt de unga krigarämnena med ögonen, i det hon stötte sin granne i sidan. Dä ä, som om di förlorat leder'a i kroppen.

— Ja visst, men dä ä inte så mä' alla, svarade den tilltalade... Se på Brittes-Lises Nils, huru vidi** han ä i kroppen. Dä ä, som om han vore födder i knektepalta...

---

* Tafatt. ** Vidig = vig.

— Ja, han har allti sett hörker* ut . . . Ja' undrar, hva' han ska' ställa te för spektakel i da'.

— Dä blir allti något, dä må en lita på. Hur ä dä? Di säjer, han lägger ut sina kroka' för Hisingsgårds-tösa . . . Ja' undrar, hur dä kan gå.

— Hur dä kan gå . . . Jo *så*, att tösa gör sej ulöckli' på'n . . . Inte kan dä bli nåka böxer å dä skinnet . . . E *bonnatös* gefta sej mä en simpel knekt! . . . Jo, dä ska en tro! . . . Se der ha vi henne! Ho' ä hitkommen för te å se, hur han tar sej ut i knekteklä'ra . . .

— Stackars tös! . . . Det gör mej ända ondt om'na . . . Men, se så, nu börjar dä, sa' han, som visa björn. Se på korpraln, hva kati' han ser ut . . . Jo jo men, de ä allt roli't å visa socknebora, hur knektapalta få stå som tända ljus för'n.

Under tiden hade uppställningen börjat, och korpral Bös stod stolt framför fronten och nu hördes:

— Gif akt! Midt åt! Öppna lederna! . . . Marsch! Slut lederna! . . . Marsch! Helt höger om! . . . Helt venster om!

— Dä ä ända, som om han hade sånna der dansegubba, som en rycker på mä en trå', framför sej, anmärkte en af gummorna.

Korpralen detacherade nu fyra man på den ena flygeln, hvilka fingo order att marschera till ett afsides hörn på kyrkbacken.

— Men hvarför gör di så? frågade en af de kringstående, som med spänd uppmärksamhet följt öfningarna.

— Jo dä ä di tre dummaste, som di omöjli't kan lära skilja höger frå' venster å som gör allting bakvändt. Di ska nu öfvas särskildt; den ene ä vice

* Rask, dugtig.

korpraln, som ska lära dom, svarade en annan, som hade något klipskt i ögonen. Di kallar dom för gärdsgårdsbataljon . . . Den ene ä Boll, som vi ser . . . Mora te'n* ä i fattistuga, som vi vet . . . Vess du, i fjol va' dä för galet! Di sto' på samma ställe då som nu och hade sina vänninger å marscher för sej, men dä ville rakt inte gå, utan di sto der te spott å spe för allt kyrkfolket. Men dä begrep inte gumma utan trodde, att allt va' väl beställdt, för ho' sa' så förnöjder: *här syns dä hva de kan bli för folk å fatti'mans barn!* der ho satt uppkrånglader på gärdsgårn å såg på hans exciss . . .

— Nej, men se der, hur korpraln håller på å textar mä dom derborte . . . utbrast en i hopen. Han får inte bli otåli' i första vänna,** stackare! Hör, hur di grinar derborte . . . Vi får lof å gå dit.

Med dessa ord lemnade de båda gummorna platsen och flyttade sig närmare och fingo dervid höra Bösen, som med ett visst skräfvel i tonen sökte inprägla den militära helsningskonstens första elementer. Ej en utan tjugo gånger hette det: så, *så* ska fingra ligga på skärmen, så, så; och lika många gånger, om ej fler: inte så utan så här ska ett ställningssteg se ut — eller: på dä *här* vise' ska du vänna dej . . . På så vis hade han »textat» med den ene efter den andre, och nu hade ordningen kommit till den, om hvilken gummornas samtal rört sig . . . Kom hit du, som står der och fnissar . . . Hva ä de du heter nu igen . . . Ja, ja' menar hva ä ditt soldatenamn. Jaså, Lustig. Du är ju Brittes-Lises pojk' ja, ja' vill minnas dä. Se så, nu ska ja lära dej dä första, som en knekt ska lära sej, å dä ä å helsa på sina förmän, började korpralen, vänd mot den unge rekryt, som af de båda gummorna utpekats

* Modren till honom. ** Gången.

som den värste spektakelmakaren bland de unge soldatämnena, men dä va sant, du ska först veta hocka dina förmän ä . . . Hvem ä din närmaste förman för exempel?

— Dä ä la i, farbror.

— Dä *farbrorar* sej inte dit, begriper du. När vi ha kronas klär på, heter dä: *korpral*, begriper du . . . Håga nu dä en gång för alla! Se nu noga på! . . . För se, te å lära sej å *helsa* på sina förmän, dä ä de vigtigaste å allt, begriper du . . . Se nu upp! När du möter mej eller nån å mina gelikar, di andre *korpraler'a* begriper du, då ska du göra så här: bara sträcka på kroppen, men när du möter nå'n å offsera, så gör du så här: Så, *så* ska fingra' legga . . . Ja, just så . . . Men dä ä ej nog mä *di* helsningera, må du tro, för när du möter högste befälhafvar'n på plassen eller kongen, då ska du *göra front* . . . fast så höga saker begriper du inte än . . . göra front, dä vill säja däsamma som te å vänna framsi'a te, föra di här två fingra upp te brättet på tschakån, å så ska du stå som ett tändt ljus, te han gör tecken, att du slepper eller te han ä väl förbi; begriper du . . . Gör du dä . . . Nå så! . . . Nu ska vi försöka då. Nu ska ja' föreställa kaptin, begriper du . . . Nå gör honnör nu . . . Göra honnör ä däsamma som *helsa*, förstår du . . . Ä dä *så?* . . . Ä dä så? . . . Dä va den onn'e te dummer pojke! . . . Se så, nu gick dä; dä va då ändtleli' väl. Nu ska du lära dej å göra front . . . Dä vill, som ja' nyss sa, säja däsamma som vänna framsi'a te. Nu ska ja' vara liksom kongen å »stå ledi'»*, dä vill säja: ja' kan stå så, å ja' kan vänna mej så här, hur ja' vill; begriper du? Dä ä te å »stå ledi'». Nå så, men du får inte röra dej ur fläcken, nej, inte på

* Antaga en otvungen kroppsställning.

hvitögat en gång, förr än ja' gör tecken, för då ä du rent ulöcklier; hör du dä!... Nå, hur helsar du nu? Jaså, du gör på dä vise'... Du gör dä, du gör dä... Du är den dummaste åxe, ja' nånsin ha'tt å göra mä... Men vänta mej, du... *Nu* har ja' hittat på't. Du ska vara liksom kongen... Stå ledi' nu *du*, så ska *ja*' göra honnör å visa, hur dä går te.

Rekryten antog genast en obesvärad ställning, klef ett steg närmare och ställde sig bredbent med händerna på ryggen. Korpralen intog åter den reglementerade hållningen: gjorde front med tu finger på skärmen. »Kungen» stod helt obesvärad, såg sig omkring och nickade åt än den ene och än den andre af sina bekanta. Så förgick en bra stund, och — der stod korpralen. Det hade alla redan börjat kännas i armen på denne, och han blinkade med ögonen, men nej, »kungen» såg åt annat håll och tycktes ej märka honom. Till slut började armen storvärka, och nu snuddade han hastigt med den lediga handen vid »kungens» ben. Denne vände långsamt på hufvudet och såg på honom med kunglig liknöjdhet... Ge tecken... ge tecken... för tusan! hviskade korpralen ifrigt. Armen domnar rakt bort på mej... Ge tecken... Hör du inte! Rör er inte, för då ä i ulöckelier! hviskade rekryten tillbaka... Ja' ä *kongen;* dä har i sjelf sagt. Men nu stod gubben ej längre ut: den högra handen föll maktlös utmed sidan.

— Dä ä förste gången, du har kronas klä'r på; å du begriper inte bätter, hväste korpralen, angeläget att ge saken detta sken, men sakta tillade han: dä ska du få äta upp, lita på dä.

Åskådarne började fnissa, och bland flickorna hörde man sådana yttranden som: dä va »kokatten» hva' han ä rolier, den Nils, under det att gubbarne ru-

skade på hufvudet med ett betänksamt: der ha Bösen fått en fesk, som inte blir go å fjälla.

Öfningarna fortsattes emellertid med vändningar och svängningar, hvarvid det svåraste var att skilja höger från venster och tvärtom.

Härunder försökte rekryten Lustig att göra skäl för namnet, men vare sig, att korpralens hotelse satt en smula skräck i honom eller att de kringstående tyckte, att hans bästa nummer var förbi, så lyckades han ej mera framkalla några vidare fnissningar eller andra bifallsyttringar, utan öfningarne gingo sin gilla gång, tills löjtnantens schäs syntes i backarne ett stycke från kyrkan. Snart hade denna hunnit fram och en halftimme senare hade korpralskapet instufvats på en loge, som för tillfället inrättats till skolsal.

Här började nu undervisningen. Läroboken var uppställd i katekesform, och den tidens soldater, hvilka väl trott, att de från den dagen, då de läst sig fram för presten och fått lägga bort långkatekesen, aldrig vidare skulle plågas med någon sådan, mötte nu här en, som var sju resor värre.

Dagens lexa handlade om gevärets laddning, men innan den kommenderande officeren öfvergick till denna, lät han framtaga en musköt* för att genomgå dennas delar.

— Hvad kallar du det här? frågade examinatorn den närmast stående.

— Dä ä flinta'.

— Nå, än detta då?

— Dä ä . . . dä ä stålet.

---

* Som undervisningen endast var teoretisk, medhades ej gevär i vanliga fall. Den unge officerens tillvägagående visade emellertid, att han var före sin tid: om åskådningsmateriel hade man då knappt hört talas. Man läste sålunda geografi utan karta o. s. v.

— Nå? Hvad kallas den der lilla rännan?

— Dä där? Jo, dä ä skörasken,* kan ja' tro, svarade den tillfrågade käckt.

Den unge löjtnanten drog på munnen med ett:

— Hvad heter du?

— Lustig.

— Det var lustigt, sa' Lustig, inföll löjtnanten, skrattande.

— Vet du inte annat namn?

— På mi' bössa kallas dä för fängpanna. — Ja' visste inte, att dä kallas så här mä, sade rekryten med oskyldig min.

— Se, hur menlös den fan ser ut! hviskade korpralen till sin närmaste granne, men vänta mej, du min gosse!

— Nå, nu ska vi öfvergå till laddningen. Hur många tempo är denna indelad i? fortsatte löjtnanten.

— I sjuttan, svarade den tillfrågade, resande sig med hopknäpta händer.

— Är det en knekteställning det der? Du är väl inte hos presten heller? Se så, händerna i sär . . . Ja, riktigt: *sjutton* är det . . . Nå, första tempot . . . hur är det? . . . Det var rätt, du läser ju, som om du »stode på gången» . . . Nu gå vi till det andra . . . Hur lyder det? Näste man! . . . Hur var det? . . . Jag tror, du hänger upp dig, Rask? Det var inte raskt. Nå, näste man då?

— Geväret nedfälles i venstra handen, högra handens tumme nedflyttas mot eldstålet, de öfriga fingrarne knutna med knogarne uppåt, geväret så högt, att underarmen hvilar mot kolfven, pipan något invriden.

---

* Så kallades i Vestergötland den ask, der man före fosforstickornas upptäckt hade tundret (fnösket) eller i brist deraf brända linnetrasor, i hvilka vid eldgörningen gnistorna nedföllo.

— Så ska det låta; tredje tempot då? Hur är det? Näste man.

— Högra handens tumme uppskjuter eldstålet med fart; armen stannar sluten till geväret, handlofven vid eldstålsfjädern; venstra håller geväret stadigt.

— Rätt! Nu gå vi till det fjerde. Gör reda för det du, Kask.

— Högra armbågen drages hastigt tillbaka och handen föres till högra sidan af patronköket, som öppnas med handens flata sida, vänd bakåt; patronen fattas mellan tummen och de tvenne främsta fingrarne.

— I ska riktigt ha beröm, gossar! Så dugtigt har det aldrig gått. Jag skall också bjuda er på en sup öfver lag. — Femte tempot? Du Pansar!

— Patronen föres tätt utmed lifvet till munnen, afvikningen uppskjutes med tummen, afbites nära krutet samt tillknipes med tummen och pekfingret; armbågen nedåt.

— Det här går ju som en olja! Gå nu igenom sjette tempot!

— Patronen nedföres till fängpannan; hufvudet nedböjes, och ögonen fästas på densamma, fängpannan fylles med krut, patronen hopknipes af tummen och pekfingret, armbågen till sidan.

— Nå, nu ha vi hört, huru I gamle reda er. Nu ska vi gå till rekryterna. Du, Lustig, ska nu få göra redo för sjunde tempot vid laddningen.

— Jo, högre hånn mä patron mella' tummen å lillfingert fattas mä . . .

— Stopp, stopp! Mellan hvilka fingrar var det du skulle hålla honom?

— Mellan tummen och lillfingert.

— Är det så? Hvad säger du?

— Mellan tummen och *pekfingert*, rättade på gifven vink en annan.

— Ja, så står det.

— Nå, än se'n, Lustig?

— Jo, mä di två andre fingra'.

— Ja så, är det på dä viset? Hit med labben! Räkna!... Hur många fingrar har du?... Nå så, hur säger du då?

— Mä di *tre* andre...

— Så var det. Nå, än se'n då?

— Med di tre andre fingra fattar en hastigt framom eldstålet, som igenslås försigtigt, då hufvet återfår sin ställning, hvarefter di förstnämde fingra' fatta om det runda af stocken. Patronen hålles på yttersida af kolfven mellan tummen å lillfingret.

— På hur många ställen sa' han rasande, Pansar?

— Jo, på tre; han sa': framom, skulle vuret: *bakom;* han sa: förstnämde, skulle vuret: *sistnämde;* han sa': mella' tummen å lillfingert, skulle sagt: mella' tummen å pekfingert.

— Det kan kallas att vara vaken!... Pansar skall ha *två* supar, hör du det, Bös! Hvad var det för gallimatias *du* pratar, Lustig? Hur skulle det bli, om en skulle följa ditt rabbel? Men jag förstår: det har varit för *långt* för er... Vi ha genomgått de sex tempona; de elfva återstå; de får ni till lex' näste gång, och fan ska ta er, om dä ej går som ett rinnande vatten.

Den unge examinatorn öfvergick derefter till marscher, vändningar, rättningar med mera, allt med de äldre. Efter en timme var förhöret slut och den lilla truppen uppställdes åter utanför ladan, och nu följde en praktisk kurs i hvad man senast genom

gått. Detta afbröts af prestringningen, under hvilken soldaterne marscherade upp till kyrkan.

* * *

Det var två dagar derefter. På gästgifvaregården, en mil från bykyrkan, hade en mängd folk samlats. Bleckor och stop voro i frisk rörelse, under det att sorlet af ett tjog menniskoröster hördes långt utanför krogen.

I stugans ena hörn hade fyra uniformsklädda soldater slagit sig ned. De kommo från kyrkoparaden i sockenkyrkan, men hade ej hunnit längre på tisdagsqvällen.

— Ja, dä säjer ja', om dä så vure medt i syna på befäl't, att dä ä bå' synn' å skam å dra folk frå sitt arbete för den förbannade läsningas skull. I freda's gick ja' hemifrån, å i da har vi tisda', dä ä fyra arbetsdar, som går ifrån en stackare, å te hva nytta? Inte te så mycke som så, sade en, och han gjorde en uttrycksfull rörelse med händerna.

— På dä har du förlorat tre riksdaler, men ja' har förlorat än mer, för se, ja' har öfver tre mil hem, å ä inte hemma förrän i måra,* ifall ja' inte stannar här å medt i förtreten super opp di två riksdalera, ja' hade mä mej. Å hva tjenar dä te? Inte dä bittersta, instack en annan.

— Så du kan pra-prat-a! En lär sej la å ladd ladd-ladda i sjutt-sjutt-*sjuttan* tem-temp-tempo, om inte fan ä i't, hickade Lustig, som för hedern att få vara med de äldre kamraterna fått spela värd och gjort detta så grundligt, att han ej såg fluga på vägg.

* Morgon.

— Du har inte *lärt* dej dä än, sade den förste, småskrattande. Vi fick ju baklex allihop för di' skull.

— Hvem kan or-ka mä alla di der tem-tempona i e' vänna?* frågade rekryten. Or-kar en se . . . sen inte ladda i *e'* vänna, så hinner ju fien' springa fa-faen i våll', inna' en hinner träcka å.

— Deri har Lustig nog rätt, sade den i laget, som dittills suttit tyst. Hur skulle dä gå mä mej för exempel, om ja' skulle ha så många modi å konster för mej, som vi har på he'a. Ja' sköt tre räfva' och en varg i vintras. Tänk, om ja' skulle ha laddat i sjuttan tempon, då hade di allt ble'et oskutna.

Inkomna på detta ämne, började soldaterna att göra anmärkningar på än det ena och än det andra i instruktionen, och följden blef en omarbetning af denna på rak arm. Om några tillägg var ej ifråga, endast om förenklingar och förkortningar. Lustig, som alltid hatat läsning och af denna först och främst all katekesläsning, svor på, att »två tredinga kunn'e vara borte». Meningarne voro emellertid delade i både ett och annat. I *ett* enades man emellertid, och det var i fråga om laddningen, ty många för många, så menade man, vore — »*sjuttan* tempon».

---

* På en gång = i en repris.

IV.

»Bistra tider.»

I Götorp, Storegården, kalasades väldeligen. — Fader Sven gifte bort sin äldsta dotter, och det är vid dessa tillfällen som bonden utvecklar all den stát, som han kan åstadkomma. — Mor hade knogat och sparat ett par år för att vid detta tillfälle kunna uppträda med all den »hedersamhet», som anstod det gamla bondehuset, ty hörde också ej storegårdsfolket till de rikare i socknen, så ersattes dock detta derigenom, att Sven »nerslägtade» från en riktig bondeslägt, som aldrig uppblandats genom någon mesalliance med någon torparedotter eller tjenstepiga, hvilka i storbondens ögon äro af *träla*-slägt. Samma var förhållandet med hustrun, hvilken kunde skryta öfver, att hon härstammade från en slägt, hvilken, så »långt en kunde minnas», endast bestått af »helgårdsbönder».

Middagen var just öfver. Efter tre timmars bordsittning hade det känts godt att få lufta på sig. Det var i högsommaren, så att brudvisningen kun-

nat ske ute i det fria. — Bruden hade tagit några små flickor i hand och sjelf öfverlemnat bru'tallriken* till en af sina favoriter, som fått löfte på denna välfägnad. De förnämligare hustrurna hade fått taga »förningarne» i skärskådande, hvarunder åskådarinnorna ej glömde att rosa och berömma den, hvars gifvarinna stod närmast dem. — De gifte männen hade tändt kritpiporna, medan de yngre, liggande på magen, spelade tolfva eller kille — med sjelfva marken som bord.

Längre bort, i hörnet af trädgården, hade man uppfört en löfsal, hvilkens stomme bestod af högrindar, som öfverflätats med gran- och björkris. — I denna hade sjelfva hedersgästerna slagit sig ned. Dessa voro presten i församlingen med hofpredikants titel, hvilken för att hedra brudparet vigt i *siden*kappa, hvilken skiljer denne från de »gemene» presterne; en gammal landtvärnslöjtnant, en för detta mönsterskrifvare, som under krigsåren tjenstgjort vid kommissariatet och till sist tvenne underofficerare, af hvilka den ene varit fanjunkare och derför, som han sjelf sade, räknade sig till det »högre befälet», och den andre sergeant.

Det var ett af de första åren på tretitalet, som Storegårds-folket ställde till sitt bröllopskalas. Ingen af de fem hedersgästerna var yngre än ett stycke in på sextitalet. De kunde således godt minnas de sista krigen, från hvilka i synnerhet de två olycksåren, då landtvärnet utsändes för att falla, ej för fiendehand utan af brist och sjukdom, djupt inpreglat sig i deras minnen. Med undantag af presten och

---

* Brudtallriken. Det var ett bruk vid bondbröllopen i äldre tider, att en tom tallrik sattes framför brudens plats, på hvilken hon för hvarje rätt aflade en bit, hvilket sedan bortgafs till någon fattig; kanske qvarstår det än.

värden hade dessutom alla deltagit i dessa olyckor, och det var sålunda ej underligt, att samtalen ofta kommo att röra sig omkring just denna tid. Det behöfdes blott en uppslagsända för att ett sådant skulle komma till stånd. — Denna gång var det presten, som utan att veta det lemnade denna.

— Det är märkvärdigt hvad i ser ung ut, fader Sven, sade han och satte kaffekoppen ifrån sig, då man jemför er med er äldsta dotter. Inte kan man tro, att i är hennes far; i sen snarare ut, som om i vore syskon.

— Ja, dä finns nog sånn'a, som dä ä längre mella' än mella' mej å Kajsa. Ja' va' inte mer än nittan år, när ho föddes, sade värden och strök sig om munnen med rockuppslaget, ty äfven han hade slutat med sin kaffetår. — Di gjorde inte lite narr å mej på bar'söl't, må hofpredikanten tro; di schåsa å kallte mej »unge far», å dä namnet får ja' nog bära te döda'.

— Nitton år! . . . Hur ä de möjligt. I skulle ju då ej varit mer än aderton, när ni gifte er . . . Hur hänger det ihop? . . .

— Jo, på dä vis't att dä kom ut e' kongli' förordning som innehöll, att *gefta* kara' voro befriade frå' att gå ut mä landtvärn't. Genom en go' hjelpare fick ja' e' böneskrift te kongen uppsatt, och den va' ihopkommen så *väl*, att ja' fast underåri' fick gefta mej . . . Hade ja' inte fått detta utan blifvit tvingad att gå ut, hade ja' ej stält till bröllop i da', för utå dom, som ble utskrifna härifrå sockna, kom ingen tebaka.

Vid ordet »landtvärn» hade fanjunkaren rättat upp sig från den sammansjunkna ställningen, och sergeanten såg ut som nummerhästen, hvilken, gående för harfven eller gödselkärran, plötsligen får

höra den gamla regementsmarschen eller de välkända trumpetsignalerna.

— Jaså, förhåller det sig på det sättet. Det var väl, att i slapp ifrån det eländet, ty om också ingen får undandraga sig, då det gäller kulor och krut till fosterlandets försvar, så har man dock rättighet att söka skydda sig från att hungra och frysa ihjel, då detta sker utan nytta och blott genom vederbörandes vårdslöshet och oförmåga, som *då* var händelsen. — Ja, derom kan löjtnanten berätta oss, eller hur? ... Jag tycker, det ser ut så?

— Jo, det kanhända, det, herr hofpredikant! ... Jag såg, gudnås, eländet på för nära håll för att kunna glömma det.

— Löjtnanten var ju stationerad i Bohuslän? ... Tycker, jag hört det.

— Ja, det var jag ... Jag kom dit med min afdelning sista dagarne af Maj. I början var det skapligt nog, men genom dåliga qvarter och den uslaste föda bröt rödsoten ut i slutet af sommaren. I November hade de sjukes antal uppgått till fem tusen, d. v. s. 40 procent af arméens styrka. Men bror bör ha reda på det der bättre än jag, slutade han, vändande sig till mönsterskrifvaren.

— Ja, det förhåller sig alldeles som du säger. Anledningen till olyckorna låg visserligen i de usla anordningarne, och till dessa hörde i första rummet bristen på läkarevård. En kan väl veta, huru stor denna var, när barberare togos till sjukhusföreståndare och betjenter och lärpojkar till underläkare. Äfven jag, som knappt kunde skilja kräkpulver från engelskt salt, blef kommenderad att tjenstgöra som sådan. I December föll öfverfältläkaren Ristadis offer för sjukdomen, och se'n var gärdet uppgifvet; han var den *adertonde* läkaren i ordningen, som

endast i Bohuslän dog i den förskräckliga sjukdomen.

— Är det sant hvad jag hört talas om, frågade hofpredikanten, att man fick begagna uthusen som sjukhus?

— Ja, det är visst sant. Man uppförde både i dessa och i boningshusen ställningar, på hvilka inrättades lafvar från golf till tak, hvilka med litet halm till underlag utgjorde sjukbädden. Om läkemedel var ej tal; ej så mycket som litet ättika en gång fanns att tillgå. — Kokt vatten var det enda, som kunde anskaffas. Dödligheten var också oerhörd, isynnerhet som många afledo under transporten på de skakande bondkärrorna. Hundratals lik nedgräfdes på detta sätt utan alla ceremonier der och hvar i skogsbackarne. Ibland förfärdigades väl lårar, i hvilka två à tre lik nedstufvades, men ej alltid detta: man öppnade en grop och nedkastade liket. Jag talade en gång vid en kapten d'Orchimont, som blifvit beordrad att anställa en sjukhusvisitation i Norra Bohuslän. På ett ställe sade han sig ha funnit 80 sådane obegrafna. — Vid ett annat så kalladt sjukhus var en gammal gumma de sjukes enda hjelp. Hennes åtgörande bestod i att räcka dem några droppar vatten samt att vid sin morgonronde tillse, huru många som dött under natten. Ett ryckande i kapotten gjordes på hvar och en som hon passerade. Gaf då patienten ett svagt lifstecken ifrån sig, fortsatte hon sin ronde med ett halfhögt: jaså, du ä inte dö än, din stackare, men märktes intet sådant, nedlyftades den sjuke från britsen, hvarefter liket bortsläpades för att lemna rum åt någon annan på det orenade lägret. — Och så var det icke blott i Bohuslän utan öfver hela landet. På sjukhuset i Karlskrona dogo sålunda år 1809 ifrån Maj till Oktober icke

mindre än 700*, eller omkring 20 procent af sjukantalet; så sade mig en gång en af de högre officerarne, i hvars intresse det ej kunde ligga att göra det vare sig bättre eller sämre.

— Det var en mörk målning, det der, min bäste mönsterskrifvare. Månne ni ej gör er skyldig till åtminstone någon öfverdrift?

Hofpredikanten såg ut som ett frågtecken, i det han påtände sin pipa, ur hvilken han sög ett par långa drag.

— Vore godt, att det vore så, herr hofpredikant, men eländet var så stort, att beskrifningen ej *kan* öfverdrifvas. Hvad som ökade det, var bristen på kontroll. Ett par år efteråt omtalades några personer vid kommissariatet såsom burgna folket och hvar hade den förmögenheten kommit ifrån, om ej af det som de stuckit i sin egen ficka. — *Mig* kan, gudskelof, ingen beskylla för något sådant; det bevittnar bland annat den här gamle rocken, som just ej är att fara till bröllops med, men jag är stoltare öfver den än hofpredikanten öfver sin sidenkappa.

— Men du får lof att tala om för hofpredikanten, hurudane i såg ut, inföll sergeanten, vänd till fanjunkaren. Det var både ömkeligt och löjligt.

— Jag minns hur du...

— Hvarför kan sergeanten ej beskrifva det sjelf? Sergeanten såg väl detsamma som fanjunkaren, frågade hofpredikanten, afbrytande.

— Åhnej, hans pinohistoria är förlagd på annat håll... Han var med i Finland, instack fanjunkaren, och har nog åtskilligt att berätta derifrån, som vittnar om samma samvetslöshet och samma oförmåga hos höga vederbörande... Men, à propos beklädnaden, så var det ej bättre utan lika

* Exakta talet 701.

uselt med den som med födan. Någon tillstymmelse till uniform fanns ej. Hvar och en kom i sina egna kläder, eller rättare sagdt *lumpor*, ty till sådane öfvergingo de snart. Det enda kårtecken de hade, var en fjäder på hatten eller mössan. Som ett bevis på, hur det gick till i så ett som annat, får jag ej glömma att omtala något, som jag ej sjelf såg, men som jag hört af en trovärdig person. Jo, från Stockholm ankom en gång i början af hösten flera lårar med uniformspersedlar. Men tro, att dessa utdelades! Nej, visst icke! Manskapet undrade och frågade, när detta skulle ske, men fingo undvikande svar. Detta fortgick en tid, men en morgon, då det varit frost om natten och de frusit erbarmligt, blef det dock slut på tålamodet, och de stormade magasinet och uppbröto lårarne, hvilka tömdes till sista byxparet, och detta i officerarnes åsyn, utan att desse krökte ett finger för att hindra det. — Naturligtvis tyckte desse, att det var synd om de stackrarne och blundade för saken, men de hade dock ej på grund af order från kommissariatet vågat på öfligt sätt utdela dem. — Planen var genomskinlig nog, fastän den nu öfverkorsades. Jag tror ej, att tilltaget hade någon påföljd för dem, som tagit sin rätt, då de ej fingo den. Detta som ett drag på den slappa krigstukten, hvarigenom något sådant kunde få opåtaldt passera.

— Det var förskräckliga historier, de här! utbrast hofpredikanten . . . Jag tror, vi byter om samtalsämne, om herrarne så vill.

— Som hofpredikanten behagar, men bror Lundström har också historier, som ju kunna vara af intresse, då det visar, hur det gick till vid östra gränsen och i Finland. — I många fall var det lika eländigt, men han kan dock omtala ett och annat glädjande drag, som verkligen är att ta

vara på. Du berättade en gång något om utskrifningen i Stockholm. Det var ju riktigt rörande... Det skall säkert roa hofpredikanten... Se här bjuder fader Sven på litet att klara strupen med, slutade fanjunkaren, pekande på en bricka, på hvilken några buteljer och glas stodo uppradade. Nu ska i laga, att han gör sin toddy bra stark, fader Sven, så går det bättre för honom att berätta.

— Ja, dä ska inte fela... Ja' hoppas, att sergeanten gör sej hemmastadd... Se, der ha vi konjak å der ä arrak. — Var så god, herr hofpredikant.

Gästerna följde värdens uppmaning, och några minuter derefter möttes glasen.

— Seså, nu är det sergeantens tur, sade löjtnanten, klingande med denne, låt oss nu se, att han berättar så bra som vanligt, så att hofpredikanten kan få litet respekt för oss, då han ser, hur ondt vi en gång slitit för land och kung...

— Ja, gör det inföll fanjunkaren. Det är roligt med dina berättelser, för du ljuger ej som många andra, *den* rättvisan bör man göra dig. Jag har likså några gånger hört dig berätta din »pinohistoria», som du kallar den, och den blir alltid densamma; den förtjensten har du.

Sergeanten hade en lycklig stund: toddyn framför sig och allas ögon på sig; detta var ej hvardagsmat, ty med tvåhundra riksdaler banko i pension får man ha lagom pretentioner i både det ena och andra afseendet. — Ej under således, att han förlängde den så mycket han kunde: han klingade med den ene och han klingade med den andre; han smakade och han smackade, men slutligen fann han det dock ej tillständigt att längre pröfva de andres tålamod utan harklade och började.

— Ja, jag har verkligen varit med om att »tära ekluten», och vi på östra gränsen hade ej

en bit bättre än i hade det nere i Bohuslän. — Men jag såg emellertid något, som ni säkert ej sågo motstycke till der nere; det är det märkvärdigaste af alltsammans, och jag vill derför börja med det. Jo, det var på det viset, att när landtvärnet skulle inmönstras i Stockholm, var jag der. Styrkan, som skulle uttagas derifrån, utgjorde 600 man, men då antalet af dem, som befunno sig i den åldern, var vida större, så fick man lof att tillgripa lottning. Denna försiggick på börsen, men härvid inträffade det ovanliga, att en hel del, för hvilken lotten utfallet så, att de skulle få bli hemma, sjelfmant anmälde sig till krigstjenst. — Jag minns särskilt en smed, Wickman, som hade sex lärlingar, af hvilka de fyra hade turen att dra' frilott. Dessa ville dock ej låta skilja sig från de två, på hvilka lotten att gå ut hade fallit. — Sådane fall förekommo i mängd, och styrkan uppsteg sålunda till 640 man. — Så långt var allt godt och väl, men nu kom något, som var långt ifrån bra ... Jo, efter mönstringen samlade de sig samtliga på Stortorget, der de företogo sig att stoja och föra oväsen. — Till polismästaren hade de fått ett horn i sidan — jag vet ej af hvad anledning — hvarför de kastade viskor och trasor på honom, då han ville tilltala dem. Man lyckades dock snart qväfva missnöjet, huru minnes jag ej nu.

Ett par dagar derefter kallades manskapet till inställelse på Ladugårdsgärde för att indelas i kompanier och få nummer. Härvid detacherades 40 man, som skulle bli flottister och desse afmarscherade under vederbörligt befäl. På vägen fingo de veta, att de genast skulle föras ombord på en däckad kanonslup, »Ettan», på hvilken de voro bestämda till roddare. Denne skulle genast afgå; befälet inväntade blott deras ankomst. Alldeles oberedda på

en så plötslig afgång, begärde de att få så lång permission, som behöfdes för att hemta linne och nödiga kläder, men då detta vägrades, uppstod knot, och då de kommo till Skeppsbron, nekade de att gå längre. Ett satans oväsen uppkom nu; befälet använde både lock och pock, men då de sågo sina försök fruktlösa, så måste de ge med sig och lemnade den begärda permissionen mot löfte, att manskapet skulle infinna sig följande morgon.

Stockholms landtvärnsbataljon blef sedan några veckor delad på sådant sätt, att en afdelning blef förlagd i Waxholm, en vid Dalarö, en tredje vid Fredriksborg samt den fjerde på Ladugårdsgärde. Till instruktörer beordrades gardeskorporaler. Vid slutet af dessa veckor drogs hela bataljonen tillsammans på Ladugårdsgärde. Här uppstod emellertid ett fullständigt upplösningstillstånd. Hvem som ville afstå sin aflöning till befälet fick permission, icke blott hela dagar utan veckor. Befälet tog »öl för ärende» och söp upp både sin egen aflöning och truppens. Öfningarna blefvo också derefter, men äfven under andra förhållanden kunde det ej bli mycket med dem, då det högre befälet bestod af gubbar och invalider, underbefälet af en mängd sammanrafsadt folk, som voro lika oöfvade som truppen.

— Nej, nu behöfver sergeanten klara strupen ett grand, sade värden, fattande sitt glas. Skål! Se så, i vädret med bottnen! Gästen tömde sitt glas och strök med dess kant öfver venstra tummens nagel, ett vanligt sätt i de gamla dryckeslagen för att visa, hur väl det var urdrucket. Torr skulle jag tro, eller hva'?

— Ja, *så* ska en dricka ur, då ger heder åt köpmans vara å värdens »govilje»*. Laga sej nu en ny mä den rätte kolören.

* Gästfrihet.

Sergeanten hörde ej till de trögbudne. Några minuter derefter var toddyn tillagad och vederbörligen afsmakad.

— Nå, hur var det med utrustningen för desse? instack i detsamma hofpredikanten, i det han med en viss nedlåtenhet framsträckte sitt glas för att klinga med berättaren. Var den lika dålig?

— Ja visst, ty det var ingen utrustning alls. Uniformen bestod i en gul ullgarnssultan, ty för öfrigt hade det stackars folket endast några trasor att skyla öfverdelen af kroppen med; ben och fötter voro nakna.

— Odjur! Att behandla menniskor så! . . . Det majestätet, som många dess gelikar, har det hett nog eller hur? . . . utbrast löjtnanten harmfullt. När allt kommer omkring, hade landtvärnet deruppe det sämre än vi.

— Nå nå, min käre löjtnant, vi skola komma ihåg en sak: *den* kungen var en komplett vettvilling. — Han var således otillräknelig. En menniska med vettet i behåll hade ej handlat så. — Detta länder ju till hans ursäkt.

— Må så vara, herr hofpredikant! Han var dock ej alltid sådan, men var det stort bättre då? Nej, visst inte! Men nu ska vi inte komma in på politiken utan be att få höra fortsättningen. Hur var det nu? Af de der, som gingo ut med »Ettan», omkommo ju hvarenda en?

— Ja, så godt som, ty det var blott *en*, som återkom. Han hette Rehnström och hade haft något handtverk för sig, men sjuklig och förderfvad var han dock vid återkomsten och oduglig för detta. Den enda ersättning han fick var tapperhetsmedaljen, som af någon generalsperson fästades utanpå skjortan, medan han låg på sjukhuset . . . Dennes namn har jag glömt.

— Tillhörde sergeanten också landtvärnet? frågade hofpredikanten.

— Nej, gudskelof! Jag följde med kapten Jernskölds batteri som uppassare både åt honom och hans officerare, då detta blef kommenderadt att gå öfver till Finland. — Det var inpå hösten och började redan att bli kallt, men ekiperingen var emellertid lätt. Den utgjordes af skor, ridbyxor, läderdamasker med sporrar, skjorta och stallrock af bolstervar samt stallmössa. Den var väl lätt, som man ser, och truppen fick också längre fram tillåtelse att, på hvad sätt man kunde, skydda sig mot kölden, men härom skall jag tala om en stund. Jag skall nu tala om öfverfarten.

Flotiljen bestod af en galeas och sju roslagsbåtar, de senare odäckade. Något landstigningsställe var ej utsatt; detta skulle, hoppades man, kunna utpekas af svenska krigsfartyg, som kryssade utanför kusten. Allt var öfverlemnadt åt slumpen, och detta så mycket mer, som man ej hade annan vägvisare än chefen, som ej kände farvattnen hvarken på svenska eller finska sidan. Vi gingo ombord i Gefle. Från första stund började våra olyckor, då vår skuta, på hvilken en af officerarne, Montgomery, befann sig, fick en påle inkörd i bogen. Den hade 22 hästar och en del af fodret ombord och låg sålunda djupt. Det hjelpte dock ej, utan måste man ut efter att hjelpligen ha lagat det uppkomna hålet. Besättningen bestod af en gammal gubbe som styrman och en man för skötandet af seglen. På detta sätt måste man åstad. En lanterna på galeasen skulle vår ledning. — Utan vidare äfventyr kommo vi dock öfver, och den 23 September — jag glömmer aldrig den dagen — fingo vi finska kusten i sigte. Men nu började olyckorna på fullt allvar. Det blåste en stark

pålandsvind, som dref oss allt närmare mot kusten. Det var just i dagningen, och vi hade svårt att urskilja föremålen. Snart blef det emellertid ljusare, och nu fingo vi till vår förskräckelse se, att »chefsskeppet» stött på grund med masterna öfver bord. Vi andre hade sålunda förlorat vår ledare och drefvo omkring än hit än dit. — Vår skuta, på hvilken, som sagdt, Montgomery befann sig, drefs med sönderblåsta segel oemotståndigt mot land. En dragg utkastades, men tåget brast. Härunder kom en hög våg framrullande, hvilken lyfte skutan högt upp, men då vågen föll undan, stodo vi fast på ett stengrund, och der blefvo vi till en början stående. Vi voro emellertid ej långt från land och lyckades slutligen praktisera oss dit. Här fingo vi af några svenska bönder veta, att vi voro i närheten af Kaskö med ryssarne på blott en half mils afstånd. Galeasen stod emellertid fortfarande på grund, och dess besättning skulle säkerligen ha gått förlorad, hade ej en svensk fregatt kommit till hjelp genom att utsätta en barkass; förmedelst denna blefvo alla räddade. Detta skedde dock ej förrän mot aftonen. — Att vår chef öfverlefde den dagen var mer än besynnerligt, ty då galeasen stötte på, hade han ej mer än nattröja och byxor på sig. Af hans tillhörigheter räddades intet utom ett litet penningskrin, och sjelf fick han dertill stå halfnaken i kölden och vätan, tills han af skepparen fick låna en gammal nersmord skinnpels, en läderkaskett och ett par becksömsstöflar. — Men han hette inte *Jernsköld* för inte; ty det bet hvarken bly eller köld på honom. Ja, det var en karlakarl, och aldrig glömmer jag hans tal till folket, då han uppmanade det till motstånd mot ryssarne. — »Vi ha inga vapen», mente han tro på, »men vi skola med påkar och stänger gå emot fienden, om han skulle

upptäcka vårt tillhåll; jag skall gå i spetsen för er. Vi ha valet mellan detta och att bli tillfångatagna och bortförda till Sibirien. — Och så kommen ihåg en sak: ryssen har präktiga kläder, och i dessa finnas nog mer än en rubel insydd. Således, hvar vi få se en ryss, så skall han antingen dö eller tillfångatagas.» — Detta var ungefär innehållet af hans tal, som besvarades med tre hurrarop.

— Det måtte ha varit en märkvärdig man den der Jernsköld, anmärkte löjtnanten, framsträckande sitt glas för att klinga med berättaren, som kunde sätta sådant mod i folket. Lyckades det med *alla*, då var han en trollkarl.

— Nej, det finns alltid något rötägg i kullen och så härvidlag. Det fanns vid batteriet en fänrik W. som var en riktig kujon. Att han alldeles förlorade hufvudet var tydligt, ty han utdelade sin matsäck till höger och venster, och det gör man ej utan att vara vriden under sådane omständigheter som våra. Sedan detta var gjordt, lät han ro sig ut till fregatten, der han dröjde, så länge vi voro i sticket. — I tre dygn fingo vi ligga qvar på samma ställe, men togo slutligen vår tillflykt till en gammal bod, som låg på en kal holme. I denna fingo vi skydd mot regnet, ty dett stod som spö i backen. Man talar om regn, men då ska man ha sett det regna i Finland för att veta hvad det vill säga. Ondt om föda hade vi äfven. Bland spillrorna af den strandade galeasen lyckades vi visserligen finna en säck med brödknallar och en balja smör. Detta räckte dock ej länge, och vi hade nog svultit ihjäl, hade ej en köpman från Kaskö trädt emellan. — Alla båtar utmed stranden hade fienden antingen låtit förstöra eller uppdraga. Några hade man dock fått behålla för att kunna komma ut till de å holmarne betande mjölkkorna. På en sådan hade han

lyckats praktisera sig ut, medförande potatis, fläsk och tobak. — Han qvarlemnade dessutom den karl, som rott ut honom, och denne visade oss vägen till en annan plats, så att vi kommo ur vår knipa.

— Men ni hade väl en och annan desertör? frågade hofpredikanten, som blifvit så intresserad, att han låtit toddyn stå orörd. Det var väl ej möjligt, att alla under denna nöd kunde motstå frestelsen att smyga sig öfver till fienden, hvilken jemförelsevis satt vid de egyptiska köttgrytorna.

— Nej, intet att tala om. En natt hade dock tvänne landtvärnister, som skulle posta mellan 12 och 2, smugit sig öfver till fienden, i hvars tjenst de ingingo. De återkommo sedan och blefvo ställda för krigsrätt; sutto länge fängslade i artillerigården, men hur det sedan gick med dem, vet jag ej.

— Nå, hur kom ni öfver till Sverige se'n? frågade en i sällskapet.

— Jo, vi lade beslag på en Uleåborgsskuta, och på denna kommo vi hit öfver igen. — Vi landade i Gefle. Det var en förskräcklig vinter det året, och snön räckte öfver gärdesgårdarne. Men bättre kläder hade vi ej fått. Öfverdelen af kroppen var betäckt med skjortan och en tunn bolstervarsrock och dåligt hade vi på ben och fötter; några voro alldeles barfota.

— Hör nu ... när du kommit så bra på trafven, får du lof berätta oss historien om bonden, som fick sina hästar guppade.* Den är för galen.

— Jaså, den ... Ja, den ä inte dum. Jo, det var på det viset, att vi en natt fingo inqvartering i Elfkarleby. På ett af inqvarteringsställena fanns ett par hästar, till storlek och färg så fullkomligt lika

* Taglet afklippt.

de inqvarterade, att man ej i hast kunde skilja dem åt. Värden hade emellertid kommit på idéen att se främlingarne i munnen och fann dervid, att desse voro så'na »spränglingar»*, att de borde kalla hans för farbror. — Här vore något att förtjena, om . . . om . . . men det var väl ej värdt att tänka på, men så kunde han ej afhålla sig ifrån att framkasta ett halft ord till artilleristen. Denne låtsade sig emellertid ej förstå, hvart den andre ville, hvarför denne måste tala ut. Han föreslog nu, att artilleristen mot mellangift skulle låta honom byta sig till kronohästarne; de och hans voro ju hvarandra så lika som tvenne körsbär. — Omöjligt! Hur kunde han tänka på något sådant! . . . Det skulle ju märkas, och då blefve han olycklig . . . Så'nt prat! . . . Nej tack, menade den andre. Men i samma mån som artilleristen uppreste svårigheter, i samma mån blef kärc far ifrigare. Mellangiften ökades »i uppslag», och i samma mån denna ökades, svigtade den andres ärlighet, tills slutligen han var färdig att slå till, men aj, aj! och han drog handen plötsligen tillbaka . . . Stubbsvansarne! . . . Stubbsvansarne! Huru skulle man göra med dem? Kronohästarne hade ju sådane, och bondens hade ju svansar, som släpade på backen . . . Inte' annat än det! Den saken vore lätt hjelpt: hans kunde ock bli stubbade . . . ja, man talade fram och tillbaka, tills slutligen affären var uppgjord d. v. s. mellangiften lemnad och hästarne stubbsvansade, hvarefter omflyttningen skedde. »Mörksens gerningar» blefvo emellertid, här som ofta, »dagsens skam», och detta sannades äfven här. En karl i granngården, som varit ute under natten, hade sett ett sken utträngа från en springa å bondens stall. Detta hade förefallit honom besynnerligt, och han hade

* Ungdomar.

gått närmare. Han hade då fått höra tvenne röster och kände dervid igen grannens som den ena. Nu gick han ändå närmare, lade örat intill springan och hade snart uppfattat sammanhanget. Om morgonen anmäldes saken för befälet, och följden blef den, att affären gjordes om: bonden fick sina pengar tillbaka äfven som sina hästar, men nu — stubbsvansade. Der ha herrarne den lilla historien, som jag väl talt om ett tjog gånger, och som menniskor aldrig tröttna på.

— Skål, herr sergeant och tack! För *den* historien dricka vi alla med sergeanten, eller hur, mina herrar! Ha ha ha! Jag tycker hvilken glädje hans stubbsvansade hästar skulle skänkt honom, och tänk, hvilket glyt det skulle uppväcka bland grannarne! Ha ha! Ho ho! och hofpredikanten höll sig för magen, under det han gaf fritt lopp åt sin skrattlystnad.

— Ja, nu efteråt kan man skratta, men ej trodde jag, då jag såg eländet framför mig, att jag någonsin skulle kunna göra det. Det var en förskräcklig tid. Sverige har genomgått många svåra sådana, men knappt någon svårare än denna. I Finland var det ej bättre än här, man frös och svalt erbarmligt, d. v. s. gemenskapen; *officerarne* hade det nog bra, d. v. s. jemförelsevis bra. — Söpo som borstbindare gjorde de emellertid, så mycket är säkert. Gud vet, hvar di fick det ifrån! På ett sådant der punschkalas var icke ovanligt, att 20 bålar och några kopparkittlar punsch kunde smita med, och det på 30 à 40 personer. — Ju fler *under* bordet, ju hederligare var det för värden.

— Ja, men *tappra* voro de våra, och slåss kunde de, sade fanjunkaren och rättade på sig. — Tänk bara vid Säfvar! I den affären blefvo af andra brigaden 93 blesserade och 163 dödsskjutna samt 85

tillfångatagna, men — märk väl — af dessa fångar voro blott 12 osårade; de andra voro mer eller mindre vanmäktiga af sina sår och således otillräkneliga.

— Ja, det är sant, och hur såg denna armé ej ut sedan! Det hade utkommit en generalorder, att man skulle få kläda sig efter klimatet, och detta underlät man icke heller. Somliga voro klädda i gröna pelsar, andra i röda. Så kommo de, som sågo ut som vilddjur i sina varg- och björnskinnspelsar med värjan eller sabeln utanpå. Här åtminstone sannades ej ordspråket, att »som man är klädd, så är man hädd», ty aldrig har väl någon armé mera vördats och hedrats än den, om detta också ej visade sig i yttre ärebetygelser. — Med aflöningen var det också uselt. Så hade befälet innestående sådan för 4 à 6 månader. Lägger man härtill, att krediten var slut, så är det obegripligt, att de kunde slå sig igenom och, isynnerhet, att de hade lust och tillfälle att ställa till sina punschkalas, ty sådane förekommo allt då och då.

— De behöfde nog få något att pigga upp sig med, sade löjtnanten. Nere der jag var, fick man dock ej tillåta sig några sådan extravaganser. Det var godt, att man kunde hålla lifhanken qvar. Sorgligast var det med sjuktransporterna. Något sjukhus hade man ej på närmare afstånd än i Karlstad. — Tänk, en sjuk midt i vintren föras ända från Bohuslän och dit upp. — De sjuka vräktes huller om buller i stora värmländska sälslädar; klädde endast i tunna kapotter, under det att en bonde stod bakpå medarne och körde alldeles som om han haft vanligt forgods i släden. — Också dogo många under vägen vid dessa vintertransporter. — Ja, hvad gemenskapen lider under sådane tider är hiskligt att tänka på. — Officerarne reda sig nog. Få de ej ut sin aflöning, som nyss nämdes, så ha de alltid utvägar

att genom förmögna slägtingar skaffa sig det nödvändigaste. En officer står sällan redlös i afseende på proviant och sådant. Han kan slita ondt för någon kortare tid, men i regeln har han det bra nog. Visst är det ej att gå från »bäddad säng till dukadt bord» som på fredsfot, men något att jämra sig för har han ej, så snart det ej blir fråga om kulor och krut, ty då delar han mark om mark med soldaten. Men det är denne som sliter ondt; nattlägret på bara marken utan annat öfver sig än kapotten, och födan — då han *får* någon sådan, men det är ej alltid — af den sämsta beskaffenhet. Tänk i Finland! En kaka bröd — och den ej stor — kostade 12 skilling — och så det ena efter det andra.* Då jag långt efteråt stötte på någon af olyckskamraterne från dessa år, var min första helsning: lefver du än? liksom jag i denna stund nästan är färdig att fråga: sitter du här? — De

---

* Dessa den gamle landtvärnsmannens yttranden bekräftas af följande bref från öfversten, friherre Sten Sture, skrifvet till hans fru .... »12 sk. för en kaka bröd, det är ju grufligt. De stackars soldaterne, dem beklagar jag. — Dem förestår en riktig hungersnöd, som tillika med den grufliga kölden, som väntar oss, blir en värre fiende att kämpa emot utan kläder än hela ryska armén. — Du behöfver ej vara rädd, mitt lilla socker, att jag svälter, fast jag ej har så mycket magnificenser, så bergar jag mig rätt bra ... Så länge här finnes får — och oxkött till myckenhet mjölk smör och potatis och rofvor samt 3ne skinkor, 1 medvurst, 2ne fårlår, är ingen nöd. — — —

»En ankare rödt vin för 30 riksdaler hör äfven till hushållet.

Ojala d. 8 Oktober 1808.»

I ett annat bref, dateradt Pyhäjocki d. 13 November samma år (en söndag) skrifver samme man, också till hustrun ... »Soldaterne ser man ofta ett par böxer sitta om halsen på som en palatine, kjortlar som äro lindade om kroppen, mössa och hatt ofvanpå ... ut och invända, trasiga skinnpelsar.» ... (Krigsarkivet).

sista orden yttrades till grannen. — Man skall sjelf ha genomlefvat något sådant för att kunna göra sig det ringaste begrepp om hvad det innebär.

— Ja, jag säger så med, inföll löjtnanten. Jag är ej sämre royalist än andra, men jag kan dock ej annat än förbanna en makt, som kan strafflöst låta tvåtredjedelar af landets manliga ungdom omkomma i brist och elände utan att ens ha fått *se* någon fiende. Nöden och eländet sträckte sig dock ej ensamt till hären utan människor dogo som strö äfven inom andra samhällsklasser. Jag har nog hört, hur många som dogo under tre år, fastän jag nu glömt det.* Naturligtvis var detta en, om också ej direkt, dock åtminstone indirekt följd af kriget. Härtill kom missväxten 1808, men den hade dock ej haft sådane följder som den fick, om ej kriget sugit till sig smulorna, som funnos.

Här afstannade berättelserna. Man tycktes litet hvar ha fått nog af dessa erinringar, hvilket gaf sig luft hos presten i ett surt: de der landtvärnshistorierna förfölja mig öfverallt, hvart jag tar vägen. Det är som om man ej hade annat att tala om. De ha rakt förstört matsmältningen efter mor Lenas präktige middag.

— Ledsamt det, sade värden, men den här gången var hofpredikanten sjelf skuld till det, Hofpredikanten stötte ju på löjtnanten, och så kom de här passascherna i gång.

— Ja, jag medger det, och det är märkvärdigt, att jag ej kan låta bli att intressera mig för ämnet, och detta på samma gång som jag afskyr det. *En* lärdom kan man likväl hemta af detsamma, och det är den oförstörbara lifskraften hos hvarje

* Krönikören vill här komma den gamle landtvärnslöjtnantens minnen till hjelp. År 1807 dogo i Sverige 62,000; år 1808: 82,311 och 1809: 93,800 (Liljevalch).

folk, som en gång känt sig som en enhet. — Tänk på Tyskland efter trettioåriga kriget! Tänk på Finland och tänk på oss sjelfve! Huru stympade blödande i dödsryckningen voro ej äfven vi, men se vi oss nu omkring, hvad se vi annat än sanningen af skaldens:

»De väldige herrar med skri och med dån
slå riken och byar omkull.
Tyst bygga dem bonden och hans son,
som stå i blodbestänkt mull.»

I tretio år har landet fått njuta fred och ro. Så långt fredslugn ha vi knappt någonsin förut fått ega, och det liknar sig till, som skulle det så få fortfara. — Snart skall det slägte vara borta, som en gång måste bevittna dessa gräsligheter men minnet af dem skall dock aldrig dö ut, ty det skall fortlefva från slägte till slägte i saga och sång. När man ser fredens välsignelser uppspira omkring sig, skall man derför ej glömma de år, som närmast föregingo dessa. Mot bakgrunden af dem skola de framstå i ännu bjertare dager, ty det var — bistra tider.*

---

* De i dessa utkast framträdande personerna äro till en del verkliga sådane. Så förhåller det sig med värden, som med byn fått behålla sitt rätta namn; så med den gamle landtvärnslöjtnanten. Från sin barndom minnes krönikören nonom väl äfvensom han ihågkommer början af samtalet mellan Sven i Götorp och hans gäster samt förklaringen öfver den ringa åldersskilnaden mellan fadren och dottren. — Den gamle landtvärnslöjtnantens historier hörde han ofta. — Samtal i detta ämne förekommo dessutom, äfven utom militärkretsarne mycket ofta under förf:s ungdom, och detta ända in på 40-talet. En del af hvad han då hörde äldre personer tala om, har här återkommit som reminiscenser från dessa samtal, hvilka nu, ordnade och bekräftade genom senare års studier, fått historisk realitet, fastän de till formen äro lagda i munnen på personer, som, med undantag af de ofvannämde två, äro fin-

gerade. — En större del af hvad som här berättas är gifvetvis helt och hållet hemtad från nedanstående arbeten:

»*Krigshistoriska intyg om behofvet af läkarevård för svenska armén*» (*Liljevalch*), »*Minnen och anteckningar*» i »*Nytt Bibliotek utg. af P. Wadström, II häft.* (*C. Linnroth*). »*Historia öfver kriget mellan Ryssland och Sverige 1808*» (*Montgomery*) samt *till sist Öfverste Stures bref till sin hustru* (*Krigsarkivet*).

INNEHÅLL.

I. Kaptenens berättelser.

»Utan afsked» 1
En pultron 16
»Ondt mot» 22
Tvenne generaler 28
I knipa 32
En för alla och alla för en 38
Esprit de corps 42
Duellen i Lockerudsskogen 48

II. Från ett gånget grenadierlif.

Kapten Mårtenson 61
En elak profetia 67
Exercisvurmen 73
»Gubben Jonas» 87
Hur fanjunkar Janson blef kuggad 93
Religion och etikett 113
En opinionsyttring 120
Fältläkaren 134

III. Från skilda håll och tider.

Skördekalaset 147
En andrekapten 161
Kyrkparaden 172
»Bistra tider» 184

6000186846
Göteborgs universitetsbibliotek